

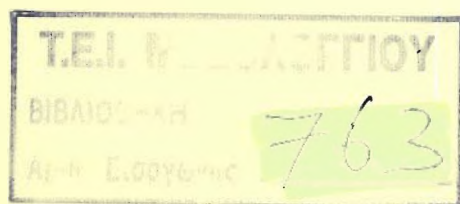
ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

**ΘΕΜΑ: ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ - ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ
ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ
ΔΕΚΑΕΤΙΑ 80 - 90.**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΓΚΙΚΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 1997

Περιεχόμενα

Κεφ 1. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.1 Η Ελληνική Οικονομία στις δεκαετίες 70-80	4
1.2 Η Ελληνική Οικονομία στην δεκαετία 90	8
1.3 Οικονομικά Προβλήματα και η πρόκληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	11
1.4 Συνθήκη Μάστριχτ- Προϋποθέσεις συμμετοχής της Ελλάδας	15

Κεφ 2. Δ.Τ.Κ.

2.1 Εισαγωγή	17
2.2 Κατάρτιση του Δ.Τ.Κ.	17
2.3 Η Αξιοποίηση Δ.Τ.Κ.	20
2.4 Ιστορικά στοιχεία για τον Δ.Τ.Κ.	21
2.5 Εισαγωγή στον Δ.Τ.Κ.	23
2.6 Καλάθι της νοικοκυράς.	24
2.7 Ορισμός Δ.Τ.Κ.	26
2.8 Βασικά Προβλήματα στην Κατάρτιση Δεικτών	26
2.9 Βασικές χρήσεις Δ.Τ.Κ.	28
2.10 Άλλα σχόλια σχετικά με Δ.Τ.Κ.	29
2.11 Στατιστικά στοιχεία για τον Ελληνικό Δ.Τ.Κ.	31

Κεφ 3. Δ.Τ.Κ. ΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΕΟΚ 1980 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

3.1 Ανάλυση ΔΤΚ για Ελλάδα και ΕΟΚ 1980 ως Σήμερα	38
3.2 Αποκλιμάκωση του Πληθωρισμού.	78

Κεφ 4. ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

4.1.1 Συσταλτική Δημοσιονομική Νομισματική Πολιτική	80
4.1.2 Εισοδηματική Πολιτική Κυβέρνησης	81
4.1.3 Αύξηση Προσφοράς	81
4.1.4 Άμεσος Έλεγχος των τιμών των προϊόντων	82

4.2 Μέτρα καταπολέμησης πληθωρισμού στην Ελλάδα	82
4.2.1 Δημοσιονομική Πολιτική	83
4.2.2 Μέτρα μείωσης Δημοσίων Δαπανών	83
4.2.3 Μέτρα Αύξησης- Αναδιάρθρωση Εσόδων	84
4.2.4 Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης	84
4.2.5 Δημόσιες Επιχειρήσεις	85
4.2.6 Προβληματικές Επιχειρήσεις	86

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης της εξέλιξης του Δ.Τ.Κ. της Δεκαετίας του '80 έως και τις αρχές του '90.

Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή είναι ένα οικονομικό μέγεθος που σε καμιά περίπτωση δεν το διακρίνει αυτονομία, αλλά αντίθετα επηρεάζεται άμεσα ή έμμεσα τόσο από την γενικότερη οικονομική πολιτική του κράτους που την ασκεί, όσο και από την οικονομική πολιτική των άλλων κρατών, καθώς επίσης και από την κοινωνικής διάρθρωση της χώρας, που βέβαια η κοινωνική διάρθρωση έχει την σφραγίδα της οικονομικής ανάπτυξης ή υπανάπτυξης.

Η ύλη της εργασίας χωρίζεται σε 4 κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην ελληνική οικονομία της δεκαετίας '80 και αρχές του '90 όπως αυτή επηρεάστηκε από τις δύο κρίσεις του πετρελαίου. Επίσης γίνεται αναφορά στην πρόκληση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και τις προϋποθέσεις συμμετοχής της χώρας μας σ' αυτήν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια εξοικείωσης του αναγνώστη με τον Δ.Τ.Κ. δίνοντας κάποια ιστορικά στοιχεία, τον ορισμό του, πως καταρτίζεται, που χρησιμοποιείται, ποια είναι τα βασικά προβλήματα κατάρτισής του, διάφορα στατιστικά στοιχεία κ.τ.λ.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια ανάλυση του Δ.Τ.Κ. για την Ελλάδα και τις χώρες τις Ε.Ο.Κ. για κάθε έτος χωριστά με συγκρίσεις και παρατηρήσεις και βγαίνουν κάποια επιγραμματικά συμπεράσματα για την πορεία του πληθωρισμού στην Δεκαετία '80 και αρχές του '90 σε σχέση πάντα με τις χώρες της ΕΟΚ.

Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνει προτάσεις για την καταπολέμηση του πληθωρισμού και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Σαν Υστερόγραφο θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι την προσπάθεια αυτή που καταβάλλεται για την όσο το δυνατόν πληρέστερη παρουσίαση του θέματος την ενισχύουν διάφοροι οικονομικοί πίνακες και σχεδιαγράμματα που εμείς καταρτίσαμε ή που μεταφέραμε από άλλες έγκυρες πηγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΙΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ ΤΟΥ 1970 ΚΑΙ ΤΟΥ 1980

Η πρώτη κρίση του πετρελαίου το 1973 οριοθέτησε νέα μακροχρόνια φάση στην εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας, η οποία διακρίνεται σε δύο περιόδους με διαφορετικούς προσδιοριστικούς παράγοντες και διαφορετικές τάσεις: την περίοδο 1974-1980 και την περίοδο 1981-1989.

Μετά την πρώτη κρίση πετρελαίου ακολουθεί η κυπριακή κρίση το επόμενο χρόνο, αυτό πρόσθεσε νέες δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομία. Το 1974 έγινε για πρώτη φορά μεταστροφή της μακροχρόνιας ανοδικής τάσεως σε ύφεση που εκδηλώθηκε με μικρή κάμψη του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος κατά 1,9% και ήταν μικρή διάρκειας, ενός έτους: από το 1975 ως το τέλος της δεκαετίας έχουμε ανοδικές τάσεις στην οικονομία με κατώτερους όμως ρυθμούς από το 1960-1973, αλλά και υψηλότερους από τους αντίστοιχους της περιοχής του Οργανισμού Συνεργασίας και Αναπτύξεως. Αν υπολογιστεί για ολόκληρη την δεκαετία 1970-79, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησεως του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος είναι 5,5%, ενώ στην εξαετία 1974-79, αντιστοιχεί μέσος ετήσιος 3,9%. Χάρη στην εξέλιξη αυτή, το κατά κεφαλήν εισόδημα που η αύξηση του την προηγούμενη δεκαετία είχε οδηγήσει σε διπλασιασμό σχεδόν εξακολούθησε να αυξάνεται και όλη την δεκαετία του 1970, στο τέλος της οποίας (1979) το μέγεθος του ήταν περί το 38% ανώτερο από του 1970.

Το 1974 σημειώθηκε απότομη κάμψη του συνόλου, των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Αυτή η εξέλιξη του συνόλου των επενδύσεων αντικατοπτρίζει ουσιώδη αλλοίωση στη διάθεση των εθνικών πόρων: μικρότερο ποσοστό από αυτούς αποταμιεύεται. Η ιδιωτική κατανάλωση εξακολουθεί να αυξάνεται όλη την περίοδο μετά το 1973: χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το κατά κεφαλήν μέγεθος της το 1979 υπερβαίνει κατά 29% περίπου το αντίστοιχο του 1972.

Η απότομη μεταβολή των συνθηκών της διεθνούς οικονομίας εξ αιτίας των εξελίξεων στη διεθνή αγορά του πετρελαίου επισήμανε για την ελληνική

οικονομία μεταστροφή στην ως τότε πορεία της που μπορεί να συνοψιστεί στα ακόλουθα: Από το ένα μέρος συνεχίζεται, βαθμιαία, εξαντλούμενος όμως, ο δυναμισμός του παραγωγικού μηχανισμού που δημιουργήθηκε την προηγούμενη δεκαετία της ταχείας αναπτύξεως και που αξιοποιείται ακόμη σε αυξήσεις της μεταποιητικής παραγωγής και των εξαγωγών, σημαντικές μάλιστα σε αυτές. Με τα περιθώρια- κατάλοιπο της προηγούμενης αναπτυξιακής φάσεως τροφοδοτείται έτσι όχι μόνο συντήρηση αλλά και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού, παρά τον πληθωρισμό και οι καταναλωτικές τάσεις χρησιματοδοτούνται και από συναλλαγματικούς πόρους, κυριότερη πηγή των οποίων είναι ο ελληνισμός του εξωτερικού. Από το άλλο μέρος ανακόπτεται η διαδικασία της αναπτύξεως συνέπεια της κάμψεως ή στασιμότητας των επενδύσεων, φαινόμενο που ενώ δεν είναι άσχετο προς τις συνθήκες της διεθνούς οικονομίας, αντικατοπτρίζει εν μέρει και την εσωτερική οικονομική πολιτική που δεν επέτρεψε τις καταναλωτικές τάσεις στην πιεζόμενη από το υψηλό κόστος του πετρελαίου οικονομία. Έτσι στο τέλος της δεκαετίας του 1970 η χώρα βρίσκεται στο στάδιο οικονομικής αναπτύξεως που είχε φθάσει ήδη το 1973 με τις διαρθρωτικές αδυναμίες που παρέμειναν στην ανοδική εκείνη φάση και με την παραγωγική της δυναμικότητα στα όρια που επέτρεπε η στασιμότητα των επενδύσεων. Η ήδη εξασθενημένη ελληνική οικονομία υφίσταται τότε νέο πλήγμα, τη δεύτερη κρίση του πετρελαίου, με πρώτη συνέπεια την απότομη έξαρση του πληθωρισμού τη διετία 1980-1981, φαινόμενο και αυτό επίσης διεθνές, αν και λιγότερο έντονο στις περισσότερες δυτικές χώρες.

Με αφετηρία τη νέα διαταραχή της νομισματικής ισορροπίας των πρώτων ετών της δεκαετίας του 1980 αρχίζει νέα φάση εξελίξεως της ελληνικής οικονομίας υπό συνθήκες που σύντομα διαφοροποιούνται σε σύγκριση με της προηγούμενης: Σειρά από ευνοϊκούς παράγοντες δημιουργούν δυνατότητες που κατάλληλα αξιοποιούμενες θα είχαν αποκαταστήσει διαδικασία αναπτύξεως και κατάσταση νομισματικής ισορροπίας:

Στην περιοχή του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως οι επιπτώσεις στους τιμαρίθμους από τη νέα απότομη αύξηση της τιμής του πετρελαίου αντιμετωπίζονται από τις μεγαλύτερες ιδίως χώρες, με αντιπληθωρική πολιτική, περισσότερο ή λιγότερο αυστηρή ανάλογα με τις εθνικές των οικονομικές συνθήκες. Έτσι τα πρώτα δύο χρόνια της δεκαετίας

είναι περίοδος διεθνούς υφέσεως, στη διάρκεια της οποίας όμως πραγματοποιείται η εξυγίανση της νομισματικής καταστάσεως, που επιτρέπει μεταβολή προσανατολισμού και διευκόλυνση της μεταβάσεως σε νέα φάση οικονομικής ανόδου:

Ήδη από τα μέσα του 1982 αρχίζουν να επικρατούν οι ανοδικές τάσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες που επεκτείνονται βαθμιαία και στις άλλες βιομηχανικές χώρες. Το 1984 έχει πλέον εδραιωθεί η διεθνής οικονομική άνοδος που αποδεικνύεται κατόπιν, με τη συνέχιση της ως και το τέλος της δεκαετίας του 1980, ως η μικρότερη ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου όλης της τελευταίας εικοσαετίας. Εν τω μεταξύ έχουν σημειωθεί οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις που μεταξύ άλλων ανέτρεψαν και τις συνθήκες που οι δύο κρίσεις της δεκαετίας του 1970 είχαν δημιουργήσει στη διεθνή αγορά πετρελαίου.

Με την σύντομη αυτή υπόμνηση των βασικών δεδομένων της διεθνούς οικονομίας παρουσιάζεται ο ένας από τους ευνοϊκούς παράγοντες που αντιμετώπιζε στον εξωτερικό της περίγυρο η ελληνική οικονομία: αυξανόμενη διεθνή ζήτηση και έλλειψη <εισαγόμενου πληθωρισμού>, αφού μάλιστα είχε σημειωθεί και απότομη μείωση των τιμών του πετρελαίου, στοιχείο αποφασιστικής σημασίας για το ελληνικό ισοζύγιο πληρωμών και για το κόστος παραγωγής. Ο άλλος νέος ευνοϊκός παράγων που έπαιξε σημαντικότερο ρόλο στην οικονομική εξέλιξη της χώρας τη δεκαετία του 1980 ήταν η έναρξη ισχύος της Συμφωνίας Εντάξεως στην ΕΟΚ που είχε υπογραφεί το 1979. Οι υποχρεώσεις οι σχετικές με τον δασμολογικό αφοπλισμό, δεν μετέβαλλαν ουσιαστικά το σχετικό καθεστώς που προέβλεπε η Συμφωνία Συνδέσεως. Οποιαδήποτε όμως δυσχέρεια εξ αιτίας των την αντισταθμίζει στο διάστημα αυτό το πολύ μεγάλο όφελος που αντλούσε η οικονομία από τη χρηματοδότηση με συναλλαγματικούς πόρους της ΕΟΚ σε ευρύτατη έκταση.

Το γεγονός ότι η δεκαετία του 1980 άρχιζε με την οικονομία υπό συνθήκες ισχυρότατου πληθωρισμού - η δεύτερη κρίση του πετρελαίου διπλασίασε σχεδόν τον ρυθμό του προηγούμενου έτους - επέβαλλε άμεση προσφυγή σε αντιπληθωρική πολιτική - κατά το υπόδειγμα των άλλων χωρών της ΕΟΚ και του ΟΟΣΑ και μάλιστα πολύ αυστηρότερη υπό τις συνθήκες εκείνες. Στην επιτακτική αυτή ανάγκη δεν ανταποκρίθηκαν οι φορείς της ελληνικής οικονομικής πολιτικής το 1981, έτος εκλογών, περίοδο δηλαδή, κατά την οποία

αν όχι διεθνώς πάντως οπωσδήποτε στη χώρα μας, παραδοσιακά επικρατούν επεκτατικές τάσεις.

Από το 1982, όχι μόνον δεν επιχειρείται ο επιβαλλόμενος προσανατολισμός για την αποκατάσταση στοιχειώδους νομισματικής ισορροπίας, αλλά επιλέγεται επεκτατική δημοσιονομική και εισοδηματική πολιτική της οποίας μάλιστα η θεμελίωση σε κοινωνικοπολιτικούς στόχους είχε επιχειρηθεί τότε να ενισχυθεί και με θεωρητικά επιχειρήματα αντλούμενα από κεϋνοιανές απόψεις (με πολύ διαφορετικές συνθήκες συνδεόμενες). Η απότομη αύξηση του κόστους της εργασίας - και των τιμών φυσικά - ήταν η αφετηρία της χρονιάς στην ουσία οικονομικής υφέσεως, της κάμψεως των παραγωγικών επενδύσεων - υπό την επίδραση και του θεωρητικού έστω, προσανατολισμού προς τις λεγόμενες <κοινωνικοποιήσεις> - της διογκώσεως του δημοσίου τομέα και των ελλειμμάτων του. Έτσι το 1985 η νέα έξαρση του πληθωρισμού και η απότομη αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών έκανε αναπόφευκτη πλέον την προσφυγή σε περιοριστική πολιτική, εισοδηματική και πιστωτική σε συνδυασμό με το δάνειο της ΕΟΚ. Η στροφή, ύστερα από καθυστέρηση μιας τετραετίας, μέσα στην οποία οι άλλες χώρες είχαν πετύχει πλήρη εξουδετέρωση των επιπτώσεων των πετρελαιοικών κρίσεων, ακόμη και με μεγαλύτερη συνέπεια εφαρμογή των σχετικών αποφάσεων δεν ήταν δυνατό να οδηγήσει σε εξυγίανση της οικονομίας με τα ανεπαρκή μέτρα που την εξέφρασαν χωρίς ουσιαστικά να εγγίζουν τις πηγές της ανωμαλίας. Η κάποια βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος με την οποία συνδέονται τόσο οι αυξήσεις της παραγωγής και των επενδύσεων στη μεταποίηση όσο και η απότομη αύξηση των κεφαλαιακών συναλλαγματικών εισροών την τριετία 1986-88 δεν εξελίχθηκε σε αφετηρία νέας σταθεροποιητικής φάσεως με αναπτυξιακές δυνατότητες.

Η τελευταία δεκαετία του μισού αιώνα σχεδόν, από το τέλος του παγκόσμιου πολέμου ήταν και αυτή περίοδος των χαμένων ευκαιριών όπως και η πρώτη. Το σύνολο των εισπράξεων από την ΕΟΚ από 1981 ως το τέλος του 1989 πλησιάζει τα 10 δις. δολάρια. Και την ίδια περίοδο το εξωτερικό μεσομακροπρόθεσμο χρέος της χώρας αυξήθηκε από 6,3 δις. δολ. σε 17,4 δις. (τέλος του 1978). Οι εξωτερικοί αυτοί πόροι χρηματοδότησαν κατά το μέγιστο μέρος καταναλωτικές δαπάνες του ευρύτερου δημοσίου τομέα.

1.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990

Αν το δημοσιονομικό πρόβλημα εμφανίζεται ως το πρωταρχικά προς αντιμετώπιση στο πλαίσιο των προσπαθειών για την εξυγίανση της οικονομίας, δεν είναι μόνο γιατί το έλλειμμα έχει φτάσει με τις τωρινές του διαστάσεις να αντιστοιχεί σε ποσοστό σχεδόν 8,5% του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος.

Από τη βραχυχρόνια σκοπιά υπάρχει βέβαια η μέγιστη δυσχέρεια της καλύψεώς του, που δεν είναι δυνατό μάλιστα να επιτευχθεί χωρίς να λειτουργήσει κι αυτή ως νέα πηγή ελλειμματικότητας. Αλλά η επιβάρυνση από τη δανειακή κάλυψη - που αποτελεί αυτή τη στιγμή τη μόνη λύση - δεν είναι καν εκείνη μόνη που θα οδηγεί σε μελλοντική συνέχιση της παραγωγής ελλειμμάτων από τον δημόσιο τομέα: ελλειμμάτων διαρθρωτικών εξ αιτίας της μεγάλης διογκώσεως του και της ανορθολογικότητας που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του. Η συστολή σε μέγεθος ανάλογο με τις ανάγκες της οικονομίας και η εσωτερική αναμόρφωση του, ώστε να γίνει αποδοτικός στη λειτουργία του, είναι έργο που απαιτεί μακροχρόνιες προσπάθειες με τόλμη και με άμεση έναρξη εφαρμογής ριζικών μεταρρυθμίσεων.

Στον δημόσιο τομέα, με την ευρεία έννοια, περιλαμβάνονται εκτός από τη δημόσια διοίκηση και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως, οι δημόσιοι αυτόνομοι οργανισμοί, οι δημόσιες επιχειρήσεις μεταξύ των οποίων και του οργανισμού εξυγίανσεως των προβληματικών, το κρατικοποιημένο τμήμα του τραπεζικού συστήματος, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί. Χαρακτηριστικά κοινά σε όλους αυτούς τους φορείς δημόσιας δραστηριότητας είναι το πλεονάζον εργατικό δυναμικό και η ανεπαρκής ποιότητα του και η μεγάλη τεχνολογική και οργανωτική καθυστέρηση που συνεπάγεται χαμηλή αποδοτικότητα.

Δεν είναι δυνατός ο ακριβής υπολογισμός του συνολικού αριθμού των απασχολουμένων στους φορείς δημόσιας δραστηριότητας που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Ενδείξεις μόνον παρέχουν εμμέσως τα στοιχεία που προκύπτουν από τις στατιστικές της απασχολήσεως για τις άλλες κατηγορίες εκτός από τους δημοσίους υπαλλήλους, των οποίων ο αριθμός αναφέρεται στις εισηγητικές εκθέσεις των κρατικών προϋπολογισμών.

Από ένα συνδυασμό των στοιχείων των ερευνών απασχολήσεως εργατικού δυναμικού, για την κατανομή κατά θέση στα επαγγέλματα και των εθνικολογιστικών δεδομένων, για την κατανομή του εθνικού προϊόντος, μπορεί

πάντως να συνταχθεί ότι το απασχολούμενο στον ευρύτερο δημόσιο τομέα εργατικό δυναμικό ανέρχεται σε περισσότερα από τέσσερις εκατοντάδες χιλιάδες άτομα. Αν η αποδοτικότητα του δημοσίου τομέα εξεταστεί στο χώρο δραστηριότητας του που αφορά ειδικά την οικονομία, ως κύριες εκδηλώσεις της ανεπάρκειάς του θα πρέπει να επισημανθούν οι ακόλουθες:

Ο φοροτεχνικός μηχανισμός ευθύνεται κατά κύριο λόγο για τη μεγάλη έκταση της φοροδιαφυγής. Λειτουργεί χωρίς να είναι εφοδιασμένος με τα σύγχρονα τεχνικά μέσα ελέγχου και ταχείας εισπράξεως των εσόδων ενώ και το προσωπικό του τομέα αυτού δεν είναι άψογο στις σχέσεις του με τους φορολογούμενους.

Το θεσμικό καθεστώς που τον διέπει ούτε αυστηρές κυρώσεις για τις παραβάσεις προβλέπει ώστε στην πράξη να εφαρμόζεται αποδοτικά. Οι παρεμβάσεις της διοικήσεως με ρυθμιστικά μέτρα, που αφορούν την ίδρυση και λειτουργία των παραγωγικών μονάδων, εκδηλώνονται με γραφειοκρατικές διατυπώσεις πολύ συχνά άσκοπες και πάντοτε χρονοβόρες. Γενικά, εξ αιτίας αδυναμιών της διοικήσεως, ακόμη και τα σκόπιμα μέτρα οικονομικής πολιτικής δεν ανταποκρίνονται στην πράξη στον προορισμό τους. Αυτής της κατηγορίας πάντως οι αδυναμίες του δημοσίου τομέα είναι το πρόβλημα που αναγκαστικά θα λυθεί με την υποχρεωτική προσαρμογή στο ρυθμιστικό καθεστώς της ΕΟΚ.

Στη διόγκωση του δημοσίου τομέα εν πρώτοις συνετέλεσε πολύ περισσότερο η δυσανάλογη προς τους σκοπούς που υποτίθεται ότι θα εξυπηρετούσε σειρά ειδικών φορέων πολυδάπανων εξ αιτίας και πλεονάζοντος προσωπικού και υψηλών αμοιβών του. Στους φορείς αυτούς κατ'εξοχήν εκδηλώθηκαν οι παρεμβάσεις για εξυπηρέτηση στόχων άσχετων προς τον προορισμό τους. Άλλου είδους στοιχείο της επεκτάσεως αποτελούν οι χρεοκοπημένες επιχειρήσεις που υπήχθησαν στον ειδικό για τη διαχείριση και <εξυγίανση> των Οργανισμό. Όλες οι επιχειρήσεις αυτές εξακολουθούν να μην είναι υγιείς με τα ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια: πολλαπλασίασαν το συνολικό αρχικό έλλειμμα και λειτουργούν ως διαστρεβλωτικός παράγων των κανόνων του ανταγωνισμού εις βάρος υγιών ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η μόνη λογική λύση, που βέβαια απαιτεί τόλμη, είναι για την περίπτωση η εκποίηση όλων των <προβληματικών> έστω και υπό δυσμενείς όρους και η κατάργηση και του οικείου Οργανισμού, χρεοκοπημένου τώρα κι αυτού.

Σε ακόμη πιο δύσλυτο πρόβλημα του δημοσίου τομέα έχει εξελιχθεί η κατάσταση των ασφαλιστικών οργανισμών. Το καθεστώς του που μπορεί να διεκδικήσει την πρώτη θέση στον κόσμο για τον βαθμό ανορθολογικότητας του, έχει δημιουργήσει είδος κεκτημένων δικαιωμάτων από ρυθμίσεις παράλογες. Δεν είναι υπερβολικό να λεχθεί ότι η κατάσταση του ασφαλιστικού συστήματος έχει φτάσει σήμερα σε αδιέξοδο.

Τέλος οι συνεταιριστικοί φορείς - παράρτημα κατά ένα τρόπο του δημοσίου τομέα και τυπικά στο μέτρο που ελέγχονται απ' αυτόν, αλλά και ουσιαστικά επειδή μέσω αυτών εξυπηρετούνται άσχετοι προς τον προορισμό των σκοποί υπό την πίεση κυβερνητικών και γενικά πολιτικών παραγόντων - αποτελούν κι αυτοί πηγή ελλειμμάτων που έχουν ήδη δημιουργήσει σοβαρότατο πρόβλημα καλύψεως των.

Οι επιπτώσεις από την κατάσταση του δημοσίου τομέα δεν περιορίζονται μόνον στη ζημιά που υφίσταται η οικονομία από τους πόρους που της αφαιρεί για δυσανάλογες προς το κόστος αυτό υπηρεσίες. Η κακή ποιότητα της διοικήσεως που φυσικά είναι εμπόδιο και στην άσκηση της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής και από άποψη ορθών επιλογών και από άποψη εφαρμογής, επηρεάζει επιπλέον την όλη νοοτροπία που επικρατεί στον ιδιωτικό τομέα. Η ανεπάρκεια και η διαφθορά στον διοικητικό μηχανισμό μεταδίδεται στις συνήθειες των συναλλαγών, στις αντιδράσεις όλων των φορέων παραγωγικής δραστηριότητας, στην στάση καταναλωτών, κοινωνικών τάξεων και των εκπροσώπων των.

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής - που είναι βέβαια διεθνές, αλλά ως προς την έκταση του η χώρα μας κατέχει πολύ υψηλή θέση στην κατά μέγεθος κατάταξη - τροφοδοτείται από τη νοοτροπία αυτή των φορολογουμένων, των οποίων η διάθεση παραβάσεως των υποχρεώσεων έναντι του κράτους βρίσκει σοβαρό δικαιολογητικό την ανεπάρκεια των κρατικών υπηρεσιών και ειδικότερα τη στάση του φοροτεχνικού προσωπικού. Αμβλυνση της <συνειδήσεως του πολίτη> γενικότερα δε μπορεί παρά να συνεπάγεται ένα γραφειοκρατικό καθεστώς που ταλαιπωρεί το κοινό σε κάθε του προσφυγή σε όργανα του δημοσίου τομέα για εξυπηρέτηση του.

Μια άλλη εκδήλωση της νοοτροπίας που επικρατεί κατά τη διεξαγωγή όλων των συναλλαγών, εμπορικών, παροχής υπηρεσιών κάθε είδους, είναι η αντίληψη περί του <θεμιτού> κέρδους που τελικά συντελεί και σε επιτάχυνση

του πληθωρισμού. Στα επαγγέλματα των τεχνιτών και στο μικρεμπόριο η τάση εξασφάλισης υπερβολικού κέρδους τροφοδοτείται κι από τις δυνατότητες που παρέχουν οι κλειστές αγορές. Άλλη χαρακτηριστική εκδήλωση των αντιλήψεων όσον αφορά το επιδιωκόμενο κέρδος είναι η αντίδραση στην περίπτωση αύξησής του κόστους παραγωγής - της εργασίας ή άλλου συντελεστού - η οποία συνεπάγεται αναπροσαρμογή της τιμής: ο παραγωγός ή πωλητής που υφίσταται την αύξηση του κόστους προσθέτει και ποσοστό κέρδους πάνω σ' αυτή για τον υπολογισμό της τιμής του προσφερόμενου αγαθού.

Παράλληλα με τις παραπάνω αντιδράσεις που από την πλευρά της προσφοράς οδηγούν σε πληθωρικές πιέσεις ισχυρότερες από τις υπό συνθήκες ανταγωνιστικής ομαλής αγοράς, προς την ίδια κατεύθυνση επηρεάζει και η νοοτροπία μεγάλου τμήματος του καταναλωτικού κοινού, του οποίου η ζήτηση δεν λειτουργεί ως ανασχετικός παράγων υψωτικών τάσεων των τιμών. Στην ελληνική αγορά τα φαινόμενα ανελαστικότητας της ζήτησής υπερβαίνουν τα όρια που από τη διεθνή εμπειρία είναι διαπιστωμένα.

Όταν η ελληνική οικονομία μεταμορφωθεί σε τμήμα της ενοποιημένης ευρωπαϊκής αγοράς θα έχει παύσει η παρέμβαση του δημόσιου τομέα να εκδηλώνεται με τον τρόπο που όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα επηρεάζει και τη νοοτροπία και αντιδράσεις στη μεγάλη αυτή αγορά θα είναι υποχρεωμένη να προσαρμοστεί και η συμπεριφορά τόσο των φορέων της προσφοράς αγαθών και υπηρεσιών όσο και των καταναλωτών. Η διαδικασία όμως δε μπορεί παρά να είναι μακροχρόνια και το οικονομικό και κοινωνικό κόστος ως την ολοκλήρωση της υψηλό.

1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΙΩΣΗΣ

Είναι γεγονός ότι η δεκαετία του 1990 αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο για την ελληνική οικονομία και τη χώρα γενικότερα γιατί στην περίοδο αυτή η Ελλάδα πρέπει να προωθήσει τη μακροοικονομική και διαρθρωτική προσαρμογή που απαιτείται για να επιτευχθούν οι βασικοί στόχοι της νομισματικής σταθερότητας και της οικονομικής ανάπτυξης στα πλαίσια της σταδιακής δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως συμφωνήθηκε στη

σύνοδο κορυφής του Μάστριχτ. Οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή των κρατών-μελών της Κοινότητας στην ένωση αυτή είναι αυστηρές και τα χρονικά περιθώρια περιορισμένα. Απαιτείται ευρύτατη προσαρμογή της οικονομίας και της οικονομικής πολιτικής. Θα χρειαστεί συνεπώς έντονη και συντονισμένη προσπάθεια, ώστε η Ελλάδα να μην βρεθεί στο περιθώριο της ενωμένης Ευρώπης.

Η νομισματική σταθερότητα και η οικονομική ανάπτυξη αποδείχθηκαν ανέφικτοι στόχοι της οικονομικής πολιτικής στη χώρα μας για σχετικά μακρά περίοδο. Έτσι, κύρια χαρακτηριστικά της προηγούμενης δεκαετίας ήταν υψηλός πληθωρισμός, ο οποίος διατηρήθηκε στο 19,4% κατά μέσο όρο, και ο χαμηλός μέσος ρυθμός ανόδου του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, ο οποίος διαμορφώθηκε στο 1,7%. Την ίδια περίοδο, η χώρα αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών που την έφεραν στα πρόθυρα σοβαρής συναλλαγματικής κρίσης το 1985 και στο τέλος του 1989 και στις αρχές του 1990. Οι επιδόσεις αυτές της ελληνικής οικονομίας ήταν επακόλουθο, σε σημαντικό βαθμό, της οικονομικής πολιτικής που ασκήθηκε κατά το μεγαλύτερο τμήμα αυτής της περιόδου. Οι προσπάθειες που έγιναν κατά καιρούς, ιδιαίτερα κατά τη διετία εφαρμογής του σταθεροποιητικού προγράμματος 1986-1987, αποδείχθηκαν βραχύβιες - επειδή εγκαταλείφθηκαν πρόωρα - και ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση των μεγάλων και αυξανόμενων οικονομικών ανισορροπιών. Οι ανισορροπίες αυτές ήταν κυρίως συνέπεια της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής που ασκήθηκε και της μη αντιμετώπισης των διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας.

Αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής αυτής της περιόδου ήταν η ελληνική οικονομία να αποκλίνει αντί να συγκλίνει προς τις επιδόσεις των κοινοτικών μας εταιριών. Επιπλέον, η πολιτική αυτή οδήγησε στη συσσώρευση υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και στην αλματώδη άνοδο του χρέους του Δημοσίου, το οποίο το 1991 έφτασε το 98,3% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, από 32,8% το 1981. Οι δαπάνες για τόκους απορρόφησαν το 42,6% των φορολογικών εσόδων του Δημοσίου το 1991. Το υψηλό δημόσιο χρέος της χώρας αποτελεί μεγάλο εμπόδιο στις προσπάθειες για δημοσιονομική προσαρμογή, δυσχεραίνει την ανάπτυξη και σταθεροποίηση της οικονομίας και επομένως, την έγκαιρη συμμετοχή της χώρας στην πορεία προς την οικονομική και νομισματική ένωση.

Η συνθήκη του Μαστριχτ δημιούργησε το αναγκαίο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για τα επόμενα στάδια της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Προσδιόρισε, επίσης, το χρονοδιάγραμμα για τη μετάβαση στην πλήρη νομισματική ένωση, καθώς και τις προϋποθέσεις και διαδικασίες για τη συμμετοχή των κρατών/μελών σ' αυτή. Η πλήρης νομισματική ένωση, που θα χαρακτηρίζεται από ενιαίο νόμισμα και ενιαία νομισματική πολιτική, προβλέπεται να πραγματοποιηθεί το 1997, εφόσον η πλειοψηφία των κρατών - μελών πληροί ορισμένες προϋποθέσεις, ή το αργότερο την 1η Ιανουαρίου 1999, ανεξάρτητα από το εάν η πλειοψηφία των κρατών - μελών ικανοποιεί τα απαραίτητα κριτήρια. Επομένως, σε σχετικά σύντομο διάστημα πέντε περίπου ετών, η χώρα μας θα πρέπει να πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη συμμετοχή της στην νομισματική ένωση. Η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια πραγματική πρόκληση.

Η συμμετοχή στη διαδικασία της ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ολοκλήρωσης απαιτεί άμεση δραστηριοποίηση, επειδή η χώρα πρέπει να επιτύχει άλλους ενδιάμεσους στόχους πολύ πριν από το 1996. Όπως είναι γνωστό, η οικονομική και νομισματική ένωση θα επιτευχθεί βαθμιαία σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο ήδη άρχισε τον Ιούλιο του 1990 και στο στάδιο αυτό πρέπει να ολοκληρωθεί η δημιουργία της ενιαίας αγοράς - συμπεριλαμβανομένης και της ενιαίας αγοράς χρήματος και κεφαλαίου - και όλα τα νομίσματα των κρατών - μελών της Κοινότητας πρέπει να συμμετάσχουν στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ). Επομένως, η ένταξη της δραχμής στο ΕΝΣ και η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίου αποτελούν άμεσες προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής.

Μετά την πρόσφατη ένταξη του πορτογαλικού νομίσματος στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών και τις πρόσφατες ρυθμίσεις άλλων χωρών - μελών που απελευθέρωσαν την κίνηση κεφαλαίων, η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της Κοινότητας που δεν έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της και δεν συμμετέχει πλήρως στο πρώτο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Η ταχεία αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, σε επίπεδο που προσεγγίζει τους ρυθμούς πληθωρισμού στα λοιπά κράτη - μέλη και η δραστική και νόμιμη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τη συμμετοχή. Είναι συνεπώς επιβεβλημένο να επιταχυνθεί η υλοποίηση του προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης και διαρθρωτικής προσαρμογής και

παράλληλα, να συνεχιστεί η εφαρμογή αντιπληθωριστικής νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής με συνέπεια και σταθερότητα.

Η διαμόρφωση των αναγκαίων συνθηκών για την ένταξη της δραχμής στο ΕΝΣ και η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων αποτελούν μόνο τα πρώτα βήματα στην πορεία προς τη νομισματική ένωση. Με την έναρξη του δεύτερου μεταβατικού σταδίου, τον Ιανουάριο του 1994, θα απαιτηθούν πρόσθετες σημαντικές προσαρμογές της οικονομικής πολιτικής, ενώ παράλληλα θα πρέπει να προωθηθούν θεσμικές αλλαγές που είναι απαραίτητες για τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα και την κοινή νομισματική πολιτική.

Ουσιαστική προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην ευρωπαϊκή νομισματική ένωση είναι η επίτευξη υψηλού βαθμού σύγκλισης μεταξύ των οικονομιών των κρατών-μελών. Αυτή θα αξιολογηθεί σύμφωνα με τέσσερα αντικειμενικά κριτήρια που αφορούν τον 1. πληθωρισμό 2. το ύψος του δημόσιου ελλείμματος και του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος 3. τα επίπεδα των μακροπρόθεσμων επιτοκίων καθώς και 4. τη διάρκεια και τις συνθήκες συμμετοχής του νομίσματος της κάθε χώρας στο ΕΝΣ. Τα κριτήρια αυτά αφορούν βασικά τη νομισματική ή ονομαστική σύγκλιση των κρατών-μελών και η ικανοποίηση τους θα απαιτήσει τη συνεχή άσκηση αντιπληθωριστικής νομισματικής στο ΕΝΣ θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής και θα επιταχύνει την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, επειδή το πλαίσιο χάραξης και άσκησης πολιτικής θα μεταβληθεί ριζικά, συμβάλλοντας στη δημιουργία συνθηκών νομισματικής σταθερότητας. Η μείωση όμως του πληθωρισμού και η διατήρηση του μέσα στα όρια που προβλέπουν τα κριτήρια σύγκλισης δεν μπορούν να επιτευχθούν απλώς και μόνο με την άσκηση νομισματικής πολιτικής στα πλαίσια του ΕΝΣ.

Απαιτείται παράλληλα η άσκηση συνεπούς δημοσιονομικής πολιτικής ώστε να μειωθούν δραστικά τα δημοσιονομικά ελλείμματα και να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις στα πραγματικά επιτόκια και την οικονομική δραστηριότητα, οι οποίες αναπόφευκτα θα προκύψουν εάν η δημοσιονομική πολιτική ευρίσκεται σε αντίθεση με την αντιπληθωριστική νομισματική πολιτική.

Η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους επιβάλλεται, όχι μόνο επειδή με αυτό τον τρόπο θα ενισχυθεί η

αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής και θα αποφευχθούν δυσμενείς επιδράσεις στην οικονομική δραστηριότητα κατά το μεταβατικό στάδιο. Αποτελεί και απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή της χώρας στη νομισματική ένωση. Η νέα Συνθήκη εμπεριέχει αυστηρούς όρους δημοσιονομικής σύγκλισης, ώστε να αποκλειστούν από τη νομισματική ένωση κράτη-μέλη τα οποία χαρακτηρίζονται από υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα που ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο τη νομισματική σταθερότητα της ένωσης. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι όροι ένταξης δεν ευνοούν κράτη-μέλη που καταβάλλουν προσπάθεια και σημειώνουν πρόοδο στο δημοσιονομικό τομέα.

1.4 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΣΤΡΙΧΤ - ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Για να μετάσχει και η Ελλάδα στην Τρίτη φάση της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης, που αποφασίσθηκε στο Μαστριχτ και θα αρχίσει την 1 Ιανουαρίου 1999 θα πρέπει:

1. Το ετήσιο ποσοστό πληθωρισμού της να μην είναι μεγαλύτερο από 1,5 ποσοστιαία μονάδα των τριών καλύτερων της Κοινότητας, δηλαδή κάπου γύρω στο 4-5%.
2. Το συνολικό δημοσιονομικό έλλειμμα μας δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 3% του εκάστοτε ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ).
3. Το συνολικό δημόσιο χρέος θα πρέπει να είναι μικρότερο από το 60% του ΑΕΠ.
4. Τα ελληνικά επιτόκια χορηγήσεων δεν θα πρέπει να είναι υψηλότερα από δύο ποσοστιαίες μονάδες των τριών μικρότερων της Κοινότητας, δηλαδή γύρω στο 8%.
5. Τα δύο τελευταία χρόνια (δηλαδή, το 1997 και 1998) το νόμισμα της Ελλάδας δεν θα πρέπει να έχει υποτιμηθεί έναντι των άλλων νομισμάτων περισσότερο από 2,25%, ενώ

Όλ' αυτά για να γίνουν θα πρέπει να συνεχισθεί και να γίνει ακόμα πιο αυστηρή η πολιτική λιτότητας, που θα πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους Έλληνες, ώστε και τα ελλείμματα του Δημοσίου να περιορισθούν και οι ανάγκες δανεισμού και χρέους να συρρικνωθούν και η εθνική αποταμίευση, που είναι

ανάξια λόγου σήμερα, να φθάσει γύρω στο 25%, ώστε να επιτευχθεί εκσυγχρονισμός της οικονομίας και αύξηση του εθνικού εισοδήματος και να αυξηθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, πράγμα που σημαίνει χαμηλότερο κόστος παραγωγής, νέες τεχνολογίες, μοντέρνο μάνατζμεντ και αυξημένη παραγωγικότητα (άρα περισσότερη και πιο ευσυνείδητη δουλειά από όλους).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο πληθωρισμός όπως γνωρίζουμε, σημαίνει γενική άνοδο των τιμών και τις μεταβολές του τις βλέπουμε από τον δείκτη τιμών καταναλωτή (Δ.Τ.Κ) είναι ένας δείκτης που καθιστά δυνατή την ταυτόχρονη παρακολούθηση των μεταβολών των τιμών 495 αγαθών και υπηρεσιών σε διάφορες χρονικές περιόδους.

Οι μεταβολές των τιμών προκύπτουν από τη σύγκριση τιμών όπως αυτές διαμορφώνονται σε διάφορες χρονικές περιόδους. Στην πράξη χρησιμοποιούνται μια σειρά από <ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ>, οι οποίοι είναι χρήσιμοι για τη σύγκριση διαφόρων τιμών, ποσοτήτων κ.λ.π. μεγεθών σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Έτσι μπορούμε με τους αριθμοδείκτες να αντιληφθούμε το μέγεθος της μεταβολής των αγροτικών τιμών, των τιμών λιανικής πώλησης διαφόρων εμπορευμάτων, της βιομηχανικής παραγωγής, της αξίας και του όγκου των εισαγωγών κ.λ.π. σε δύο ή περισσότερες χρονικές περιόδους.

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή (CPI), από τους υπολοίπους δείκτες, έχει τη μεγαλύτερη χρησιμότητα όχι μονάχα γιατί δείχνει τη γενική μεταβολή του πληθωρισμού, αλλά γιατί χρησιμοποιείται για να <ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΕΙ>, δηλαδή, έχει την έννοια ότι από μια μεταβολή τιμών αφαιρείται η αύξηση εκείνη που προέρχεται αποκλειστικά από τον πληθωρισμό, οπότε οι διάφοροι δείκτες τιμών ή αξιών θεωρείται ότι μεταβάλλονται σε σταθερό γενικά επίπεδο τιμών.

2.2 Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Αρκεί να καταγράψει ένας τις τιμές μερικών βασικών προϊόντων σε δεδομένη χρονική στιγμή για να έχει δικό του τιμάριθμο. Έτσι εάν συγκρίνει τις

τιμές των ίδιων προϊόντων, όπως αυτά διατίθενται στο λιανεμπόριο, σε μια άλλη χρονική περίοδο με τις αρχικές τιμές, τότε μπορεί να έχει μια γενική ιδέα για τις αυξητικές τάσεις που σημειώνονται μέσα στην οικονομία.

Για να καταρτισθεί ο δείκτης τιμών καταναλωτή γίνεται μια δειγματοληψία σε ολόκληρη τη χώρα και συγκεντρώνονται στοιχεία σχετικά με τις διάφορες δαπάνες, των επιλεγέντων στο δείγμα, νοικοκυριών. Σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες το δείγμα καλύπτει μονάχα την πρωτεύουσα ή λίγες περιοχές.

Εάν για παράδειγμα, κατά το χρόνο πραγματοποίησης της έρευνας για τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς διαπιστωθεί ότι οι δαπάνες για τρόφιμα απορροφούν το 45% των συνολικών του μέσου, περισσότερου αντιπροσωπευτικού νοικοκυριού μιας χώρας, τότε θεωρείται ότι ο <ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΣΤΑΘΜΙΣΗΣ> για τα τρόφιμα είναι 45% στο δείκτη τιμών καταναλωτή. Με τον τρόπο αυτό και αφού ομαδοποιηθούν οι διάφορες δαπάνες, καταρτίζεται ο τιμάριθμος (δείκτης τιμών καταναλωτή), ο οποίος αποτελείται από το άθροισμα διαφόρων συντελεστών στάθμισης.

Επομένως, συγκρίνοντας τους συντελεστές στάθμισης διαφόρων δεικτών τιμών καταναλωτή μπορούμε να αντιληφθούμε τα εξής:

1. τις μεταβολές που έχουν γίνει στη διάρθρωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών μιας χώρας,
2. το επίπεδο ανάπτυξης μιας χώρας.

Ένα πολύ ενδιαφέρον σημείο είναι ότι προβάλλεται ο δείκτης τιμών καταναλωτή σαν ανταπροσωπευτικός για ολόκληρο τον πληθυσμό μιας χώρας. Η πραγματικότητα, όμως είναι τελείως διαφορετική όταν υπάρχουν κοινωνικές τάξεις και στρώματα με διαφορετικά εισοδήματα και είναι αυτονόητο ότι οι συντελεστές στάθμισης διαφέρουν για κάθε εισοδηματική κατηγορία. Έτσι, όταν οι δαπάνες για διατροφή και κατοικία καλύπτουν το 75% των συνολικών δαπανών ενός μισθωτού, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για ένα μεγαλοεισοδηματία είναι Ιανοί μόλις 35% έπεται ότι μια αύξηση των ειδών διατροφής και της στέγασης θα είναι περισσότερο αισθητή για το μισθωτό παρά για το μεγαλοεισοδηματία. Συνεπώς, το σωστό θα ήταν να υπάρχουν δείκτες τιμών που ανταποκρίνονται περισσότερο στην εισοδηματική κατάσταση και τις καταναλωτικές δαπάνες των διαφόρων κατηγοριών νοικοκυριών.

Ένα άλλο ζήτημα που παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον είναι η <ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΒΑΣΕΩΣ>. Όταν λέμε ότι περίοδος βάσεως του δείκτη τιμών καταναλωτή είναι το 1980 και γράφεται $1980=100$, εννοείται ότι την ίδια χρονιά πραγματοποιήθηκε έρευνα σε ολόκληρη τη χώρα σχετικά με την διάρθρωση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, έρευνα που επέτρεψε τον καθορισμό των διαφόρων συντελεστών στάθμισης και την κατάρτιση του δείκτη τιμών καταναλωτή. Όμως, σε άλλες χώρες περίοδος βάσεως είναι μια συγκεκριμένη μέρα, ένας μήνας ή ένα τρίμηνο κ.λ.π. Η στατιστική υπηρεσία συγκρίνει τις τιμές των προϊόντων και των διαφόρων υπηρεσιών και αναπροσαρμόζει αρχικά τους επιμέρους δείχτες, στη συνέχεια τους δείχτες μεγάλων ομάδων προϊόντων και υπηρεσιών και τελικά, το γενικό δείκτη τιμών καταναλωτή.

Η συγκέντρωση των τιμών παρουσιάζει αρκετές δυσκολίες:

- Μακροχρόνια αλλάζει η ποιότητα ορισμένων προϊόντων, οπότε στην πραγματικότητα έχουμε νέα προϊόντα.
- Άλλα είδη αποσύρονται από την κυκλοφορία.
- Εμφανίζονται νέα προϊόντα στην αγορά, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο αρχικό δείγμα προϊόντων, των οποίων παρακολουθούνται συνεχώς οι τιμές.
- Διαφέρουν οι τιμές ιδίων προϊόντων μεταξύ των διαφόρων καταστημάτων λιανικών πωλήσεων (οπωροκηπευτικά, προϊόντων που δεν υπόκεινται σε καθεστώς διατίμησης κ.λ.π).

Για τους λόγους αυτούς αναγκάζονται, μετά από ένα διάστημα, να πραγματοποιούν νέες έρευνες για τη διάρθρωση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών και να καταρτίζουν νέους δείχτες τιμών καταναλωτή. Όταν μεταβάλλεται ο δείκτης τιμών ενός προϊόντος από 100 σε 115, αυτό σημαίνει ότι αυξήθηκε η τιμή του προϊόντος αυτού κατά 15%.

Οι μεταβολές των τιμών μπορεί να είναι:

ΕΤΗΣΙΕΣ: Οι δείχτες τιμών ειδών διατροφής ανέβηκε από 100 το 1982 σε 118 το 1983, τότε λέμε ότι η <ετήσια αύξηση> των τιμών των ειδών διατροφής ήταν 18% ή ακόμα <επί ετήσιας βάσης> οι τιμές των τροφίμων αυξήθηκαν κατά 18%.

ΜΗΝΙΑΙΕΣ: Οι τιμές των τροφίμων αυξήθηκαν μεταξύ Δεκεμβρίου 1984 και Ιανουαρίου 1985 κατά 2,4% ποσοστό μεταβολής που προκύπτει από τη διαίρεση του δείκτη 153,7 με το δείκτη 150,1.

ΣΕ 12ΜΗΝΗ ΒΑΣΗ: Αν συγκρίνουμε τους δείκτες των τροφίμων των μηνών Μαΐου 1984 (140,2) και Μαΐου 1985 (162,6), τότε λέμε ότι επί 12μήνου βάσεως ο δείκτης τιμών των τροφίμων αυξήθηκε κατά 16%. Η μεταβολή αυτή προκύπτει από την πράξη $(162,6: 140,2) \cdot 100$

ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΩΝ: Διαιρώντας τους δείκτες ειδών διατροφής των μηνών Δεκεμβρίου 1984 (150,1) και Μαΐου 1985 (162,6) λέμε ότι <στο πρώτο πεντάμηνο> (ή το πρώτο τρίμηνο, ή στο 10μηνο που έληξε τον Οκτώβριο του 1986 κ.λ.π) ο δείκτης τιμών τροφίμων ή τιμές των τροφίμων αυξήθηκε κατά 8,3%.

Όμως από όλους τους επιμέρους δείκτες μεγαλύτερη σημασία έχει ο γενικός δείκτης τιμών καταναλωτή (Δείκτης του πληθωρισμού). Έτσι, με βάση τους γενικούς δείκτες των ετών 1982, 1983 και 1984 λέμε ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά ή σε σχέση με τον αμέσως προηγούμενο χρόνο, 20,2% το 1983 $(181,0:150,1) \cdot 100$ και κατά 18,4% το 1984 $(214,3:181,0) \cdot 100$.

2.3 Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί πολλαπλά, κυρίως όμως στις ακόλουθες περιπτώσεις:

ΑΓΟΡΑΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ: Η αγοραστική δύναμη μιας χρηματικής μονάδας εξαρτάται από τις ποσότητες εμπορευμάτων ή την αξία των υπηρεσιών που μπορεί να αγοράσει. Όσο μεγαλύτερες ποσότητες και υπηρεσίες μπορεί να προμηθευτεί κάποιος με μια χρηματική μονάδα (δολάριο, μάρκο, δραχμή κ.λ.π.) τόσο μεγαλύτερη είναι η αγοραστική δύναμη της συγκεκριμένης χρηματικής μονάδας. Εάν ο δείκτης τιμών καταναλωτή μετατραπεί από 100 το 1980 σε 124,5 το 1981 και σε 150,1 το 1982, τότε η αγοραστική δύναμη ενός εκατοντάχραμου θα γίνει : $1980=100\delta\rho\chi.$, $1981=80,32\delta\rho\chi.$ $(100:124,5) \cdot 100$. Απώλεια αγοραστικής δύναμης του εκατοντάχραμου μεταξύ του 1980 και 1981 είναι 19.68 δρχ., $1982=66,62\delta\rho\chi.$ απώλεια μεταξύ 1980 και 1982 είναι 33,38 δρχ.

ΟΓΚΟΣ ΛΙΑΝΙΚΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ: Ο δείκτης αξίας λιανικών πωλήσεων μετράει τις μεταβολές της αξίας των εμπορευμάτων που διατίθενται στο λιανεμπόριο. Αν <αποπληθώρисуμε το δείκτη αξίας λιανικών πωλήσεων>

δηλαδή την πραγματική, χωρίς την επίδραση του πληθωρισμού, αξία των λιανικών πωλήσεων. Η εύρεση του όγκου λιανικών πωλήσεων έχει πολύ μεγάλη σημασία, γιατί, αντικατοπτρίζει, κατά κανόνα, την μεταβολή εσωτερικής ζήτησεως, δηλαδή αν αυξάνει ή πέφτει η κατανάλωση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων.

ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΜΙΣΘΩΝ, ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΩΝ κ.λ.π.: Ο δείκτης τιμών καταναλωτή χρησιμοποιείται ευρύτατα για τον αποπληθωρισμό των αμοιβών για εργασία, για την εύρεση των πραγματικών αμοιβών, εκείνων που απορρέουν από τον αποπληθωρισμό των ονομαστικών αμοιβών που καταβάλλονται στους εργατοϋπαλλήλους.

ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΑΞΙΩΝ: Ο δείκτης τιμών καταναλωτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον αποπληθωρισμό διαφόρων άλλων οικονομικών μεγεθών που αποτιμώνται σε χρηματικές μονάδες, όπως είναι οι πωλήσεις των επιχειρήσεων, τα διανεμόμενα μερίσματα, τα καθαρά κέρδη, τα χορηγηθέντα δάνεια κ.λ.π.

2.4 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ Δ.Τ.Κ.

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή καταρτίζονταν μέχρι και το 1958 από την Γενική Στατιστική Υπηρεσία της **Τράπεζας Της Ελλάδος**, με την ονομασία <τιμάριθος ακριβείας ζωής>, ενώ από το 1959 και μετά από την **Εθνική Στατιστική Υπηρεσία**.

Μετά από έρευνα του συγγραφέα στα αρχεία της βιβλιοθήκης της Ε.Σ.Υ.Ε. προέκυψε ότι το πρώτο τριμηνιαίο δελτίο με λιανικές τιμές 51 βασικών, για την εποχή εκείνη ειδών, εκδόθηκε το 1912. Από το 1914 μέχρι το 1923 εξετάζονταν οι λιανικές τιμές σε 51 αρχικά και 55 μετέπειτα είδη. Από το 1923 μέχρι το 1932 καταγράφονταν οι λιανικές τιμές 62 ειδών. Η τιμοληψία γινότανε αρχικά σε 65 πόλεις και αργότερα σε 106 πόλεις. Η τιμή του κάθε αγαθού προέκυπε σαν σταθμικός μέσος των επί μέρους τιμών κάθε πόλης με συντελεστή στάθμισης ανάλογο προς τον πληθυσμό της.

Ως τιμάριθος (κατά την προπολεμική εκείνη περίοδο) κατά το έτος ορίσθη το πηλίκο:

$$N_t = \frac{\delta t}{\delta t_0} \times 100$$

Όπου δt_0 η ετήσια δαπάνη για την συντήρηση μιας τετραμελούς οικογένειας το έτος βάσης t_0 (πατέρας, μητέρα και δύο ανήλικα παιδιά που θεωρήθηκε το μοντέλο της μέσης Ελληνικής αστικής οικογένειας μέχρι το 1938) και δt_t η ετήσια δαπάνη για το έτος t .

Τα είδη του πρώτου αυτού δείκτη διακρίνονται σε 4 ομάδες που ήσαν οι εξής:

Διατροφή, ενοίκιο, ένδυση-υπόδηση, καθαριότητα-θέρμανση-φωτισμός.

Αναφέρουμε για ιστορικούς και μόνο λόγους τη διαχρονική εξέλιξη του δείκτη αυτού κατά την πρώτη δεκαετία του καταρτισμού του, δηλαδή από το 1914 έως το 1923.

Έτος	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Δείκτης	100	117	159	256	366	323	351	398	636	1181

Παρατηρείστε ότι κατά την δεκαετία αυτή η ελληνική οικονομία υπέφερε από ψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού, αφού το κόστος ζωής από το 1914 ως το 1923 δωδεκαπλασιάστηκε, με πληθωρισμό κατά την τελευταία διετία της τάξης του 200%.

Από το 1932 ως το 1938 εξετάζονταν οι τιμές 28 ειδών διατροφής, 8 ειδών ένδυσης-υπόδησης, 7 ειδών φωτισμού και θέρμανσης και τεσσάρων άλλων ειδών, δηλαδή 48 συνολικά είδη μαζί με τη δαπάνη για ενοίκιο κατοικίας.

Οι τιμές λαμβάνονται από 44 πόλεις από τις οποίες οι 32 είχαν πληθυσμό πάνω από 10.000 κατοίκους.

Από το 1950 μέχρι το 1958 ο τιμάριθμος αφορούσε μόνο την Αθήνα και βασιζονταν σε 40 είδη χωρισμένα σε πέντε ομάδες, ως εξής: Τρόφιμα 20 είδη, ενοίκιο-φωτισμός-θέρμανση 6 είδη, ματισμός 7, διάφορα άλλα 6. Ο δείκτης κατά τα 9 πρώτα μεταπολεμικά χρόνια είχε ως εξής: (έτος βάσης 1952=100).

Έτος	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Δείκτης	84,5	95,1	100	109	125,4	132,6	137,5	140,6	142,5

Ο πληθωρισμός της πιο πάνω οκταετίας ήταν 69%, αφού

$$\frac{142,5}{84,5} = 1,69$$

Από το 1959 μέχρι σήμερα ο δείκτης καταρτίζεται αποκλειστικά από την Ε.Σ.Υ.Ε., με σύγχρονες μεθόδους.

2.5 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ.

Κατά τα έτη που ακολούθησαν τον Β' παγκόσμιο πόλεμο οι κυβερνήσεις των διαφόρων χωρών απέδωσαν μεγάλη σημασία στο θέμα κατάρτισης εκσυγχρονισμένων δεικτών. Σε πολλές χώρες διεξήχθησαν έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών ή απλούστερα έρευνες νοικοκυρών με σκοπό τη συγκέντρωση πληροφοριών για τις μεταβολές που σημειώθηκαν στις καταναλωτικές συνήθειες από την προπολεμική περίοδο και επί πλέον την χρησιμοποίηση αυτών των στοιχείων για την κατάρτιση εκσυγχρονισμένων δεικτών. Η ανάγκη αναθεώρησης των δεικτών που υπήρχαν κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια ήταν επιτακτική και έγινε πλέον κοινή συνείδηση ότι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του κοινού και των κρατικών υπηρεσιών προς τους δείκτες μέτρησης των τιμών, θα ήταν δυνατή μόνο με την κατάρτιση ενός επίσημου δείκτη, ο οποίος θα στηριζόταν αφ' ενός μεν σε αξιόπιστα στοιχεία της διάρθρωσης της κατανάλωσης και αφ' ετέρου θα καταρτιζόταν μετά από συγκέντρωση τιμών μεγάλου αριθμού αντιπροσωπευτικών καταναλωτικών ειδών και με σύγχρονες μεθόδους (Ε.Ο.Π. 1957-58).

Από το 1953, δηλαδή αμέσως μετά την ίδρυση της Ε.Σ.Υ.Ε., η τότε Κυβέρνηση εξέτασε το ενδεχόμενο της διενέργειας μιας έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών με πρωταρχικό σκοπό την συλλογή αξιόπιστων στοιχείων για τη διάρθρωση της κατανάλωσης των αστικών νοικοκυριών. Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε τελικά από τον Απρίλιο του 1957 μέχρι Απρίλιο 1958.

Τα αποτελέσματα της πρώτης αυτής έρευνας έδωσαν το παρακάτω καταναλωτικό πρότυπα της μέσης αστικής μεταπολεμικής οικογένειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Ομάδες αγαθών και υπηρεσιών	ποσοστό δαπάνης επί του συνόλου των δαπανών
1. Διατροφή	44
2. Ποτά-καπνός	5
3. Ένδυση-υπόδηση	14
4. Στέγαση	10
5. Εξοπλισμός κατοικίας και εφόδια νοικοκυριού	6
6. Υγεία-ατομική καθαριότητα	6
7. Εκπαίδευση-αναψυχή	7
8. Μεταφορές-επικοινωνίες	6
9. Διάφορα	2

Για τον καταρτισμό του Δ.Τ.Κ. χρησιμοποιήθηκαν 200 αγαθά και υπηρεσίες κατανεμημένα στις ομάδες του πίνακα 6, που σύνθεσαν το λεγόμενο <καλάθι της νοικοκυράς>. Οι συντελεστές στάθμισης (δηλαδή το ποσοστό συμμετοχής του κάθε αγαθού και υπηρεσίας στη συνολική δαπάνη του μέσου νοικοκυριού (για τα είδη του Δ.Τ.Κ.) που προέκυψαν από την Ε.Ο.Π. αυτή χρησιμοποιήθηκαν για τον καταρτισμό του νέου Δ.Τ.Κ. Ο δείκτης αυτός, που από τον καταρτισμό του αναθεωρήθηκε 5 ακόμη φορές, ανακοινώνεται από την Ε.Σ.Υ.Ε. κάθε μήνα του χρόνου. Ο Μέσος ετήσιος δείκτης από το 1960 μέχρι σήμερα δίνεται από τον πίνακα 1. Είναι φανερό ότι ο συντελεστής στάθμισης κάθε είδους δεν παραμένει αμετάβλητος με την πάροδο των χρόνων, αφού εξάλλου είναι γνωστό ότι οι **καταναλωτικές προτιμήσεις των νοικοκυριών διαρκώς μεταβάλλονται**. Επομένως είναι αναγκαίο σε τακτικά χρονικά διαστήματα και πάντως όχι μεγαλύτερα της οκταετίας να γίνεται αναθεώρηση των συντελεστών στάθμισης κάθε είδους του Δ.Τ.Κ., καθώς επίσης και εισαγωγή νέων ειδών και ενδεχομένως κατάργηση ορισμένων άλλων που έχουν χάσει το ενδιαφέρον των καταναλωτών, έτσι ώστε ο Δ.Τ.Κ. να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες των νοικοκυριών. Για τους παραπάνω λόγους η Ε.Σ.Υ.Ε. διενεργεί σε τακτικά χρονικά διαστήματα έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών και στη συνέχεια αναθεωρεί τα είδη του <καλαθιού της νοικοκυράς> και τους συντελεστές του σύμφωνα με τη νέα διάρθρωση της ιδιωτικής κατανάλωσης.

Η **δεύτερη έρευνα** οικογενειακών προϋπολογισμών άρχισε τον Μάιο 1963 και τελείωσε τον Απρίλιο 1964. Μετά την έρευνα αυτή κρίθηκε αναγκαία η αναθεώρηση του Δ.Τ.Κ. με την προσθήκη 103 νέων ειδών και απαλοιφή 13 ειδών του παλαιού δείκτη.

2.6 ΤΟ ΚΑΛΑΘΙ ΤΗΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑΣ (ΑΓΟΡΑΣ)

<Καλάθι της νοικοκυράς> καλείται ένα σύνολο 495 αγαθών και υπηρεσιών. Τα αγαθά και υπηρεσίες αυτές διακρίνονται σε 9 ομάδες. Οι συντελεστές στάθμισης του κάθε αγαθού και υπηρεσίας δίνονται στο

παράρτημα του παρόντος και έχουν προκύψει από την έρευνα των οικογενειακών προϋπολογισμών (Ε.Ο.Π) του έτους 1988.

Οι 9 ομάδες με τους αντίστοιχους συντελεστές των ομάδων (δηλαδή το άθροισμα των συντελεστών στάθμισης όλων των αγαθών και υπηρεσιών κάθε ομάδας) σύμφωνα με τις Ε.Ο.Π των ετών 1982 και 1988 είναι:

ΟΜΑΔΑ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΣΤΑΘ.	
	1988	1982
1)Διατροφή	290,0%	324,4%
2)Οινοπνευματώδη-Καπνός	39,%	36,5%
3)Ένδυση υπόδηση	142,5%	128,3%
4)Στέγαση	113,9%	130,6%
5)Διαρκή αγαθά-Είδη άμεσης κατανάλωσης	80,2%	85,5%
6)Υγεία-Ατομική καθαριότητα	77,8%	62,5%
7)Εκπαίδευση-μόρφωση-αναψυχή	94,2%	87,4%
8)Μεταφορές-επικοινωνίες	136,6%	130,0%
9)Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	25,4%	14,8%
	άθροισμα 1.000%	1.000%

Παράδειγμα υπολογισμού δείκτη τιμών καταναλωτή με τρία είδη

	1984 P ₀	1985 P ₁	Δείκτης (P ₁ :P ₀)x100	συντελεστής στάθμισης f	Γινόμενο P ₁ x f x 100 P ₀
Κρέας	500δρχ.	600δρχ.	120	0,7	0,7x120=84
Ψωμί	40δρχ.	60δρχ.	150	0,1	0,1x150=15
Γάλα	40δρχ.	50δρχ.	125	0,2	0,2x125=25

1,0 Άθροισμα: 124

Δηλαδή ο δείκτης τιμών καταναλωτή κατά το 1985 με έτος βάσης το 1984 είναι 124 και ετήσιος πληθωρισμός 24%

Πράγματι:

$$P_{01} = f \frac{P_1}{P_0} \times 100 + f_2 \frac{P_1}{P_0} \times 100 + f_3 \frac{P_1}{P_0} \times 100 = 84 + 15 + 25 = 124$$

Σημείωση: Στο παράδειγμα αυτό οι τιμές και οι συντελεστές στάθμισης είναι αριθμοί υποθετικοί.

2.7 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ Δ.Τ.Κ.

Ο Δ.Τ.Κ. (κατά Laspeyres) ορίζεται σαν σταθμικός μέσος αριθμητικός των ατομικών τιμαρίθμων των ειδών που συγκροτούν το <καλάθι της νοικοκυράς> δηλαδή

$$P_{01} = \sum_{i=1}^n F_i \frac{P_1^{(i)}}{P_0^{(i)}} = F_1 \frac{P_1^{(1)}}{P_0^{(1)}} + F_2 \frac{P_1^{(2)}}{P_0^{(2)}} + \dots + F_n \frac{P_1^{(n)}}{P_0^{(n)}}$$

όπου:

$f_i, i = 1, 2, \dots, n$ οι συντελεστές στάθμισης σε ποσοστά επί τοις εκατό

P_0, P_1 οι τιμές του i αγαθού κατά το έτος βάσης και το έτος αναφοράς (τρέχουσα περίοδος) αντίστοιχα.

P_{01} : Ο Δ.Τ.Κ. κατά την τρέχουσα περίοδο και έτος βάσης την περίοδο κατά την οποία τα n αγαθά και υπηρεσίες του καλαθιού είχαν τιμές P_0 και P_1 : P_0 ο ατομικός αριθμός του i είδους. Οι συντελεστές στάθμισης κάθε είδους δίνονται στο ένθετο δημοσίευμα της Ε.Σ.Υ.Ε.

2.8 ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει και προηγούμενα ο υπολογισμός του Δ.Τ.Κ. αποβλέπει στη μέτρηση και γενικότερα την αξιολόγηση μεταβολών οι οποίες

επέρχονται με την πάροδο των χρόνων, στο επίπεδο των λιανικών τιμών των αγαθών και υπηρεσιών μιας χώρας.

Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζονται κατά την κατάρτιση του δείκτη είναι τα εξής:

α. Επιλογή των ειδών του <καλαθιού της νοικοκυράς> και ταυτοποίηση αυτών.

Επειδή τα ήδη είναι πολυάριθμα, επιλέγεται ένα αντιπροσωπευτικό υποσύνολο αυτών με βάση τα στοιχεία που έχουν προκύψει από προηγούμενη έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες του <καλαθιού αγοράς> ανέρχονται σήμερα σε 495 και έχουν καταταχισθεί σε 9 ομάδες. Εκτός από την επιλογή των ειδών γίνεται συγχρόνως και η ταυτοποίηση αυτών, δηλαδή η λεπτομερής περιγραφή κάθε είδους, ώστε να εξασφαλίζεται η διαχρονική συγκρισιμότητα. Πχ. λάδι οξύτητας 0-1, κοτόπουλο τύπου 70% κ.λ.π.

β. Καθορισμός των συντελεστών στάθμισης, δηλαδή του ποσοστού που κάθε είδος συμμετέχει στην διαμόρφωση του δείκτη. Οι συντελεστές στάθμισης πρέπει να αναθεωρούνται με τακτικές έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών, αφού, όπως ήδη έχουμε επισημάνει, οι καταναλωτικές συνήθειες διαρκώς μεταβάλλονται. Αυτό φαίνεται και από τον πίνακα 7, όπου εμφανίζεται μόνο ο συντελεστής κάθε μιας από τις εννέα ομάδες, (δηλαδή το άθροισμα των συντελεστών όλων των ειδών κάθε ομάδας), κατά προσέγγιση ακέραιας εκατοστιαίας μονάδας.

Πίνακας 7

Συντελεστής των ομάδων του <καλαθιού αγοράς> από την κατάρτιση του μέχρι σήμερα

Ομάδες αγαθών και υπηρεσιών	1958	1969	1973	1974	1982	1988
1. Διατροφή	44	39	38	36	33	29
2. Οινοπνευματώδη-καπνός	5	5	5	4	4	4
3. Ένδυση-υπόδηση	14	14	13	12	13	14
4. Στέγαση	10	11	10	13	13	11
5. Διαρκή-είδη άμεσης κατανάλωσης	6	8	8	6	8	8

6. Υγεία-ατομική καθαριότητα	6	6	6	6	6	8
7. Εκπαίδευση-Μόρφωση-Αναψυχή	7	7	8	8	8	9
8. Μεταφορές-Επικοινωνίες	6	8	10	13	13	14
9. Διάφορα	2	2	2	2	2	3
Αθροισμα	100	100	100	100	100	100

ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Από τον πίνακα 7 γίνεται φανερή η ελάττωση της σχετικής σημασίας της διατροφής και αντίστοιχα αύξηση της βαρύτητας των δαπανών για μεταφορές, επικοινωνίες και εκπαίδευση. Επειδή κατά τα μεταπολεμικά χρόνια παρατηρήθηκε μια σταθερή άνοδος του βιοτικού επιπέδου της χώρας με την πάροδο των χρόνων, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η μείωση της σχετικής βαρύτητας της διατροφής είναι συσχετισμένη με την άνοδο αυτή του βιοτικού επιπέδου. Έτσι σήμερα υποθέτοντας ότι οι συντελεστές στάθμισης δε διαφέρουν σημαντικά από αυτούς του 1982 η **διατροφή απορροφάει μόνο το 30% περίπου του συνόλου των δαπανών ενός μέσου αστικού νοικοκυριού.**

γ. Καθορισμός των καταστημάτων τιμοληψίας και του τρόπου συλλογής των τιμών.

δ. Ο προσδιορισμός της περιόδου βάσης καθώς και του κατάλληλου δείκτη.
 Η περίοδος βάσης του Δ.Τ.Κ. μπορεί να είναι ένας χρόνος ή ένας μήνας, ακόμη και μία μέρα. Για την επιλογή πάντως της περιόδου βάσης πρέπει να αποφεύγονται περίοδοι έντονης ύφεσης της οικονομίας, ή περίοδοι απότομης ανόδου των τιμών.

2.9 ΒΑΣΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Δ.Τ.Κ.

Ο Δ.Τ.Κ. είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο στην υπηρεσία του Δημοσίου, ιδιωτικού τομέα αλλά και των εργαζομένων. Εκτός από το σημαντικό ρόλο του για τη μελέτη διαφόρων κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων χρησιμοποιείται ευρύτατα σήμερα για τη χάραξη της **κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής**

αφού είναι γνωστό ότι έχει άμεση σχέση με την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, τις φάσεις αυτής, την ανεργία κ.λ.π. Έτσι λοιπόν η σωστή ερμηνεία και χρήση του Δ.Τ.Κ. καθώς και άλλων δεικτών (δείκτη εισαγωγών εξαγωγών, απασχόλησης, βιομηχανικής παραγωγής κ.λ.π.) διευκολύνει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που υλοποιείται με διάφορα εκάστοτε μέτρα (πχ. μέτρα σταθεροποίησης της οικονομίας του 1985,1991, καθορισμός επιτοκίων καταθέσεων, δανείων). Επίσης από το 1982 και μετά θεσμοθετήθηκε η αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών με σκοπό τη μερική αναπλήρωση του χαμένου εισοδήματος των εργαζομένων από τον πληθωρισμό. Εξάλλου με τη βοήθεια του Δ.Τ.Κ. είναι δυνατή η σύγκριση διάφορων χρηματικών ποσών, όπως φαίνεται από το πιο κάτω παράδειγμα. Κάποιος αγόρασε το Δεκέμβριο 1980 ένα οικόπεδο αξίας 3.000.000 δρχ. Το Δεκέμβριο του 1985 το πούλησε 6.000.000 δρχ. Μπορεί να θεωρηθεί η τιμή πώλησης ικανοποιητική;

Από τον πίνακα 2 φαίνεται ότι ο Δ.Τ.Κ. το Δεκέμβριο του 1980 ήταν 74,3 και το Δεκέμβριο του 1985 ήταν 191,8. Επομένως η μια δραχμή του 1980 αντιστοιχούσε με $191,8:74,3=2,58$ δρχ. του Δεκεμβρίου 1985 και μια λογική τιμή πώλησης θα ήταν:

$$3.000.000 \times 2,58 = 7.740.000 \text{ δρχ.}$$

Επίσης ο Δ.Τ.Κ. σε συνδιασμό και με άλλους δείκτες της οικονομίας είναι πολύ χρήσιμος, στο Δημόσιο αλλά και Ιδιωτικό τομέα για ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών, καθορισμό συμβατικών ρητρών κ.λ.π.

Τέλος, ο δείκτης τιμών καταναλωτή είναι πολύ χρήσιμο εργαλείο για τον καθορισμό των επιτοκίων καταθέσεων, δανείων και γενικότερα για κάθε είδους οικονομική πρωτοβουλία και δραστηριότητα.

2.10 ΑΛΛΑ ΣΧΟΛΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ Δ.Τ.Κ.

Τα τελευταία χρόνια οι διάφορες συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν θέσει σαν στόχο τους την νομοθέτηση μιας <γνήσιας> Α.Τ.Α. που θα προκύπτει από έναν <γνήσιο> τιμάρημο.

Πώς όμως εννοούν ή πως πρέπει να εννοούν οι οργανώσεις τη γνήσια Α.Τ.Α.

Δύο είναι τα βασικά στοιχεία που την συνθέτουν:

α. Οσωστός υπολογισμός του Δείκτη.

β. Η σωστή εφαρμογή της Α.Τ.Α. στους μισθούς και ημερομίσθια από την εργοδοσία.

Σωστός υπολογισμός του Δ.Τ.Κ. σημαίνει καταρχήν, επιλογή ενός αντιπροσωπευτικού πλήθους αγαθών και υπηρεσιών (καλάθι της νοικοκυράς) και προσδιορισμός με επιστημονικές μεθόδους της σχετικής σημασίας του κάθε είδους (συντελεστές στάθμισης) μετά από έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών. Σημαίνει επίσης σωστή και τακτική τιμοληψία από επελεγμένο δείγμα καταστημάτων που θα αντιπροσωπεύουν κατά τρόπο ικανοποιητικό το σύνολο των αστικών περιοχών της χώρας.

Τα παραπάνω αποτελούν και πρέπει να αποτελούν αποκλειστική δουλειά της Ε.Σ.Υ.Ε. που είναι ο μόνος αρμόδιος κρατικός φορέας που διαθέτει έμπειρο προσωπικό και κύρος. Η σωστή όμως εφαρμογή της Α.Τ.Α. στους μισθούς και τα ημερομίσθια είναι δουλειά του νομοθέτη, έτσι ώστε ο θεσμός να μην καταστρατηγείται από κλιμακώσεις, ετεροχρονισμούς, φορολογία κ.λ.π.

Όπως ήδη είπαμε ο Δ.Τ.Κ. αναφέρεται στο μέσο αστικό νοικοκυριό. Εύλογα λοιπόν προκύπτει το ερώτημα, κατά πόσο οι μεταβολές του δείκτη αντιπροσωπεύουν ένα συγκεκριμένο νοικοκυριό που δεν μπορεί να θεωρηθεί μέσο π.χ. μια πολυμελής οικογένεια, μια οικογένεια με χαμηλό ή πολύ υψηλό εισόδημα κ.λ.π. Το στοιχείο που ενδεχόμενα διαφοροποιείται στα διάφορα στρώματα του αστικού πληθυσμού είναι οι συντελεστές στάθμισης. Έτσι αναμένουμε ένα π.χ. φτωχό ή πολυμελές νοικοκυριό να διαθέτει περισσότερο από το 1/3 του εισοδήματος του για διατροφή, ενώ ένα νοικοκυριό με υψηλό εισόδημα να διαθέτει λιγότερο από το 1/3.

Για παράδειγμα, ας θεωρήσουμε ένα χαμηλού εισοδήματος νοικοκυριό με πολλά ανήλικα παιδιά και ένα άλλο νοικοκυριό, χωρίς παιδιά και με ικανοποιητικό εισόδημα.

Το πρώτο δαπανά ένα μέρος του εισοδήματος του για παιδικές τροφές, παιχνίδια, παιδικά έπιπλα, ρούχα κ.λ.π., ενώ δεν συμβαίνει το ίδιο για το δεύτερο που δαπανά ένα υπολογίσιμο ποσοστό του εισοδήματος τους για αναψυχή, αγορά πολυτελών ειδών κ.λ.π. Έτσι μια ανατίμηση μόνο στις παιδικές

τροφές και στα άλλα παιδικά είδη θα σημάνει άνοδο του κόστους ζωής για το πρώτο νοικοκυριό όχι μόνο και για το δεύτερο. Η άνοδος αυτή των τιμών των παιδικών ειδών θα επηρεάσει θετικά τον τιμάρθμο. Χαύξηση αυτή όμως του τιμαρίθμου που αναφέρεται στο μέσο νοικοκυριό θα είναι μικρότερο της πραγματικής ανόδου του κόστους ζωής για το πρώτο νοικοκυριό. Έτσι ο προβληματισμός της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΕ.Σ.Ε.Ε) για καταρτισμό χωριστών δεικτών έχει κάποια βάση. Ο καταρτισμός όμως χωριστών δεικτών είναι για τεχνικούς λόγους δύσκολο να γίνει, αφού ο διαχωρισμός των στρωμάτων δεν είναι σαφής. Εξάλλου η διαφοροποίηση μεταξύ δεικτών διάφορων στρωμάτων δεν είναι ουσιώδης, αφού μεσοπρόθεσμα (π.χ. μέσα σε ένα χρόνο) όλα τα είδη ανατιμούνται. Πράγματι μια ανατίμηση στα είδη ένδυσης είναι συνήθως συνέπεια μιας γενικότερης αύξησης των τιμών και δεν πρέπει να θεωρείται μεμονωμένη. Εξάλλου ακόμα όπως προκύπτει και από τον πίνακα 1, στην τριετία 1982-1985 πχ. είχαμε μια μέση αύξηση του γενικού δείκτη κατά 70%. Η αύξηση του δείκτη στην ομάδα διατροφή ήταν 66,8% , στην ομάδα ένδυση-υπόδηση 88,4%, στην ομάδα οιοπνευματώδη-καπνός 62,4% κ.λ.π. Με άλλα λόγια η διαφοροποίηση του δείκτη μεταξύ των δύο νοικοκυριών δεν θα είναι ουσιώδης με την αύξηση των τιμών των ειδών που πραγματοποιείται σχεδόν **ομοιόμορφα** σε όλες τις ομάδες του καλαθιού της νοικοκυράς. Το κόστος ζωής για το πολυμελές νοικοκυριό θα αυξηθεί λόγω μεγαλύτερων δαπανών για διατροφή και άλλα παιδικά είδη, ενώ για το δεύτερο λόγω μεγαλύτερων δαπανών για αναψυχή, μεταφορές-επικοινωνίες κ.λ.π.

2.11 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ Δ.Τ.Κ.

Στις επόμενες σελίδες δίνονται διάφοροι πίνακες με τις απαραίτητες επεξηγήσεις, ώστε να είναι ευχερής η κατανόηση και η μελέτη τους. Στον πίνακα 1 που ακολουθεί δίνεται η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή από το 1960 μέχρι το 1991 χωριστά για κάθε μία από τις εννέα ομάδες, αλλά συγχρόνως και ο γενικός δείκτης με έτος βάσης το 1982. Ο δείκτης αντιστοιχεί στα μέσα ετήσια επίπεδα, δηλαδή είναι ο μέσος αριθμητικός των δώδεκα μηνιαίων δεικτών του κάθε είδους. Έτσι για παράδειγμα παρατηρούμε ότι ο γενικός δείκτης κατά το έτος 1985 (μέσα ετήσια επίπεδα) με

έτος βάσης το 1982 (=100) ήταν 170. Με άλλα λόγια στην τριετία 1982-1985 παρατηρήθηκε μια μέση αύξηση του επιπέδου τιμών κατά 70% ή, όπως αλλιώς λέγεται πληθωρισμός της τριετίας ήταν 70%.

Από τον πίνακα 1 μπορούμε εύκολα να βρούμε τον τιμάριθμο ως προς οποιοδήποτε έτος βάσης, καθώς και τον πληθωρισμό σε οποιαδήποτε χρονικό διάστημα ακέραιων ετών, κάνοντας μία μόνο διαίρεση. Έτσι για παράδειγμα ο Δ.Τ.Κ. κατά το 1983 με έτος βάσης το 1974 (=100) ήταν:

$$P_{1983, 1974} = \frac{P_{1983}}{P_{1974}} \times 100 = \frac{120,2}{27,6} \times 100 = 435$$

Δηλαδή στην δεκαετία 1974-1983 παρατηρήθηκε ένας υπερτετραπλασιασμός του επιπέδου τιμών, αφού το μέσο ετήσιο, επίπεδο από 100 που ήταν το έτος βάσης 1974 έφτασε στο 435. Με άλλα λόγια ο πληθωρισμός της πιο πάνω δεκαετίας ήταν 335%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ: μέσα ετήσια επίπεδα (έτος βάσης 1982=100)

	1960	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
Διατροφή	11,6	13,1	13,9	14,0	14,0	14,5	14,9	15,7	16,3	19,8	25,2	28,2	33,1	36,7
Οινοπν. ποτά - καπνός	23,2	29,2	29,9	31,7	31,8	31,8	31,8	31,8	31,9	33,2	37,9	44,4	48,2	51,0
Ένδυση - Υπόδηση	16,6	16,8	17,5	18,2	18,2	18,3	18,7	18,9	19,6	22,4	27,3	30,4	34,4	38,9
Στέγαση	16,7	18,1	18,7	19,1	19,7	20,0	20,1	20,2	20,5	21,9	27,9	31,2	34,6	38,7
Διαρκή αγαθά και ειδη άμεσης κατανάλωσης	20,7	20,7	21,6	21,6	21,7	21,7	22,3	22,9	23,7	26,8	34,0	36,2	40,1	44,1
Υγεία και στομ. καθαριότητα	11,6	13,2	13,8	14,1	14,4	14,8	15,2	15,5	16,8	19,7	24,5	29,6	36,9	41,4
Εκπ. - μόρφωση - αναψυχή	15,3	14,0	14,9	15,1	15,1	15,2	16,7	17,2	18,2	21,1	27,2	31,5	36,5	42,1
Μεταφορές - Επικοινωνίες	15,8	16,5	17,4	17,6	17,5	18,8	19,4	20,0	21,6	23,9	32,8	39,2	43,8	47,0
Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	10,6	10,8	11,3	11,4	11,5	11,7	11,9	12,2	13,1	15,2	18,8	22,0	24,1	28,2
Γενικός δείκτης	14,2	15,5	16,2	16,5	16,6	17,0	17,5	18,0	18,8	21,7	27,6	31,2	35,4	39,7
	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Διατροφή	41,9	49,8	63,5	82,6	100,0	118,0	139,6	166,8	200,6	225,9	251,1	296,8	360,0	423,1
Οινοπν. ποτά - καπνός	55,1	60,8	70,3	81,2	100,0	118,6	141,5	162,4	196,4	227,2	300,6	348,4	442,2	535,3
Ένδυση - Υπόδηση	44,3	54,2	64,4	78,3	100,0	122,3	154,3	188,4	236,2	287,5	339,6	394,1	464,5	542,0
Στέγαση	43,1	51,5	66,4	84,4	100,0	113,7	130,5	152,8	184,6	211,6	240,0	266,1	333,2	420,2
Διαρκή αγαθά και ειδη άμεσης κατανάλωσης	47,9	54,0	67,4	82,7	100,0	125,5	149,5	180,1	233,9	278,6	304,5	337,2	388,8	458,0
Υγεία και στομ. καθαριότητα	48,2	57,2	70,6	83,5	100,0	121,6	145,1	166,7	201,1	242,3	285,7	315,6	368,8	437,8
Εκπ. - μόρφωση - αναψυχή	48,4	55,5	67,4	83,5	100,0	126,2	152,4	188,7	230,1	294,3	329,2	373,5	434,4	511,4
Μεταφορές - Επικοινωνίες	50,0	62,2	76,3	86,7	100,0	121,0	135,1	157,8	199,9	227,7	241,1	257,3	324,0	387,7
Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	34,1	44,0	60,6	75,5	100,0	134,0	161,6	199,0	251,4	296,1	326,3	348,6	397,9	472,0
Γενικός δείκτης	44,7	53,2	66,4	82,7	100,0	120,2	142,4	170,0	209,0	243,3	276,2	314,1	378,3	449,8

ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Στον πίνακα 2 δίνεται ο γενικός δείκτης τιμών καταναλωτή για τα έτη 1980 ως 1993 σε κάθε μήνα του έτους και με περίοδο βάσης το 1982 (=100). Για παράδειγμα ο ΔΤΚ. το Δεκέμβρη 1985 με οποιοδήποτε άλλο μήνα βάσης πχ. τον Δεκέμβρη του 1980 ήταν:

$$P = \frac{191,8}{74,3} \times 100 = 258$$

και ο πληθωρισμός στο ίδιο διάστημα ήταν 158% . Από τον πίνακα 2 προκύπτει επίσης ότι ο ετήσιος πληθωρισμός για τα έτη 1981 ως 1993 (από το Δεκέμβρη του ενός μέχρι το Δεκέμβρη του επόμενου έτους) ήταν:

Πληθωρισμός:	1981=22,5% ($\frac{91,0}{74,3} \times 100=122,5$)
	74,3
	1982=19% ($\frac{108,4}{91} \times 100=119$)
	91
	1983=20% ($\frac{130,0}{108,4} \times 100=120$)
	108,4
	1984=18% ($\frac{153,5}{130,0} \times 100=118$)
	130,0
	1985=25% ($\frac{191,8}{153,5} \times 100=125$)
	153,5
	1986=16,9% ($\frac{224,3}{191,8} \times 100=116,9$)
	191,8
	1987=15,7% ($\frac{259,6}{224,3} \times 100=115,7$)
	224,3
	1988=14,0% ($\frac{295,9}{259,6} \times 100=114,0$)
	259,6
	1989=14,8% ($\frac{339,6}{295,9} \times 100=114,8$)
	295,9
	1990=22,8% ($\frac{417}{339,6} \times 100=122,8$)
	339,6
	1991=17,8% ($\frac{491,2}{417} \times 100=117,8$)
	417
	1992=14,7% ($\frac{563,3}{491,2} \times 100=114,7$)
	491,2

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Γενικός δείκτης τιμών καταναλωτή 1980-1993
περίοδος βάσης 1982 (=100,0)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Ιανουάριος	60,6	76,1	92,1	109,0	131,9	157,0	196,3
Φεβρουάριος	60,7	76,9	91,9	11,3	132,5	156,7	194,9
Μάρτιος	62,6	78,7	94,1	116,1	136,5	161,2	201,1
Απρίλιος	64,5	80,2	97,7	117,9	139,1	163,7	204,1
Μάιος	65,3	81,2	99,0	119,8	140,9	164,8	205,2
Ιούνιος	67,0	82,6	101,5	120,1	143,2	167,8	208,7
Ιούλιος	66,6	82,2	101,0	119,7	142,7	166,6	207,6
Αύγουστος	65,9	81,6	99,6	119,5	141,9	167,1	207,5
Σεπτέμβριος	67,8	88,1	102,3	123,7	146,0	175,4	215,4
Οκτώβριος	69,6	87,3	104,7	126,8	149,6	181,2	220,9
Νοέμβριος	72,0	89,1	106,9	128,2	151,3	185,7	224,2
Δεκέμβριος	74,3	91,0	108,4	130,0	153,5	191,8	224,3
	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Ιανουάριος	226,8	259,2	295,0	342,0	416,2	492,9	564,4
Φεβρουάριος	227,6	258,0	293,7	342,2	416,8	494,3	566,1
Μάρτιος	243,8	265,8	301,6	355,2	424,3	504,2	587,1
Απρίλιος	240,1	271,2	306,5	361,3	438,9	511,9	594,8
Μάιος	241,6	271,9	307,5	372,0	440,6	512,0	596,2
Ιούνιος	246,4	275,4	312,4	380,2	449,1	520,5	602,4
Ιούλιος	242,7	274,7	311,9	379,3	448,8	510,9	591,2
Αύγουστος	241,6	275,5	312,8	381,4	447,8	518,1	593,7
Σεπτέμβριος	247,0	283,8	324,1	397,7	465,4	539,3	608,6
Οκτώβριος	254,7	290,6	330,7	404,3	475,4	552,3	620,2
Νοέμβριος	256,4	292,6	333,6	410,0	483,5	556,7	625,1
Δεκέμβριος	259,6	295,9	339,6	417,0	491,2	563,3	

Εδώ τονίζουμε ότι είναι σφάλμα να αθροίζουμε τους ετήσιους ρυθμούς πληθωρισμού, για να βρούμε τον πληθωρισμό σε δύο ή περισσότερα έτη. Έτσι για παράδειγμα ο πληθωρισμός της διατίας Δεκέμβρη 1983 Δεκέμβρη 1985 ήταν:

$$P = \frac{191,8}{125} \times 100 = 153,4 \text{ δηλαδή } 48\% \text{ και όχι } 18+25=43\%$$

130

Στον πίνακα 3 που ακολουθεί και είναι παράγωγος του πίνακα 2 δίνουμε το ρυθμό πληθωρισμού για τα έτη 1980 ως 1993 ανά τετράμηνο. Από τα ποσοστά του πίνακα καθορίζεται από το 1982 και μετά η αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών και ημερομισθίων γνωστή ως Α.Τ.Α.

Ας σημειωθεί ότι η Α.Τ.Α. του τελευταίου τετραμήνου του 1985 που δε δόθηκε στους μισθωτούς ήταν 14,6%. Πράγματι από τον πίνακα 2 προκύπτει ότι ο Δ.Τ.Κ. στο τέλος του Αυγούστου 1985 ήταν 167,1 και στο τέλος του Δεκέμβρη του ίδιου έτους 191,8. Επομένως στο τελευταίο τετράμηνο του 1985 είχαμε άνοδο τιμών κατά 14,6% αφού

$$\frac{191,8}{167,1} \times 100 = 114,7$$

167,1

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Ετήσιος και ανά τετράμηνο πληθωρισμός 1980-1993

	Ιαν. Φεβ. Μαρ. Απρ.		Μάιος Ιούν. Ιουλ. Αύγ.		Σεπτ. Οκτ. Νοέμ. Δεκ.		Ετήσιος Πληθ.
	Δείκτης	Πληθωρ.	Δείκτης	Πληθωρ.	Δείκτης	Πληθωρ.	
1980	59,5- 64,5	8,4%	64,5- 65,9	2,0%	65,9- 74,3	12,7%	23,3%
1981	74,3- 80,2	8,0%	80,2- 81,6	1,7%	81,6- 91,0	11,5%	22,5%
1982	91,0- 97,7	7,4%	97,7- 99,6	2,0%	99,6-108,4	8,8%	19,1%
1983	108,4-117,9	8,8%	117,9-119,5	1,3%	119,5-130	8,7%	19,9%
1984	130-139,1	7,0%	139,1-141,9	2,0%	141,9-153,5	8,0%	18,1%
1985	153,5-163,7	6,6%	163,7-167,1	2,0%	167,1-191,8	14,7%	25,0%
1986	191,8-204,1	6,4%	204,1-207,5	1,7%	207,5-224,3	8,1%	16,9%
1987	224,3-240,1	7,0%	240,1-241,6	0,6%	241,6-259,6	7,5%	15,7%
1988	259,6-271,2	4,5%	271,2-275,5	1,6%	275,5-295,9	7,4%	14,0%
1989	295,9-306,5	3,6%	306,5-312,8	2,0%	312,8-339,6	8,6%	14,8%
1990	339,6-361,3	6,4%	361,3-381,4	5,5%	381,4-417,0	9,3%	22,8%
1991	417,0-438,9	5,2%	438,9-447,8	2,0%	447,8-491,2	9,7%	17,8%
1992	491,2-511,9	4,2%	511,9-518,1	1,2%	518,1-563,3	8,7%	14,7%
1993	561,3-594,8	5,6%	594,8-593,7	- 0,1%			

Στον πίνακα 4 που ακολουθεί και είναι παράγωγος του πίνακα 1 δίνουμε την αγοραστική δύναμη της δραχμής από το 1960 μέχρι το 1992. Για παράδειγμα η μία δραχμή του 1960 και οι 4,68 δρχ. του 1980 είχαν κατά μέσο όρο την ίδια αγοραστική δύναμη. Επίσης η μία δραχμή του 1970 και οι 9,71 δρχ. του 1985 είχαν την ίδια αξία. Όμοια η μία δραχμή του 1981 και οι 2,53 δρχ. του 1986 είχαν την ίδια αγοραστική δύναμη.

Προσέξτε επίσης ότι το δεκαδικό μέρος των τριψηφίων αριθμών που βρίσκονται πάνω από την μονάδα του πίνακα 4 αντιστοιχεί στο μέσο ετήσιο πληθωρισμό.

Πίνακας 4.
Η Αγοραστική δύναμη της δραχμής από το 1960 έως το 1992
(Μέσα ετήσια επίπεδα)

Η κατασκευή του πίνακα έγινε από τον Θωμά Παπαδήμα σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας

	1960	1965	1970	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	1990	91	92	
1960	1	1.00	1.23	1.28	1.32	1.52	1.94	2.19	2.49	2.79	3.14	3.74	4.68	5.82	7.04	8.48	10.00	11.96	14.71	17.12	19.40	22.10	26.82	31.81	36.67	1960
1965		1	1.13	1.16	1.21	1.40	1.78	2.01	2.28	2.56	2.88	3.43	4.28	5.34	6.45	7.75	9.19	10.96	13.48	15.69	17.77	20.24	24.38	29.13	33.50	1965
1970			1	1.03	1.07	1.24	1.58	1.78	2.02	2.27	2.55	3.04	3.79	4.73	5.71	6.87	8.14	9.71	11.94	13.90	15.74	17.93	21.59	25.81	29.75	1970
71				1	1.04	1.21	1.53	1.73	1.97	2.21	2.48	2.98	3.69	4.58	5.56	6.68	7.91	9.43	11.61	13.52	15.30	17.45	21.02	25.11	28.95	71
72					1	1.15	1.47	1.66	1.88	2.11	2.38	2.83	3.53	4.39	5.32	6.39	7.57	9.03	11.11	12.93	14.65	16.68	20.09	24.01	27.68	72
73						1	1.27	1.43	1.63	1.83	2.06	2.45	3.06	3.81	4.61	5.54	6.58	7.83	9.63	11.21	12.69	14.46	17.41	20.81	23.98	73
74							1	1.13	1.28	1.44	1.62	1.93	2.41	3.09	3.62	4.36	5.15	6.15	7.57	8.81	9.98	11.37	13.69	16.36	18.86	74
75								1	1.13	1.27	1.43	1.71	2.12	2.65	3.21	3.85	4.56	5.45	6.70	7.80	8.83	10.06	12.12	14.48	16.69	75
76									1	1.12	1.28	1.50	1.88	2.34	2.82	3.40	4.02	4.80	5.90	6.87	7.78	8.87	10.68	12.76	14.71	76
77										1	1.13	1.34	1.67	2.08	2.52	3.02	3.59	4.28	5.26	6.12	6.94	7.90	9.51	11.37	13.11	77
78											1	1.19	1.49	1.85	2.24	2.69	3.19	3.80	4.67	5.43	6.16	7.02	8.45	10.10	11.64	78
79												1	1.25	1.55	1.88	2.26	2.68	3.20	3.93	4.57	5.18	5.90	7.11	8.49	8.79	79
1980													1	1.25	1.51	1.81	2.14	2.56	3.14	3.68	4.15	4.72	5.69	6.80	7.84	1980
81														1	1.21	1.45	1.72	2.05	2.53	2.94	3.33	3.80	4.58	5.47	6.31	81
82															1	1.20	1.42	1.70	2.09	2.43	2.75	3.14	3.70	4.52	5.21	82
83																1	1.18	1.41	1.74	2.02	2.29	2.61	3.15	3.76	4.33	83
84																	1	1.19	1.47	1.71	1.93	2.21	2.66	3.18	3.67	84
85																		1	1.23	1.43	1.62	1.84	2.21	2.65	3.05	85
86																			1	1.18	1.31	1.50	1.81	2.16	2.49	86
87																				1	1.13	1.29	1.55	1.85	2.13	87
88																					1	1.14	1.37	1.64	1.89	88
89																						1	1.20	1.44	1.66	89
1990																							1	1.20	1.38	1990
91																								1	1.15	91
92																									1	92

Παράδειγμα χρήσης του πίνακα:

Η μία δραχμή του 1980 έχει την ίδια αγοραστική δύναμη με 1,81 δρχ. του 1983 (πληθωρισμός 81%), με 3,14 δρχ. του 1988 (πληθωρισμός 214%) και με 4,15 του 1988 (πληθωρισμός 315%).

Επίσης μία δραχμή του 89 έχει την ίδια αξία με 1,86 δραχμές του 92.

(1,86 δρχ. τιμών κατά 88% σε τρία χρόνια)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

3.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΟΥ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Α ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1980

Η ραγδαία επιτάχυνση του ρυθμού του πληθωρισμού που χαρακτήρισε τις εξελίξεις στις τιμές κατά τη διάρκεια του 1979 ανακόπηκε το 1980. Η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή, που είχε φτάσει το 24,8% μέσα στο 1979 από 11,5% το 1978, επιταχύνθηκε μόνο κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες το 1980 και έφτασε το 26,2%. Ο στόχος όμως που είχε τεθεί στις αρχές του έτους για συγκράτηση της ανόδου των τιμών κοντά στο 15% μέσα στο 1980 δεν έγινε δυνατό να επιτευχθεί. Οι ανοδικές αυτές τάσεις στη διετία 1979-1980 είχαν ως αποτέλεσμα ο ρυθμός αυξήσεως των τιμών σε μέσα ετήσια επίπεδα να είναι σημαντικά μεγαλύτερος το 1980 (24,9%, έναντι 19% το 1979 και 12,5% το 1978). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι ο ετήσιος ρυθμός αυξήσεως των τιμών κατά το 1980 ήταν ήδη υψηλός από την αρχή του έτους σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 1979, κατά το οποίο ήταν χαμηλός στην αρχή και επιταχύνθηκε κατά τη διάρκεια του έτους.

Αποτέλεσμα των ανατιμητικών αυτών εξελίξεων κατά τα δύο τελευταία έτη ήταν να διπλασιαστεί ο ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σύγκριση με το 1978. Η σοβαρή αυτή επιδείνωση δεν ήταν όμως αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο. Η ίδια η μεγαλύτερη επιτάχυνση του πληθωρισμού παρατηρήθηκε σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ όπου ο ρυθμός αυξήσεως των τιμών από 7,9% το 1978 ανέβηκε στο 12,9% το 1980 και στις χώρες της ΕΟΚ από 7% σε 12,1% αντίστοιχα.

Στην Ελλάδα, ειδικότερα, ο ετήσιος ρυθμός αυξήσεως των τιμών παρουσίασε σημαντικές διακυμάνσεις μέσα στο 1980. Έτσι έφτασε το 27% τον Ιούνιο, έναντι 23,2% το τελευταίο τρίμηνο του 1979, υποχώρησε αισθητά στους επόμενους τέσσερις μήνες, δηλαδή έως τον Οκτώβριο (24,2%), για να αυξηθεί όμως και πάλι στο 26,2% στους τελευταίους δύο μήνες του έτους. Ανάλογη,

εξάλλου, ήταν και η εξέλιξη των τιμών στη χονδρική πώληση μέσα στο επισκοπούμενο έτος.

Στην περίπτωση αυτή, όμως, η επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών ήταν κάπως εντονότερη, γεγονός το οποίο στο επίπεδο του καταναλωτή αντανακλάται στον υψηλότερο ρυθμό αύξησης των τιμών των αγαθών σε σύγκριση με τις τιμές των υπηρεσιών. Η ανάλυση του δείκτη τιμών καταναλωτή της ΕΣΥΕ σε αγαθά και υπηρεσίες αποκαλύπτει ότι το επίπεδο των τιμών των αγαθών αυξήθηκε το 1980 κατά 26,8% και των υπηρεσιών κατά 19,5%, έναντι αντίστοιχων αυξήσεων 19,6% και 17,5% το προηγούμενο έτος 1979.

Αναλυτικότερα παρατηρείται ότι, ενώ το 1979 η επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών (από 12,5% το 1978 σε 19%) είχε προέλθει από μεγάλες ανατιμήσεις σε μικρό σχετικά αριθμό αγαθών και υπηρεσιών (μεταφορές - επικοινωνίες, στέγαση, ένδυση-υπόδηση, διατροφή), το 1980 εκδηλώθηκαν έντονες ανατιμητικές τάσεις σε όλα σχεδόν τα αγαθά και τις υπηρεσίες. Εξαιρεση αποτέλεσαν τα είδη ενδύσεως-υποδήσεως και οι υπηρεσίες μεταφορών - επικοινωνιών, στα οποία περιορίστηκε αισθητά ο υψηλός ρυθμός ανόδου των τιμών που είχε παρατηρηθεί το 1979. Η χαλάρωση του αυξητικού ρυθμού στην τελευταία περίπτωση οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην αναβολή ορισμένων αυξήσεων (κόμιστρα αστικών συγκοινωνιών, τηλεφωνικά τέλη κλπ.).

Όσο αφορά τους παράγοντες που προκάλεσαν την περαιτέρω επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών το 1980, παρατηρούνται τα εξής:

Οι αυξήσεις στις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων σε ξένο νόμισμα - και ιδιαίτερα του πετρελαίου - και των τιμών των γεωργικών προϊόντων που, σε συνδυασμό με την αύξηση των κερδών, υπήρξαν οι αποκλειστικοί σχεδόν συντελεστές της πληθωριστικής εξάρσεως του 1979, παρουσίασαν και κατά το 1980 αυξημένη συμβολή στην ενίσχυση του ανοδικού ρυθμού των τιμών. Ιδιαίτερα όμως επισημαίνεται η μεγαλύτερη κατά το περασμένο έτος 1980 συμβολή στην άνοδο του επιπέδου των τιμών, του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, καθώς και της μεταβολής της σταθμικής συναλλαγματικής αξίας της δραχμής, σε αντίθεση με το προηγούμενο έτος 1979, κατά το οποίο η συμβολή των δύο αυτών παραγόντων είχε μετριαστεί σημαντικά.

B. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1981

Ο ετήσιος ρυθμός των τιμών καταναλωτή τη διετία 1980-1981 διαμορφώθηκε στο 25%, που είναι από τους υψηλότερους ρυθμούς πληθωρισμού διεθνώς.

Πιο αναλυτικά, μετά την απότομη άνοδο που παρουσίασε το 1979 (από 11,5% το τελευταίο τρίμηνο του 1978 σε 23,2% το τελευταίο τρίμηνο του 1979) ο ρυθμός του πληθωρισμού επιταχύνθηκε περαιτέρω το 1980 για να φτάσει το 25,9% το πρώτο τρίμηνο του 1981. Αμέσως μετά όμως εμφάνισε σημεία υποχώρησης, τα οποία έγιναν περισσότερο εμφανή το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Έτσι, η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή περιορίστηκε σε 22,5% μεταξύ αρχής και τέλους του 1981, έναντι 26,2% το 1980. Η υποχώρηση του αυξητικού ρυθμού των τιμών κατά το 1981 εμφανίζεται κάπως μικρότερη (από 24,9% το 1980 σε 24,5% το 1981) αν συγκριθούν τα μέσα ετήσια επίπεδα του δείκτη, επειδή η χαλάρωση της αυξητικής τάσης πραγματοποιήθηκε προς το τέλος του έτους.

Η μεγάλη άνοδος το 1979, η περαιτέρω επιτάχυνση του 1980 και τελικά η ελαφρά κάμψη του ρυθμού του πληθωρισμού το 1981 δείχνουν ότι οι διακυμάνσεις των τιμών στην ελληνική οικονομία, αν και σε σαφώς υψηλότερο επίπεδο, συμβάδισαν τα τελευταία αυτά χρόνια με αντίστοιχες διακυμάνσεις των τιμών στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ και ειδικότερα των χωρών της ΕΟΚ. Στις χώρες της ΕΟΚ, όπως άλλωστε και στην Ελλάδα, ενώ η αύξηση του ρυθμού του πληθωρισμού μεταξύ 1979 και 1980 ήταν σημαντική (από 9,1% σε 12,3% αντίστοιχα), η υποχώρηση που σημειώθηκε το 1981 ήταν σχετικά ασήμαντη (ρυθμός αύξησης 11,4%) και οφείλεται κυρίως στην ανάσχεση των ανατιμητικών τάσεων στην Αγγλία. Διαπιστώνεται πράγματι ότι στις περισσότερες χώρες της Κοινότητας εμφανίστηκε επιτάχυνση μάλλον παρά επιβράδυνση του ρυθμού του πληθωρισμού κατά το περασμένο έτος.

Στην Ελλάδα ιδιαίτερα, η μείωση του ρυθμού ανόδου του δείκτη τιμών καταναλωτή κατά 3,7 εκατοστιαίες μονάδες μέσα στο 1981, έναντι του 1980, εντοπίζεται ουσιαστικά στους τελευταίους δύο μήνες του έτους, κατά τους οποίους ο δείκτης αυξήθηκε μόνο κατά 4,3%, έναντι ανόδου 6,8% το ίδιο δίμηνο του 1980. Περισσότερο, επομένως, χαρακτηριστική της έντασης των πληθωριστικών πιέσεων κατά το 1981 είναι η άνοδος του μέσου ετήσιου

επιπέδου των τιμών, η οποία, όπως αναφέρθηκε, δεν ήταν αισθητά χαμηλότερη από εκείνη του 1980.

Οι ανατιμητικές τάσεις το 1981 σε σύγκριση με το 1980 εκδηλώθηκαν κυρίως στα είδη διατροφής και κατά δεύτερο λόγο στα είδη ένδυσης-υπόδησης. Και στις δύο αυτές κατηγορίες αγαθών οι αυξήσεις που σημειώθηκαν στις τιμές τους το 1981 (30,1% και 21,5% αντίστοιχα) ήταν ουσιωδώς μεγαλύτερες έναντι του 1980 (27,6% και 18,7% αντίστοιχα). Αντίθετα, οι ανατιμήσεις σε όλες σχεδόν τις λοιπές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών ήταν μικρότερες το 1981 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Γ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1982

Μετά τη ραγδαία ύψωση του επιπέδου των τιμών που σημειώθηκε το 1979-1980 ως αποτέλεσμα κυρίως της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής και της πολιτικής εναρμόνισης των ελληνικών γεωργικών τιμών προς τις κοινοτικές, ο ρυθμός του πληθωρισμού άρχισε τους τελευταίους μήνες του 1981 να επιβραδύνεται. Η επιβράδυνση συνεχίστηκε το 1982 - με μία προσωρινή αναστροφή το δεύτερο τρίμηνο του έτους - με αποτέλεσμα να περιοριστεί κατά το έτος αυτό η αύξηση των τιμών καταναλωτή στο 21% από 24,5% το 1981 και 24,9% το 1980. Η τάση επιβράδυνσης του αυξητικού ρυθμού ήταν περισσότερο έντονη στο επίπεδο των τιμών χονδρικής πώλησης (αύξηση 16% το 1982, από 25,9% το 1981 και 28,4% το 1980), ενώ σημαντική ήταν επίσης η κάμψη του αυξητικού ρυθμού που σημειώθηκε στις τιμές των οικονομικών υλικών (αύξηση στις 15,2%, από 19,7% το 1981 και 30,3% το 1980).

Έτσι, με κάποια χρονική καθυστέρηση εκδηλώθηκε τελικά και στη χώρα μας η εξασθένηση του αυξητικού ρυθμού των τιμών, η οποία, στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ, είχε αρχίσει ήδη από τους πρώτους μήνες του 1981. Σχετικά παρατηρείται ότι στις χώρες του Οργανισμού, ο μέσος ρυθμός του πληθωρισμού, από 12,9% που είχε φτάσει το έτος 1980, έπεσε στο 10,6% το 1981 και εν συνεχεία στο 8% το 1982, δηλαδή κοντά στο ποσοστό που κυμαινόταν πριν από την πληθωριστική έξαρση του 1979. Στην Ελλάδα, ο στόχος επαναφοράς του ρυθμού αύξησης των τιμών στα προς του 1979 επίπεδα

(12,5%) δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί, πράγμα που έχει ως συνέπεια να εξακολουθεί να διευρύνεται η ποσοστιαία απόσταση μεταξύ μέσου ρυθμού πληθωρισμού στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ και ρυθμού πληθωρισμού στην Ελλάδα. Για να μειωθεί η απόσταση αυτή είναι απαραίτητο να ενταχθεί η προσπάθεια αποδυνάμωσης των πληθωριστικών πιέσεων στη χώρα μας και η καταπολέμηση και εξασθένηση των πληθωριστικών προσδοκιών. Στην ενίσχυση αυτής ακριβώς της προσπάθειας αποβλέπει η εισοδηματική πολιτική και η πολιτική τιμών που ασκείται κατά το τρέχον έτος 1983.

Όπως αναφέρθηκε, ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση καταπολέμησης των πληθωριστικών πιέσεων έγινε το περασμένο έτος 1982, κατά το οποίο ο ρυθμός αύξησης των τιμών καταναλωτή μειώθηκε κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες. Αξίζει να τονιστεί ότι η επιβράδυνση αυτή του αυξητικού ρυθμού προήλθε κατά κύριο λόγο από τη συγκράτηση της αυξητικής τάσης στις τιμές των ειδών διατροφής (αύξηση 21,1% το 1982, έναντι 30,1% το 1981), όπως ακριβώς η επιτάχυνση του ρυθμού του πληθωρισμού κατά τα δύο προηγούμενα χρόνια 1980 και 1981 είχε προέλθει κυρίως από τις έντονες ανατιμήσεις που είχαν σημειωθεί στα ίδια είδη. Αξιόλογη επίσης ήταν και η συμβολή, στην επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού του γενικού επιπέδου των τιμών, της χαλάρωσης της ανατιμητικής τάσης στις υπηρεσίες στέγασης (αύξηση 18,4% το 1982, έναντι 27,2% το 1981). Οι δύο αυτές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν το μισό περίπου της μέσης συνολικής οικογενειακής δαπάνης, ενώ για τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά μεγαλύτερο. Κατά συνέπεια, η ουσιαστική μείωση του ρυθμού αύξησης των τιμών στα αγαθά και στις υπηρεσίες αυτές το 1982 υπήρξε ιδιαίτερα ευνοϊκή για τους χαμηλόμισθους εργαζόμενους, οι οποίοι ταυτόχρονα απόλαυσαν και υψηλότερες σχετικά εισοδηματικές αυξήσεις. Αντίθετα, αισθητά μεγαλύτερη αύξηση το 1982, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος 1981, παρατηρήθηκε στις τιμές των ειδών ένδυσης και υπόδησης (27,8%, έναντι 21,5% αντίστοιχα) και ελάχιστα μεγαλύτερη στις τιμές των υπηρεσιών μεταφορών και επικοινωνιών (αύξηση 15,3% το 1982, έναντι 13,7% το 1981). Στα λοιπά αγαθά και υπηρεσίες, οι αυξήσεις τιμών που σημειώθηκαν ήταν περίπου οι ίδιες με εκείνες του προηγούμενου έτους.

Συμπερασματικά θα μπορούσε να λεχθεί ότι κατά το 1982 εντάθηκαν οι πληθωριστικές πιέσεις που προέρχονται από την αύξηση του εργατικού κόστους

και των έμμεσων φόρων, τις οποίες όμως αντιστάθμισαν, εν μέρει τουλάχιστο, η αποτελεσματικότερη εποπτεία της αγοράς και ο περιορισμός των κερδοσκοπικών και αδικαιολόγητων ανατιμήσεων στο επίπεδο κυρίως των μεσαζόντων. Το θετικό αυτό αποτέλεσμα είναι περισσότερο εμφανές όπως αναφέρθηκε ήδη στην περίπτωση των τιμών των γεωργικών προϊόντων, οι οποίες αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό στον παραγωγό από όσο στον καταναλωτή. Μικρότερη, επίσης, συμβολή στην άνοδο του επιπέδου των τιμών το 1982 είχε και η εξασθένηση της έντασης του εισαγόμενου πληθωρισμού.

Α. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1983

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε, σε μέσα επίπεδα, κατά 20,5% έναντι 21% το 1982 και 24,5% το 1981. Η επιβράδυνση αυτή οφείλεται κυρίως στη συγκράτηση της αυξητικής τάσης στις τιμές των ειδών διατροφής (18,1% το 1983, έναντι 21,1% το 1982 και 30,1% το 1981) που σημειώθηκε για δεύτερο κατά σειρά χρόνο και εκδηλώθηκε κυρίως στις τιμές των οπωροκηπευτικών, κρεάτων και γαλακτοκομικών προϊόντων. Χαλάρωση της ανατιμητικής τάσης παρουσιάστηκε επίσης στις τιμές των ειδών ένδυσης-υπόδησης και των υπηρεσιών στέγασης. Αντίθετα, αισθητά μεγαλύτερη ήταν η άνοδος στις τιμές των συλλογικών υπηρεσιών λόγω της αναπροσαρμογής των τιμολογίων των οργανισμών κοινής ωφέλειας και δημοσίων επιχειρήσεων.

Επισημαίνεται επίσης ότι η διαφορά πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ ή της ΕΟΚ, ως σύνολο, διευρύνθηκε αφού η επιβράδυνση στις χώρες αυτές το 1983 ήταν περισσότερο ουσιαστική. Έτσι, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στις χώρες του ΟΟΣΑ περιορίστηκε από 7,8% το 1982 σε 5,3% το 1983, ενώ στις χώρες της ΕΟΚ ο ρυθμός πληθωρισμού έπεσε στο 7,3% από 9,8% το 1982.

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν τα τελευταία δύο χρόνια στην άνοδο του δείκτη τιμών καταναλωτή και η πραγματική έκταση και σημασία τους από μακροχρονιότερη σκοπιά θα πρέπει να εκτιμηθούν κάτω από το φως των παρακάτω παρατηρήσεων:

α. Το 1983 είναι ο πέμπτος χρόνος που ο ρυθμός ανόδου των τιμών παραμένει σταθερά σε επίπεδο υψηλότερο ή γύρω στο 20%. Αυτό σημαίνει ότι διατηρούνται αμειώτες οι βασικές πληθωριστικές πιέσεις, αν και μπορεί να διαφοροποιούνται οι πηγές από τις οποίες προέρχονται. Χαρακτηριστικό της έμμονης των πληθωριστικών τάσεων είναι το γεγονός ότι, παρά τη σοβαρή

μείωση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας κατά το 1983, η άνοδος των τιμών μικρή μόνο υποχώρηση σημείωσε. Όπως φαίνεται, το αντιπληθωριστικό αποτέλεσμα αντισταθμίστηκε από τις επιδράσεις άλλων αυτόνομων ή ενδογενών πληθωριστικών παραγόντων.

- β. Η άνοδος της παραγωγικότητας που είναι βασικός αποπληθωριστικός παράγοντας, δεν εμφανίζει ουσιαστική βελτίωση σε όλη αυτή την περίοδο, εξέλιξη που οφείλεται εν μέρει σε κυκλικά αίτια, αλλά ασφαλώς συνδέεται σε πολύ μεγάλο βαθμό με την επενδυτική χαλαρότητα και με τη βραδύτητα που πραγματοποιούνται οι αναγκαίες διαρθρωτικές, οργανωτικές και τεχνολογικές βελτιώσεις.

Αυτό ισχύει για ολόκληρη την οικονομία και ιδιαίτερα το μεταποιητικό τομέα, αφορά όμως κατεξοχήν τις υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων οι υπηρεσίες που προέρχονται από το Δημόσιο και άλλους δημόσιους φορείς κατέχουν κεντρική θέση. Στις περιπτώσεις αυτές οι αυξήσεις του λειτουργικού κόστους είναι βασική αιτία για την διεύρυνση των ελλειμμάτων τους, η κάλυψη των οποίων αποτελεί κατά κανόνα αυτοτελή πληθωριστική πηγή. Όπως έχει τονιστεί σε προηγούμενη έκθεση, η αύξηση της συμμετοχής των υπηρεσιών στο εθνικό εισόδημα, που παρατηρείται σχεδόν συνεχώς τα τελευταία χρόνια, εντείνει τις πληθωριστικές πιέσεις και επιτείνει την ακαμψία του πληθωρισμού.

- γ. Ισχυρός πληθωριστικός παράγοντας κατά τα τελευταία χρόνια ήταν οι αυξήσεις στις τιμές παραγωγού στη γεωργία, που ήταν αποτέλεσμα της διαδικασίας προσέγγισης τους με τις αντίστοιχες της Κοινότητας, όπως και η μεταφορά επιδοτήσεων στις τιμές που επέβαλε η κοινή αγροτική πολιτική της ΕΟΚ. Ο πληθωριστικός όμως αυτός παράγοντας άρχισε ήδη από το 1982 να εξασθενίζει.

- δ. Η αύξηση των κερδών αποτέλεσε επίσης ισχυρό πληθωριστικό παράγοντα στα προηγούμενα χρόνια με σημαντική συμβολή στον ετήσιο ρυθμό αύξησης των τιμών. Ιδιαίτερα υψηλά ήταν και σε πολλές περιπτώσεις εξακολουθούν να είναι, τα περιθώρια κέρδους στη διακίνηση και την εμπορία των αγαθών, όπως και στην παροχή υπηρεσιών. Υπάρχουν εντούτοις ενδείξεις ότι οι πληθωριστικές πιέσεις από την πλευρά των κερδών έχουν σε κάποιο βαθμό μετριαστεί τα τελευταία δύο χρόνια, ως αποτέλεσμα της πολιτικής ελέγχου του κόστους παραγωγής και των τιμών στην αγορά, καθώς επίσης και της συστηματικής προσπάθειας να καταβάλλεται για την καταπολέμηση των αδικαιολόγητων και κερδοσκοπικών ανατιμήσεων σε είδη ευρείας λαϊκής κατανάλωσης και για τον έλεγχο των μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών καταστάσεων.

Ε. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1984

Η επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών, που άρχισε το 1982, συνεχίστηκε και το 1984. Αυτό διαπιστώνεται από την εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή που αυξήθηκε το 1984 κατά 18,5%, έναντι αύξησης 20,2% το 1983, σημειώθηκε δηλαδή επιβράδυνση κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Ανάλογες εξελίξεις σημειώθηκαν και στις χώρες της ΕΟΚ, όπου ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού περιορίστηκε στο 6,1% από 7,3% το 1983. Ενώ στις χώρες του ΟΟΣΑ παρέμεινε στα επίπεδα του 1983 (5,3%).

Χαμηλότεροι ρυθμοί ανόδου κατά 6 περίπου ποσοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο σημειώθηκαν στις τιμές των υπηρεσιών μεταφορών-επικοινωνιών, εκπαίδευσης-μόρφωσης-αναψυχής, υγείας-καθαριότητας και <λοιπών ειδών>, καθώς και στις τιμές διαρκών καταναλωτικών αγαθών. Αντίθετα, επιτάχυνση παρατηρήθηκε στο ρυθμό αύξησης των τιμών των ειδών ένδυσης-υπόδησης και στις υπηρεσίες στέγασης, ενώ οι ρυθμοί μεταβολής των τιμών στα υπόλοιπα είδη, δηλαδή στα είδη διατροφής και στα είδη της κατηγορίας <ποτά-καπνός>, διατηρήθηκαν περίπου αμετάβλητοι. Από την ανάλυση των προσδιοριστικών παραγόντων του πληθωρισμού από πλευράς κόστους, προκύπτει ότι υποχώρηση σημείωσε η επίδραση που άσκησαν τα περιθώρια κέρδους, η μεταβολή της υπεραντιστάθμισε τις αυξητικές τάσεις που προήλθαν από το κόστος εργασίας και τις τιμές των γεωργικών προϊόντων.

ΕΠΙΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ
(Μεταβολή μέσων επιπέδων σε ποσοστά %)

Έτη ή τρίμηνα	Δείκτης τιμών καταναλωτή. ΕΣΥΕ						Δείκτης τιμών χονδρικής πώλησης. ΕΣΥΕ				
	ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικό δείκτης					ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικό δείκτης			
		Διατροφή	Εξόχηση υπόδηση	Στέγαση	Μεταφο- ρές, επε- καινώσεις	Λοιπά αγαθά και υπηρεσίες		Προϊόντα εγχώριας παραγωγής για τοπική κατανάλωση Πρωτο- γενή	Προϊόντα Ποιογ- χνικά	Εξυγ- μένα προϊόντα	Γιαγώ- μενα προϊόντα
1974	26,9	27,7	22,0	27,4	37,4	21,0	31,3	22,7	38,6	24,2	28,0
1975	13,4	11,8	11,2	11,7	19,6	14,5	8,3	8,9	8,1	3,0	11,6
1976	13,3	13,9	13,5	11,0	11,5	14,4	14,0	18,9	10,8	18,3	15,0
1977	12,2	14,0	12,8	11,8	7,5	11,9	13,7	14,1	12,5	19,9	12,1
1978	12,5	14,3	14,1	11,4	6,3	12,9	10,3	12,5	9,7	5,4	12,9
1979	19,0	18,8	22,4	19,4	24,5	15,0	21,0	21,0	20,2	25,7	20,0
1980	24,9	27,6	18,7	29,0	22,6	23,1	28,4	24,8	30,4	26,3	28,3
1981	24,5	30,1	21,5	27,2	13,7	22,1	25,9	25,1	24,2	25,1	31,0
1982	21,0	21,1	27,8	18,4	15,3	21,7	16,0	20,6	16,8	8,2	15,4
1983	20,2	18,0	22,3	13,7	21,0	24,3	19,8	15,5	20,8	19,6	21,2
1984	18,5	18,3	26,2	14,8	11,6	20,6	21,4	20,2	18,3	29,6	24,0
1981 α	25,9	29,0	19,5	34,6	16,2	25,0	30,2	23,9	29,9	26,7	39,0
β	24,0	26,7	19,9	33,0	15,7	21,5	27,5	21,6	26,0	27,7	35,5
γ	24,1	32,9	22,3	22,5	11,7	20,2	24,3	27,3	20,2	28,0	28,7
δ	23,9	32,0	24,0	20,5	12,2	20,2	22,6	27,8	21,8	18,6	22,9
1982 α	20,3	20,0	27,2	20,6	17,1	19,2	15,8	20,2	16,2	9,3	15,6
β	22,2	24,7	25,4	18,7	15,3	22,3	16,1	23,6	17,8	6,4	12,9
γ	21,8	21,9	29,9	17,8	15,3	23,1	16,1	22,7	17,2	6,5	14,9
δ	19,7	18,1	28,5	16,7	13,7	22,2	15,9	16,6	16,1	10,5	18,4
1983 α	20,9	19,8	28,7	13,9	20,5	22,0	21,4	17,1	21,0	18,6	27,4
β	20,0	17,7	22,1	14,7	21,6	23,4	19,4	15,9	20,7	17,4	20,1
γ	19,8	17,2	17,1	13,7	20,5	26,4	17,5	12,8	20,7	16,3	15,7
δ	20,3	17,6	22,2	12,8	21,1	25,6	21,0	16,7	20,8	26,1	22,1
1984 α	18,9	17,1	26,2	11,4	11,6	24,4	19,6	17,7	19,1	26,0	18,4
β	18,3	17,8	27,4	13,0	11,0	20,5	22,2	22,7	18,6	29,6	25,1
γ	18,7	19,8	27,8	16,7	11,8	17,4	23,0	22,6	18,2	34,0	27,1
δ	18,0	18,3	23,7	17,9	12,3	17,7	20,9	18,0	17,7	28,9	25,2

ΣΤ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1985

Μετά από μια τριετία συνεχούς επιβράδυνσης των ανατιμητικών τάσεων, ο ρυθμός πληθωρισμού επιταχύνθηκε σημαντικά το 1985. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε μια από τις πιο κρίσιμες οικονομικές εξελίξεις στο επισκοπούμενο έτος. Η επίταση των πληθωριστικών πιέσεων συνδέεται άμεσα με τα ληφθέντα μέτρα σταθεροποίησης της οικονομίας του περασμένου Οκτωβρίου, τα οποία περιλάμβαναν εξυγιαντικού χαρακτήρα διοικητικές αποφάσεις αναπροσαρμογής των τιμών αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται από τους δημόσιους οργανισμούς και επιχειρήσεις και την εφάπαξ υποτίμηση της δραχμής. Για το λόγο αυτό οι αυξημένες πληθωριστικές πιέσεις προβλέπεται να είναι παροδικού χαρακτήρα.

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή, σε μέσα επίπεδα, αυξήθηκε το 1985 κατά 19,3%, έναντι αύξησης 18,5% το 1984. Η μέση άνοδος του τιμαρίθμου χονδρικής πώλησης όμως ήταν το 1985 λίγο χαμηλότερη, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (20,6% έναντι 21,4% το 1984). Η επιτάχυνση της αυξητικής τάσης των τιμών το 1985 γίνεται σαφέστερη αν συγκριθούν οι ανατιμητικές εξελίξεις κατά τη διάρκεια του έτους. Συγκεκριμένα, η άνοδος των δεικτών καταναλωτή και χονδρικής στη διάρκεια του 1985 έφτασε το 25% και 28,2% αντίστοιχα έναντι ανόδου 18,1% και 19,8% το προηγούμενο έτος. Η παρατηρούμενη απόκλιση μεταξύ ανόδου των τιμών στη διάρκεια του έτους και της ανόδου των μέσων επιπέδου των τιμών οφείλεται στο ότι η έντονη αυξητική επίδραση στο εσωτερικό επίπεδο των τιμών εκδηλώθηκε κυρίως κατά το τελευταίο τετράμηνο του 1985. Πράγματι, στο οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου του έτους αυτού, ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 8,9%, ενώ στο τετράμηνο Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου η αύξηση ήταν σημαντικά μεγαλύτερη (14,8%). Οι αντίστοιχες αυξήσεις το 1984 ήταν 9,2% και 8,2%. Παρόμοια ήταν και η εξέλιξη του τιμαρίθμου χονδρικής πώλησης (αύξηση οκταμήνου 11,4% και τελευταίου τετραμήνου κατά 15% έναντι 13,5% και 5,5% αντίστοιχα το 1984). Οι βασικότεροι παράγοντες που προκάλεσαν την επιτάχυνση του ρυθμού του πληθωρισμού το τελευταίο τετράμηνο του 1985 ήταν:

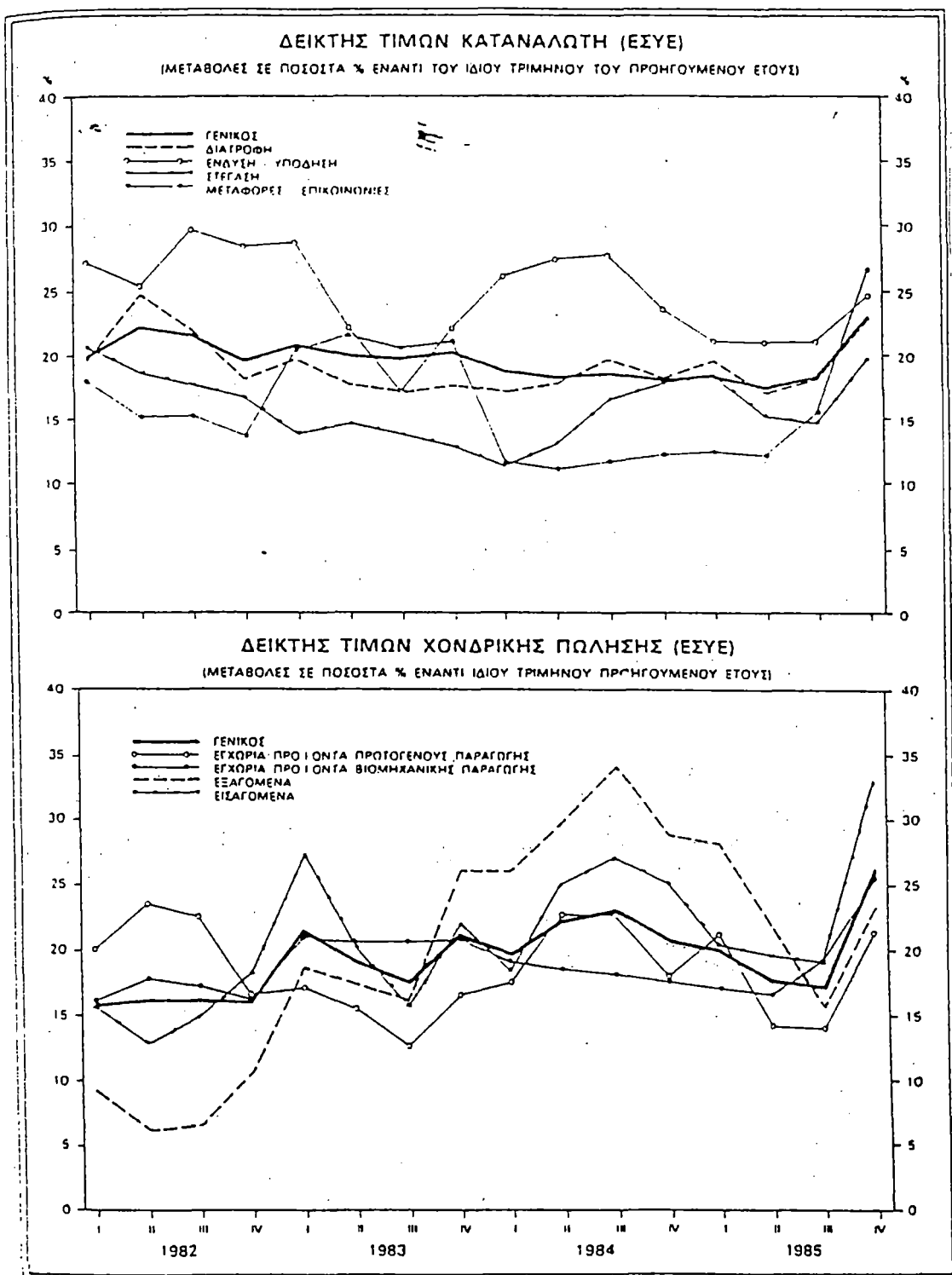
- ι) Η υποτίμηση της δραχμής στις 11 Οκτωβρίου, που απέβλεπε στην αποκατάσταση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων.

- ii) Οι ανατιμήσεις των υγρών καυσίμων, που έγιναν στο τετράμηνο αυτό με σκοπό την κάλυψη του ελλείμματος του Λογαριασμού Πετρελαιοειδών και
- iii) Η αναπροσαρμογή των τιμολογίων δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, που άρχισε από τα μέσα Σεπτεμβρίου και ολοκληρώθηκε τον τελευταίο μήνα του έτους, η οποία εντάσσεται στην πολιτική περιορισμού των επιδοτήσεων και των διαχειριστικών ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα.

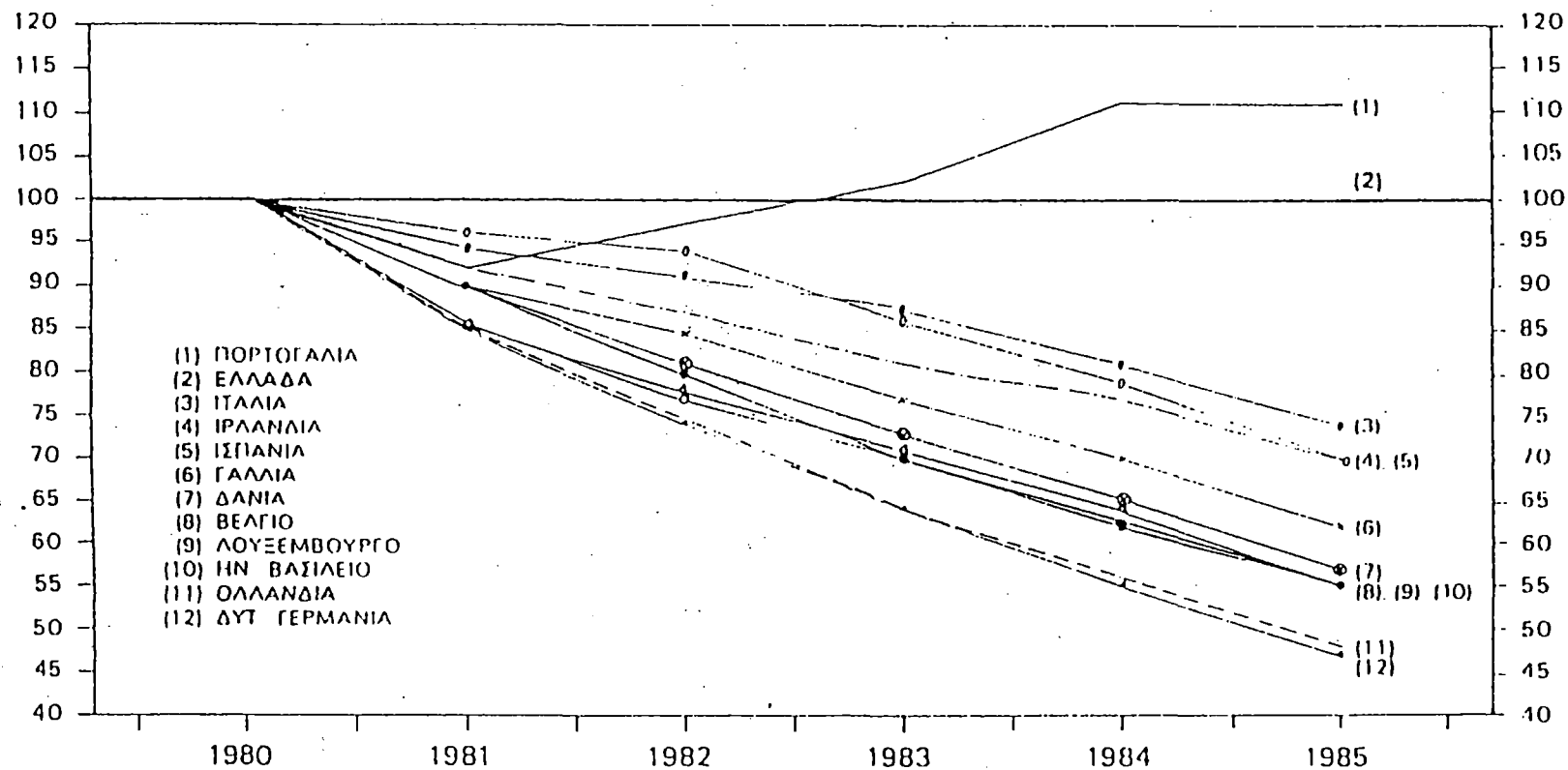
Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η συμμετοχή των τριών αυτών παραγόντων στην επιτάχυνση του πληθωρισμού (6,9 εκατοστιαίες μονάδες) ήταν 25%, 19% και 17,5% αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι οι παράγοντες αυτοί θα εξακολουθήσουν να επηρεάζουν το δείκτη τιμών καταναλωτή και κατά τους πρώτους μήνες του 1986.

Οι κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών του δείκτη τιμών καταναλωτή που άσκησαν πιο έντονες πληθωριστικές πιέσεις μέσα στο 1985 και που αντιπροσωπεύουν το 67% της οικογενειακής δαπάνης ήταν κατά σειρά μεγέθους οι εξής: Οι μεταφορές και επικοινωνίες (άνοδος του σχετικού ειδικού δείκτη κατά 32,8% έναντι 12,3% το 1984), η στέγαση (1985:24,5%, 1984:18,0%), τα διαρκή και άμεσης κατανάλωσης αγαθά (1985:25,6%, 1984:20,1%) και τα είδη διατροφής (1985:23,8%, 1984:18,6%).

Οι εξελίξεις στις τιμές κατά το 1985 διεύρυναν περισσότερο τη διαφορά στους ρυθμούς πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών του ΟΟΣΑ ή της ΕΟΚ, όπου ο ρυθμός ανόδου των τιμών επιβραδύνθηκε. Συγκεκριμένα, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στις χώρες του ΟΟΣΑ από 5,3% το 1984 έπεσε στο 4,6% το 1985, ενώ στις χώρες της ΕΟΚ από 6,1% το 1984 υποχώρησε στο 5,4% το 1985.

ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚ
ΑΠΟ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΔΕΙΚΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Z. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1986

Η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή μεταξύ αρχής και τέλος του 1986 περιορίστηκε σε 16,9% έναντι 25% το 1985.

Αντίθετα, σε μέσα επίπεδα ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε περισσότερο το 1986 από ό,τι το προηγούμενο έτος (23% έναντι 19,3%). Αυτό οφείλεται στην έντονη ανατιμητική τάση που εκδηλώθηκε τους τελευταίους μήνες του 1985, μετά την αναπροσαρμογή των τιμών αγαθών και υπηρεσιών που περιλάμβανε το πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας, με αποτέλεσμα ο δείκτης τιμών στην αρχή του 1986 να ευρίσκεται σε υψηλό επίπεδο. Στους αμέσως επόμενους μήνες, ο ρυθμός του πληθωρισμού επιταχύνθηκε περαιτέρω και έφτασε το 24,7% το πρώτο τρίμηνο του 1986. Στη συνέχεια όμως, οι ανατιμητικές τάσεις εμφάνισαν, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα τρίμηνα του 1985, σημεία επιβράδυνσης τα οποία έγιναν περισσότερο αισθητά το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Τελικά, μεταξύ αρχής και τέλους του έτους, ο ρυθμός πληθωρισμού περιορίστηκε σε ποσοστό που δεν απέχει αισθητά από το στόχο του 16% που είχε τεθεί στον πρόγραμμα σταθεροποίησης.

Αποφασιστικά συνέβαλε στην επιβράδυνση του ρυθμού του πληθωρισμού η συγκράτηση της αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον αστικό τομέα, που ήταν συνέπεια της αυστηρής εισοδηματικής πολιτικής, σε σύγκριση με το 1985 αύξηση των γεωργικών τιμών, τόσο σε επίπεδο παραγωγού όσο και σε επίπεδο τιμών καταναλωτή. Σημαντική εξάλλου ήταν και η υποχώρηση των πληθωριστικών επιδράσεων από πλευράς εισαγόμενων ειδών, εξαιτίας της μείωσης της τιμής των καυσίμων, της μικρότερης διολίσθησης της δραχμής και της πτώσης των διεθνών τιμών των πρώτων υλών. Τέλος, σταθεροποιητική επίδραση άσκησε και το πάγωμα των τιμών, που ίσχυσε από τις αρχές του περασμένου Νοεμβρίου μέχρι το τέλος Ιανουαρίου 1987, για την αντιμετώπιση ανατιμητικών τάσεων που παρατηρήθηκαν στην αγορά μετά το μήνα Αύγουστο και οι οποίες είχαν σχέση με την εισαγωγή του φόρου προστιθέμενης αξίας από την 1 Ιανουαρίου 1987.

Αντίθετα η πολιτική απελευθέρωση των τιμών από ελέγχους, που άρχισε το δεύτερο εξάμηνο του 1985 και συνεχίστηκε το 1986, επηρέασε αυξητικά το

ρυθμό του πληθωρισμού μέσα στο έτος. Η πολιτική αυτή περιλάμβανε την κατάργηση των ελέγχων της Αγορανομικής Διάταξης 38/1984, σύμφωνα με την οποία επιχειρήσεις εισαγωγής, παραγωγής ή διακίνησης πολλών ειδών ήταν υποχρεωμένες να υποβάλλουν αναλυτικά κοστολόγια στο Υπουργείο Εμπορίου πριν από κάθε αύξηση τιμών.

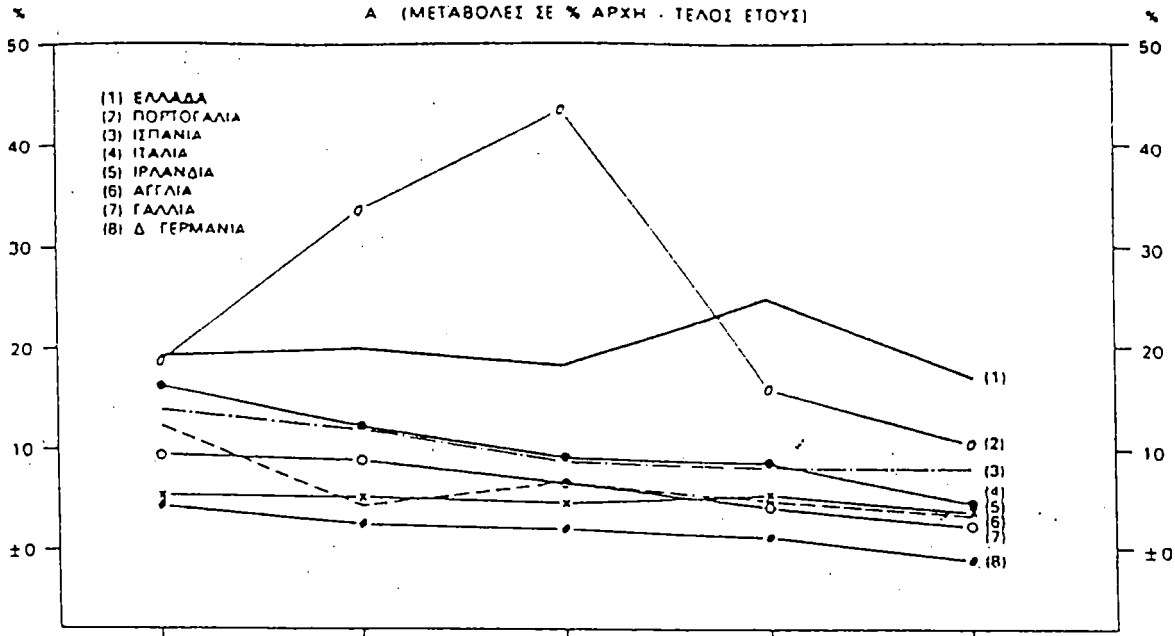
Αναλυτικά, η επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών μέσα στο 1986 προήλθε κατά κύριο λόγο από τη συγκράτηση της αυξητικής τάσης στις τιμές των ειδών διατροφής (αύξηση 13,9% το 1986, έναντι 23,8% το 1985), που εκδηλώθηκε κυρίως στις τιμές των κρεάτων, γαλακτοκομικών προϊόντων, των ελαίων και λιπών. Αξιόλογη ήταν και η συμβολή στην επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού του γενικού επιπέδου των τιμών από τη χαλάρωση της ανατιμητικής τάσης στις υπηρεσίες στέγασης (αύξηση 14,1% έναντι 24,5% το 1985) και μεταφορών - επικοινωνιών (αύξηση 11,9% το 1986, έναντι 32,8% το 1985). Οι τρεις αυτές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν το 60% περίπου της μέσης συνολικής οικογενειακής δαπάνης. Μειωτικά επέδρασαν στη διαμόρφωση του ρυθμού ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών και οι υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών του δείκτη τιμών καταναλωτή, εκτός από τα είδη <ένδυσης-υπόδησης> και <υγείας-ατομικής καθαριότητας>, οι τιμές των οποίων σημείωσαν ελαφρά μεγαλύτερη αύξηση μέσα στο 1986, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Τα σταθεροποιητικά μέτρα του Οκτωβρίου 1985 και η ευνοϊκή διεθνής συγκυρία οδήγησαν τελικά σε μείωση του ρυθμού πληθωρισμού κατά οκτώ περίπου εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ αρχής και τέλους του 1986. Εντούτοις, ο ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει από τους υψηλότερους των χωρών του ΟΟΣΑ και ο υψηλότερος στις χώρες της ΕΟΚ, η διαφορά δε σε μέσα ετήσια επίπεδα διευρύνθηκε κατά το 1986.

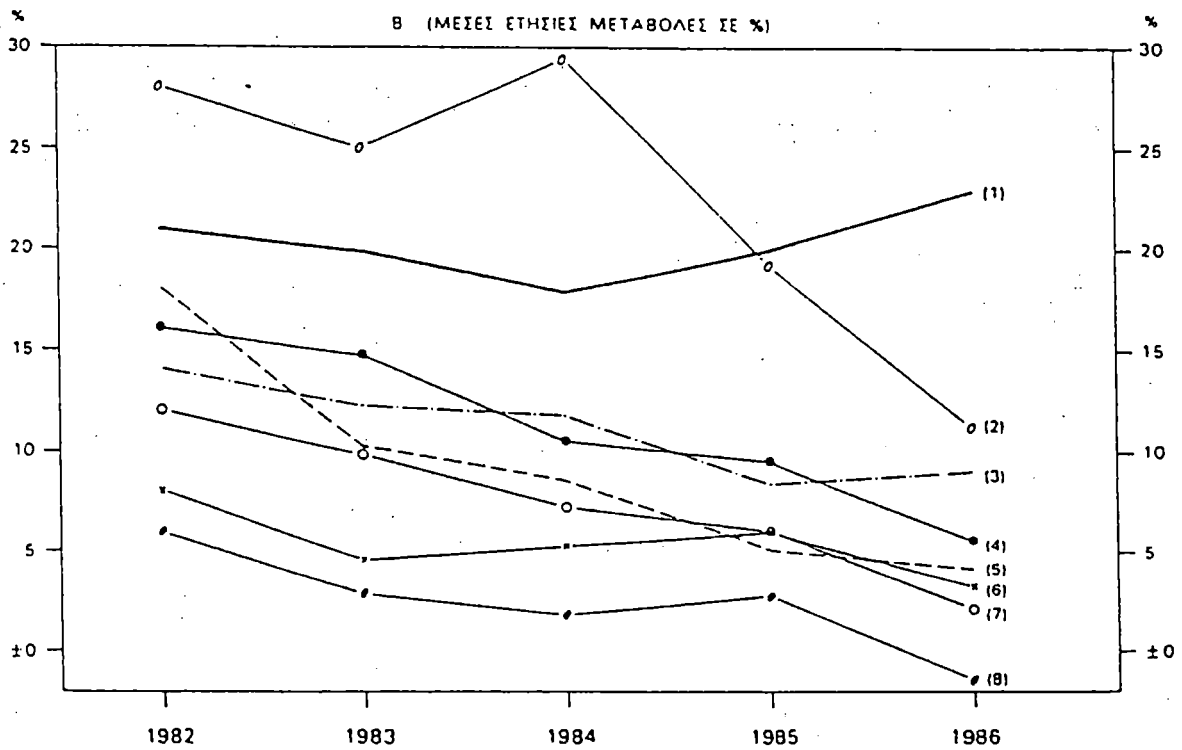
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚ

Α (ΜΕΤΑΒΟΛΕΙ ΣΕ % ΑΡΧΗ - ΤΕΛΟΣ ΕΤΟΥΣ)

Β (ΜΕΙΣΤΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΙ ΣΕ %)

Η. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1987

Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού συνεχίστηκε και στο 1987. Η επιβράδυνση του πληθωρισμού μεταξύ αρχής και τέλους του 1987 ήταν σχετικά περιορισμένη, αλλά σε μέσα ετήσια επίπεδα ο ρυθμός ανόδου των τιμών παρουσίασε σημαντική κάμψη. Συγκεκριμένα, η αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) μεταξύ αρχής και τέλους του 1987 περιορίστηκε στο 15,7%, έναντι 16,9% στο 1986 και 25% στο 1985, ενώ σε μέσα επίπεδα η άνοδος του ΔΤΚ σημείωσε επιβράδυνση, από 23% το 1986 σε 16,4% το 1987. Ανάλογη ήταν η εξέλιξη των τιμών χονδρικής πώλησης, αλλά ο ρυθμός ανόδου τους διαμορφώθηκε σε σημαντικά χαμηλότερο επίπεδο. Μεταξύ αρχής και τέλους του έτους, ο δείκτης τιμών χονδρικής (ΔΤΧ) αυξήθηκε κατά 7,5%, έναντι 8,5% και 28,2% κατά το 1986 και 1985 αντίστοιχα. Σε μέσα επίπεδα, ο αυξητικός ρυθμός του ΔΤΧ εμφάνισε μεγαλύτερη μείωση, από 17,9% το 1986 σε 9,2% το 1987.

Η σχετικά περιορισμένη επιβράδυνση του πληθωρισμού κατά τη διάρκεια του έτους οφείλεται στην επίδραση ειδικών έκτακτων παραγόντων, ιδιαίτερα στο πρώτο εξάμηνο, όπως η εισαγωγή του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) από 1.1.1987, η άρση στο τέλος Ιανουαρίου 1987 του παγώματος των τιμών που ίσχυσε από τις αρχές του Νοεμβρίου 1986 και οι εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες του Μάρτιο, που επηρέασαν ανοδικά τις τιμές των αγροτικών προϊόντων. Ειδικότερα, η αύξηση των καθαρών έμμεσων φόρων ανά μονάδα τελικής δαπάνης και ιδιαίτερα η εφαρμογή του ΦΠΑ εκτιμάται ότι συνέβαλαν στην επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού του ΔΤΚ κατά 3-4 ποσοστιαίες μονάδες περίπου. Η πτωτική τάση του πληθωρισμού ενισχύθηκε, μετά από εποχική διόρθωση, στο 11,4% ενώ στο πρώτο εξάμηνο ο αντίστοιχος ρυθμός ήταν 20,2%. Η εξασθένηση των πληθωριστικών πιέσεων συνεχίστηκε και στο πρώτο τρίμηνο του 1988, στο οποίο ο ΔΤΚ σημείωσε άνοδο κατά 2,4%, έναντι 4,7% στο αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Από την πλευρά του κόστους, δύο κυρίως παράγοντες συνέβαλαν στην ανάσχεση των ανατιμητικών τάσεων στο 1987:

(α) Η συγκρατημένη άνοδος των τιμών εισαγόμενων ειδών, σε σύγκριση με το 1986, που αντανάκλα τη σχετική σταθερότητα των διεθνών τιμών των πρώτων υλών και τη μικρότερη υποχώρηση της μέσης σταθμισμένης

συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, που ήταν 11% το 1997 έναντι 22,2% το 1986.

(β) Η συμπίεση των περιθωρίων κέρδους το 1987, μετά τη μεγάλη διεύρυνση που είχαν σημειώσει το 1986, λόγω αυξημένου ανταγωνισμού από τα εισαγόμενα προϊόντα. Εξάλλου, η αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα παρέμεινε και το 1987 συγκρατημένη αν και ήταν λίγο μεγαλύτερη από ό,τι το 1986 (1987: 12%, 1986: 11,2% και 1985: 20,3%).

Ειδικότερα, η σημαντική κατά 6,6 εκατοστιαίες μονάδες επιβράδυνση το 1987 του ρυθμού ανόδου του ΔΤΚ, σε μέσα επίπεδα, οφείλεται στη συγκράτηση της αυξητικής τάσης των τιμών όλων των ομάδων αγαθών και υπηρεσιών, με εξαίρεση τα είδη της ομάδας <εκπαίδευση, μόρφωση, αναψυχή>, οι τιμές των οποίων σημείωσαν ταχύτερη αύξηση (1987:23,5%, 1986: 21,9%). Αξιοσημείωτη είναι η συγκράτηση των αυξητικών τάσεων στις τιμές των ειδών <διατροφής> (1987: 12,6%, 1986: 20,3%), κυρίως των δημητριακών, των γαλακτοκομικών προϊόντων και των κρεάτων. Σημαντικότερη ήταν η επιβράδυνση στις τιμές της ομάδας <μεταφορών και επικοινωνιών> (1987: 11,4%, 1986: 26,7%) που εκδηλώθηκε κυρίως στις τιμές καυσίμων και εισιτηρίων, ενώ ήταν μικρότερη στις τιμές της ομάδας <στέγαση> (1987: 14,6%, 1986: 20,8%).

Γενικότερα, παρατηρείται ότι, σε μέσα επίπεδα, η αύξηση των τιμών των υπηρεσιών το 1987 ήταν αρκετά μεγαλύτερη από εκείνη των αγαθών (19,1% ,έναντι 15,5%), ενώ το 1986 συνέβη το αντίθετο. Εξάλλου, διευρύνθηκε στο 1987 η απόκλιση μεταξύ της αύξησης των τιμών των ελεγχόμενων (12,5%) και των μη ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών (17,8%). Στο 1986 οι αντίστοιχες αυξήσεις των ελεγχόμενων και των μη ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών ήταν 20,4% και 24%. Επομένως, η επιβράδυνση του πληθωρισμού πραγματοποιήθηκε σε περίοδο, που συνεχίστηκε η εφαρμογή πολιτικής απελευθέρωσης των τιμών από ελέγχους.

Θ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1988

Συνεχίστηκε και στο 1988 η επιβράδυνση του πληθωρισμού. Η επιβράδυνση αυτή άρχισε στις αρχές του 1986, μετά τα μέτρα σταθεροποίησης

της οικονομίας του Οκτωβρίου του 1985. Συγκεκριμένα, η άνοδος των τιμών, όπως υπολογίζεται από τη μεταβολή στη διάρκεια του έτους του δείκτη τιμών καταναλωτή, έφτασε στο 25% το 1985 και στα επόμενα τρία έτη μειώθηκε σταδιακά στο 16,9%, 15,7% και 14%, αντίστοιχα. Σημειώνεται όμως ότι, αν ληφθούν υπόψη οι επιδράσεις που ασκήθηκαν στις τιμές από έκτακτους παράγοντες στη διετία 1987-88, δεν υποδηλώνεται εξασθένηση των πληθωριστικών πιέσεων. Αντίθετα, διαπιστώνεται ότι ανακόπηκε στο 1988 η πτωτική τάση του πληθωρισμού, αν δεν σημειώθηκε μικρή επιτάχυνση σε σχέση με το 1987. Έκτακτοι παράγοντες που επηρέασαν το επίπεδο των τιμών ήταν η εισαγωγή από 1.1.1987 του φόρου προστιθέμενης αξίας και η λήξη του τριμήνου παγώματος των τιμών στις 31.1.1987, που σε σημαντικό βαθμό συνέβαλαν αυξητικά στη διαμόρφωση του ρυθμού πληθωρισμού στη διάρκεια του 1987. Η καθαρή όμως επίδραση έκτακτων δυσμενών παραγόντων στη διαμόρφωση του πληθωρισμού στο 1988 ήταν κατά πολύ μικρότερη σε σύγκριση με εκείνη του 1987.

Σε μέσα ετήσια επίπεδα, ο ρυθμός ανόδου του δείκτη τιμών καταναλωτή επιβραδύνθηκε από 16,4% το 1987 σε 13,5% το 1988, ενώ ο ρυθμός του δείκτη τιμών χονδρικής επιταχύνθηκε από 9,8% το 1987 σε 10,1% το 1988. Η μικρότερη άνοδος των τιμών σε μέσα επίπεδα, σε σύγκριση με την αύξηση τους στη διάρκεια του 1988, εξηγείται από το γεγονός ότι οι ανατιμητικές τάσεις ήταν εντονότερες, τόσο στη χονδρική όσο και στη λιανική πώληση στα τελευταία δύο τρίμηνα του έτους, με αποτέλεσμα να συμβάλουν λιγότερο στην άνοδο των μέσω ετήσιων επιπέδων.

Η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του δείκτη τιμών καταναλωτή κατά 1,7 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ αρχής και τέλους του 1988 οφείλεται στη συγκράτηση της αυξητικής τάσης των τιμών όλων των ομάδων αγαθών και υπηρεσιών, με εξαίρεση τις τιμές στις ομάδες <διατροφής> και <ποτά-καπνός>, η αύξηση των οποίων επιταχύνθηκε από 11,1% σε 14,6% και από 17,9% σε 36,2% αντίστοιχα.

Η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών ειδών διατροφής οφείλεται στις αυξημένες τιμές των οπωρολαχανικών, λόγω μειωμένης προσφοράς μετά τον καύσωνα του περασμένου Ιουλίου, και στις μεγαλύτερες αυξήσεις των τιμών των κρεάτων, που οφείλεται στη μείωση των νομισματικών εξισωτικών ποσών και την παράλληλη σημαντική αύξηση των τιμών στις χώρες προέλευσης

των εισαγωγών. Η μεγαλύτερη εξάλλου αύξηση των τιμών των ειδών της ομάδας <ποτά-καπνός> οφείλεται στη μεγάλη αύξηση της φορολογίας των τσιγάρων το 1988.

Σημαντική επιβράδυνση σημείωσαν οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών των ομάδων <υγεία-καθαριότητα> και <εκπαίδευση, μόρφωση, αναψυχή> (από 25,4% σε 14% και από 23,5% σε 14,6%) αντίστοιχα. Συγκράτηση των αυξητικών τάσεων σημειώθηκε και στις τιμές των διαρκών καταναλωτικών αγαθών (από 16,5% σε 9,6%). Γενικότερα στο 1988 περιορίστηκε η απόκλιση μεταξύ αυξήσεων τιμών ελεγχόμενων (13,5%) και μη ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών (14,2%), ενώ οι αντίστοιχες αυξήσεις το 1987 ήταν 14,4% και 16,3%. Σε επίπεδο χονδρικής πώλησης, η κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών μεταξύ αρχής-τέλους 1987 και 1988 αντανακλά τη μεγαλύτερη αύξηση όλων των επιμέρους δεικτών, με εξαίρεση την κατηγορία των εισαγόμενων προϊόντων (από 10,7% σε 9,1%).

Από την ανάλυση της συμβολής στον πληθωρισμό των τιμών των παραγόντων κόστους, σε μέσα επίπεδα, παρατηρείται ότι το 1988 αυξήθηκε σε σχέση με το προηγούμενο έτος, η επίδραση της ανόδου του εργατικού κόστους ανά μονάδα προϊόντος, λόγω της ελαστικότερης εισοδηματικής πολιτικής που εφαρμόστηκε. Συγκεκριμένα, η επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα (από 12,3% σε 15%) συνέβαλε κατά 0,8 περίπου της εκατοστιαίας μονάδας στο ρυθμό πληθωρισμού το 1988, σε σχέση με το 1987.

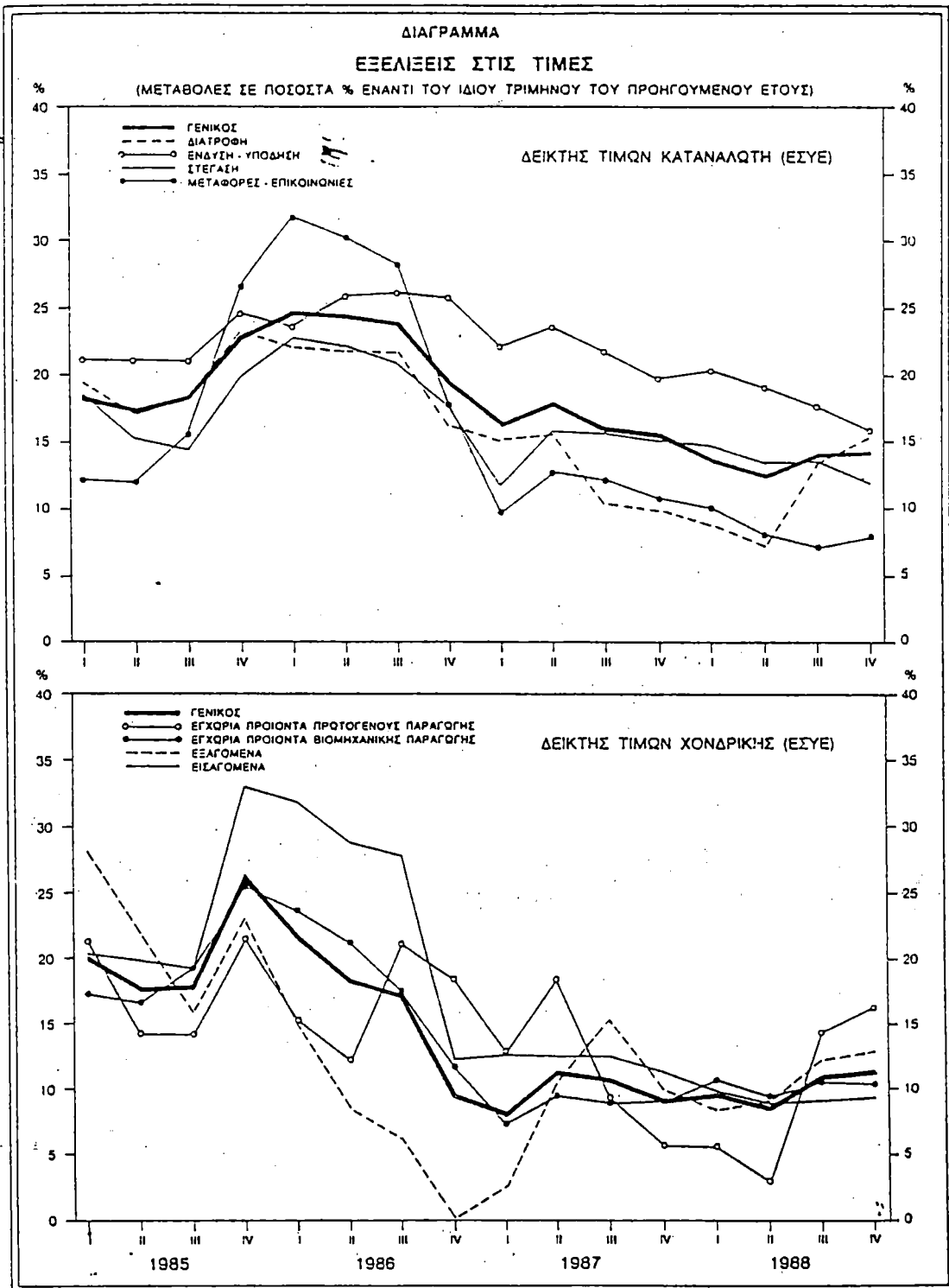
Οι εξελίξεις στις τιμές κατά το 1988 συντέλεσαν στον περιορισμό της διαφοράς στους ρυθμούς πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και των χωρών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ, των οποίων ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε ελαφρά. Συγκεκριμένα, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή διαμορφώθηκε στις χώρες του ΟΟΣΑ από 3,2% το 1987 σε 3,8% το 1988 και στις χώρες της ΕΟΚ από 3,1% το 1987 σε 3,4% το 1988. Παρά τις εξελίξεις αυτές, ο ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα παραμένει σχεδόν τετραπλάσιος από εκείνον στις χώρες του ΟΟΣΑ και τις χώρες της ΕΟΚ.

ΕΝΙΚΟΛ ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΩΛΗ
Jue Baom 1982-100
ΠΟΣΤΗΤΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΕΝΑΝΤΙ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

(Μεταβολή μέσων επιπέδων σε ποσοστά %)

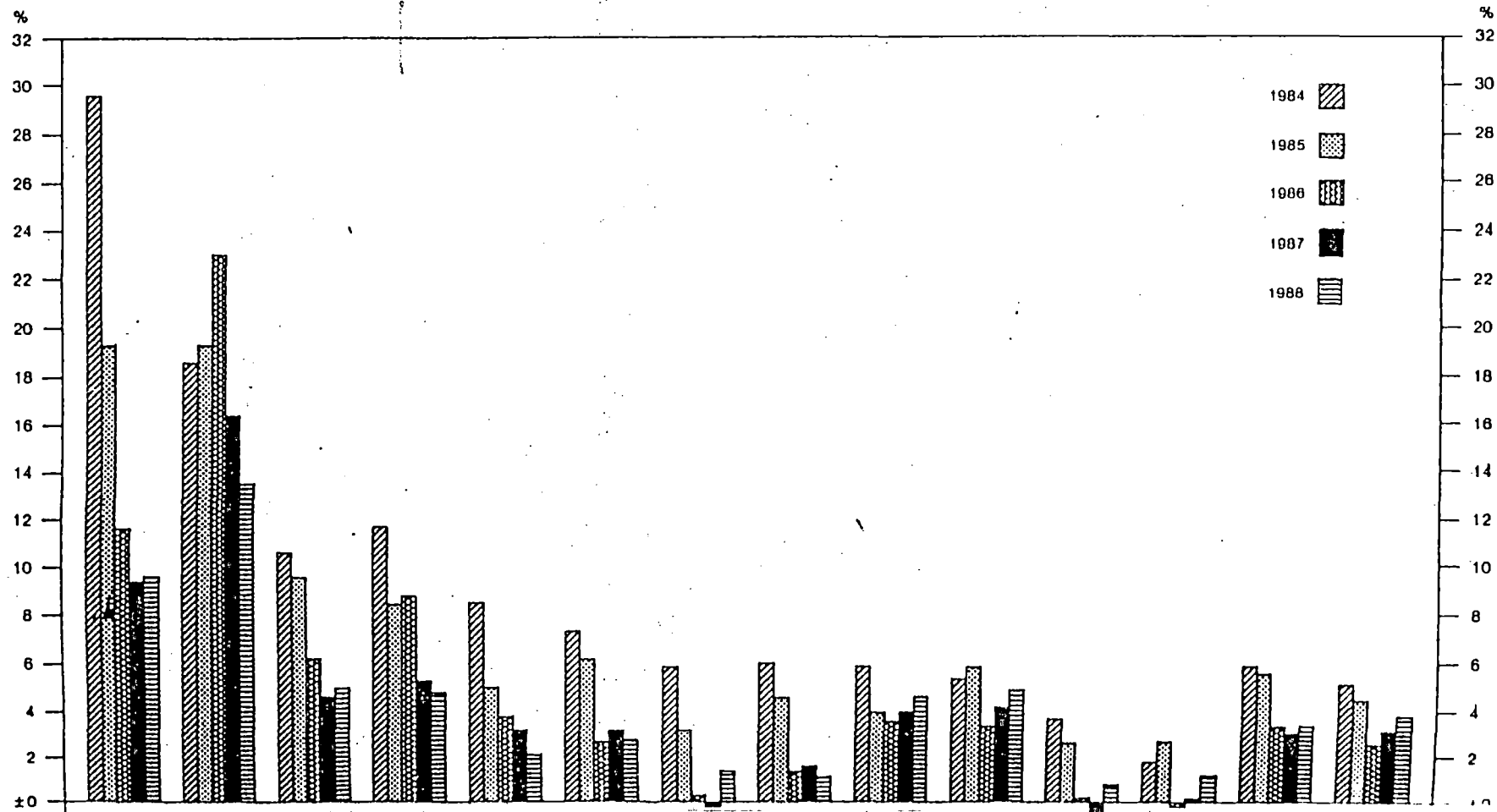
Έτη ή τρίμηνα	Δείκτης τιμών καταναλωτή, ΕΣΥΕ						Δείκτης τιμών χονδρικής πώλησης, ΕΣΥΕ				
	ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες					ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες			
		Διατροφή	Ένδυση, υπόδηση	Στέγηση	Μεταφο- ρές, επι- κοινωνίες	Λοιπά αγαθά και υπηρεσίες		Προϊόντα εγχώριας παραγωγής για σωτερική κυτανάλωση Πρωτο- γενή	Βιομη- χανικά	Λεγόμε- να προϊόντα	Εισαγό- μενα προϊόντα
1978	12,6	14,2	13,9	11,4	6,4	14,2	10,3	12,6	9,8	5,4	12,9
1979	19,0	18,9	22,3	19,5	24,4	14,9	21,2	21,0	22,3	25,7	20,0
1980	24,8	27,5	18,8	28,9	22,7	24,0	28,4	24,8	30,4	26,3	28,4
1981	24,5	30,1	21,6	27,1	13,6	24,4	25,9	25,1	24,2	25,1	31,0
1982	20,9	21,1	27,7	18,5	15,4	21,7	16,0	20,6	16,8	8,1	15,2
1983	20,2	18,0	22,3	13,7	20,9	24,4	19,8	15,5	20,8	19,6	21,4
1984	18,4	18,3	26,2	14,8	11,7	19,8	21,4	20,2	18,4	29,6	24,0
1985	19,3	19,5	22,1	17,0	16,8	19,7	20,6	17,7	19,7	22,1	23,3
1986	23,0	20,3	25,4	20,8	26,6	24,2	16,4	16,9	18,2	7,2	24,5
1987	16,4	12,6	21,7	14,6	11,4	20,4	9,8	11,4	8,7	9,5	12,3
1988	13,5	11,1	18,1	13,4	8,3	15,7	10,1	9,8	10,3	10,6	9,3
1985 α'	18,5	19,5	21,2	18,5	12,4	18,7	20,1	21,3	17,2	28,1	20,3
1985 β'	17,3	17,0	21,1	15,2	12,2	18,8	17,7	14,2	16,6	21,9	19,9
1985 γ'	18,2	18,2	21,1	14,6	15,6	19,5	17,8	14,0	19,2	15,9	19,2
1985 δ'	23,0	23,0	24,7	19,9	26,7	21,7	26,3	21,6	25,5	23,1	33,0
1986 α'	24,7	22,1	23,6	22,8	31,7	26,0	21,6	15,3	23,7	14,9	31,9
1986 β'	24,5	21,8	25,9	22,1	30,2	25,4	18,3	12,4	21,2	8,6	28,8
1986 γ'	23,8	21,7	26,1	20,9	28,3	24,4	17,2	21,2	17,5	6,2	27,8
1986 δ'	19,5	16,0	25,6	17,8	17,8	21,4	9,5	18,5	11,6	0,2	12,3
1987 α'	16,4	15,0	22,2	11,7	9,8	19,6	8,1	12,8	7,3	2,6	12,7
1987 β'	17,8	15,6	23,4	15,9	12,8	20,3	11,3	18,4	9,5	10,4	12,6
1987 γ'	16,0	10,3	21,9	15,7	12,3	20,6	10,6	9,3	8,8	15,3	12,5
1987 δ'	15,4	9,8	19,8	15,1	10,8	20,9	9,1	5,8	8,9	9,9	11,4
1988 α'	13,6	8,7	20,4	14,8	10,1	16,3	9,5	5,6	10,7	8,3	9,8
1988 β'	12,4	7,1	19,1	13,5	8,0	15,8	8,5	2,9	9,5	9,1	8,9
1988 γ'	14,0	13,5	17,6	13,5	7,1	15,6	11,0	14,4	10,5	12,1	9,1
1988 δ'	14,1	15,2	15,9	12,0	7,9	15,1	11,3	16,3	10,3	12,8	9,3

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ IV.2

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ, ΟΟΣΑ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚ

(ΜΕΣΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΙΣ %)

I. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1989

Η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των τιμών σε δωδεκάμενη βάση, η οποία άρχισε από το Φεβρουάριο του 1986, συνεχίστηκε, με μικρές διακυμάνσεις, στα επόμενα δύο έτη. Ο πληθωρισμός έφτασε στο χαμηλότερο επίπεδο τον Ιούνιο του 1988 (11,8%). Ύστερα όμως άρχισε να επιταχύνεται και με διακυμάνσεις ανήλθε τελικά σε 14,8% το Δεκέμβριο του 1989, ενώ τον ίδιο μήνα του 1988 ήταν 14%.

Αν συγκριθούν τα μέσα ετήσια επίπεδα του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ), η επιτάχυνση του αυξητικού ρυθμού των τιμών εμφανίζεται μικρότερη (από 13,5% το 1988 σε 13,7% το 1989) επειδή οι μεγαλύτερες αυξήσεις τιμών σημειώθηκαν τους δύο τελευταίους μήνες του 1989, κατά τους οποίους ο δείκτης αυξήθηκε 2,7% έναντι ανόδου 1,8% το ίδιο δίμηνο του 1988.

Αναλυτικά, επιτάχυνση των τιμών το 1989 σε σύγκριση με το 1988 εκδηλώθηκε κυρίως στα είδη διατροφής και κατά δεύτερο λόγο στα διαρκή αγαθά και είδη άμεσης κατανάλωσης. Και στις δύο αυτές ομάδες αγαθών, ιδιαίτερα στην πρώτη, οι αυξήσεις που σημειώθηκαν στις τιμές (18,2% και 10,7%) ήταν μεγαλύτερες έναντι του 1988 (11,1% και 9,3% αντίστοιχα). Ειδικότερα, η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών ειδών διατροφής, που συνέβαλε στην επιτάχυνση του γενικού δείκτη κατά δύο εκατοστιαίες μονάδες περίπου, προήλθε από τις αυξημένες τιμές των κρεάτων, των φρούτων και λαχανικών, των γαλακτοκομικών προϊόντων και των ελαίων και λουπών, που οφείλονται στην ταχύτερη υποτίμηση της πράσινης δραχμής το 1989 και στη μεγαλύτερη αύξηση των απολαμβανόμενων από τους παραγωγούς τιμών τόσο στις χώρες της ΕΟΚ (9,2% από 2,8% το 1988) όσο και στην Ελλάδα (16,1% από 13,7% το 1988). Γενικότερα, όπως προκύπτει από την ανάλυση των σχετικών στοιχείων του δείκτη τιμών χονδρικής της ΕΣΥΕ, στην επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών των ειδών διατροφής συντέλεσε και η μεγαλύτερη αύξηση τιμών των μεταποιημένων ειδών διατροφής (μέση αύξηση 14,2% το 1989 έναντι 11,7% το 1988).

Η επιτάχυνση, εξάλλου, του αυξητικού ρυθμού των τιμών της ομάδας διαρκών αγαθών και ειδών άμεσης κατανάλωσης, που ήταν μικρότερη, οφείλεται κυρίως σε μεγαλύτερες αυξήσεις των οικιακών ειδών άμεσης κατανάλωσης και ιδιαίτερα των ειδών καθαρισμού και συντήρησης, των οποίων

ο ρυθμός ήταν σχεδόν διπλάσιος το 1989 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Οφείλεται επίσης σε μεγαλύτερες αυξήσεις τιμών της κατηγορίας επίπλων και καλυμμάτων δαπέδου, τις οποίες επηρέασαν οι ανατιμήσεις των αντιστοιχών εγχώριος παραγόμενων και εισαγόμενων βιομηχανικών ειδών, καθώς και η αυξημένη ζήτηση τους.

Στις υπόλοιπες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών οι ανατιμήσεις ήταν μικρότερες το 1989 από εκείνες του 1988. Η συγκράτηση όμως των ανατιμητικών τάσεων στις ομάδες αυτές δεν σημαίνει και αντίστοιχη εξασθένηση των πληθωριστικών πιέσεων. Σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στην αναστολή αυξήσεων στις τιμές διοικητικά ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών, στα οποία συγκαταλέγονται και τα πετρελαιοειδή. Οι τιμές των πετρελαιοειδών, με εξαίρεση την τιμή της βενζίνης που αυξήθηκε κατά 17,5% στα μέσα Δεκεμβρίου, παρέμειναν αμετάβλητες το 1989, παρά το ότι κατά το έτος αυτό η υποτίμηση της δραχμής έναντι του δολαρίου ήταν μεγαλύτερη σε σύγκριση με το 1988 (12,7% έναντι 4,5%) και οι διεθνείς τιμές αργού πετρελαίου παρουσίασαν αύξηση 20% περίπου, ενώ κατά το 1988 είχαν μειωθεί κατά 20,5%. Εκτιμάται ότι η αναστολή αυξήσεων των διοικητικά ελεγχόμενων τιμών, σε συνδυασμό με την μείωση του ρυθμού αύξησης των έμμεσων φορών, συνέβαλαν στη συγκράτηση του πληθωρισμού το 1989 κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες τουλάχιστον. Σχετική με τις προηγούμενες παρατηρήσεις είναι και η χαλάρωση των ανατιμητικών τάσεων που σημειώθηκε στις τιμές των υπηρεσιών το 1989 σε σύγκριση με το 1988 (11,7% από 17%), και των ελεγχόμενων ειδών (10,0% από 13,9%). Αντίθετα, ο ρυθμός αύξησης των τιμών των αγαθών επιταχύνθηκε από 12,4% το 1988 σε 14,4% το 1989 και των μη ελεγχόμενων ειδών από 13,3% σε 15,3%.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα κατά το παρελθόν έτος οφείλεται κυρίως στις αυξήσεις των τιμών στα είδη διατροφής. Τα είδη αυτά αντιπροσωπεύουν το ένα τρίτο της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών και στις ανατιμήσεις του οφείλεται το 40% περίπου της αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών το 1989.

Όσον αφορά τη συμβολή των παραγόντων κόστους στον πληθωρισμό κατά το 1989, παρατηρείται ότι η πληθωριστική επίδραση που ασκήθηκε από την άνοδο του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος διατηρήθηκε στα ίδια περίπου επίπεδα με το 1988. Συγκεκριμένα, ο ρυθμός αύξησης του κόστους

εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα της οικονομίας ελάχιστα επιταχύνθηκε μεταξύ 1988 και 1989 (από 15,9% σε 16,1%). Εξάλλου, η μεγαλύτερη αύξηση των τιμών των αγροτικών εξισωτικών ποσών, σε συνδυασμό με τη σημαντική υποτίμηση της πράσινης ισοτιμίας της δραχμής, εκτιμάται ότι συνέβαλε κατά 0,3 εκατοστιαίας μονάδας. Τέλος, η επιτάχυνση των τιμών εισαγόμενων ειδών, η οποία προήλθε, όπως αναφέρθηκε ήδη, κυρίως από τον υπερδιπλασιασμό του ανοδικού ρυθμού των τιμών των εξαγωγών στις χώρες προέλευσης των ελληνικών εισαγωγών, συνέβαλε κατά 0,5 της εκατοστιαίας μονάδας.

Κ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1990

Ο πληθωρισμός παρουσίασε σημαντική επιτάχυνση το 1990.

Το μέσο επίπεδο του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) αυξήθηκε κατά 20,4% (1989:13,7%), ενώ στη διάρκεια του έτους ο ρυθμός αύξησης των τιμών έφτασε το 22,8%, έναντι 14,8% το 1989.

Η εξέλιξη αυτή των τιμών επηρεάστηκε σημαντικά από τα μέτρα οικονομικής πολιτικής που ελήφθησαν σε τρεις διαφορετικές περιόδους στη διάρκεια του 1990. Συγκεκριμένα, κατά το πρώτο τετράμηνο οι τιμές επηρεάστηκαν εν μέρει από τη δέσμη οικονομικών μέτρων της οικουμενικής κυβέρνησης, που η εφαρμογή τους άρχισε από τις αρχές Δεκεμβρίου του 1989 και ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 1990. Τα μέτρα αυτά αφορούσαν αυξήσεις τιμολογίων δημοσίων επιχειρήσεων (που είχαν ανασταλεί κατά την προηγούμενη προεκλογική περίοδο), της τιμής της βενζίνης και ορισμένων έμμεσων φορών. Οι ανατιμητικές τάσεις στο τετράμηνο αυτό οφείλονταν επίσης στη σημαντική άνοδο των αμοιβών και του κόστους εργασίας, με αποτέλεσμα ο δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού να φθάσει τον Απρίλιο του 1990 το 17,9%.

Η δεύτερη δέσμη μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης αποφασίστηκε στο τέλος Απριλίου 1990 και περιελάμβανε νέα αναπροσαρμογή των τιμολογίων των επιχειρήσεων του δημοσίου και των τιμών των καυσίμων καθώς και νέα αύξηση των έμμεσων φόρων (αύξηση του χαμηλού και του μεσαίου συντελεστή του φόρου προστιθέμενης αξίας κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες και της τιμής των

τσιγάρων). Κύριος λόγος των μέτρων αυτών, ο ρυθμός του πληθωρισμού σημείωσε περαιτέρω επιτάχυνση και έφτασε τον Ιούλιο στο 21,6% σε δωδεκάμηνη βάση.

Τέλος, η Τρίτη δέσμη οικονομικών μέτρων περιλάμβανε δύο διαδοχικές αυξήσεις των τιμών των καυσίμων στις 17 Ιουλίου και στις 21 Αυγούστου. Μετά τα μέτρα αυτά στο πεντάμηνο Αυγούστου-Δεκεμβρίου 1990 ο δείκτης τιμών καταναλωτή παρουσίασε αύξηση κατά 9,9% έναντι 8,9% στην ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Η επιτάχυνση αυτή κατά μία εκατοστιαία μονάδα οφείλετο εξ ολοκλήρου στις άμεσες επιπτώσεις των αυξήσεων των τιμών των καυσίμων. Οι έμμεσες επιπτώσεις, οι οποίες υπό κανονικές συνθήκες θα έπρεπε να υπερβούν τη μία εκατοστιαία μονάδα, φαίνεται ότι δεν μετακυλίσθηκαν στις τελικές τιμές. Σε αυτό συνέβαλαν διάφοροι παράγοντες που είχαν ανασχετικές επιδράσεις στην ανοδική πορεία των τιμών κατά τους τελευταίους μήνες του έτους.

Συγκεκριμένα, ο μηδενισμός της ΑΤΑ του δευτέρου τετραμήνου καθώς και η αφαίρεση από την τιμαριθμική αναπροσαρμογή των επιπτώσεων της αύξησης των τιμών των καυσίμων περιόρισαν τις πιέσεις στις τιμές από την πλευρά του κόστους. Περιορισμένες ήταν επίσης οι πιέσεις στις τιμές από πλευράς τιμών εισαγωγών, λόγω και της βραδείας διολίσθησης της δραχμής, ιδιαίτερα μεταξύ Μαΐου και Σεπτεμβρίου. Η σημαντική, εξάλλου, περικοπή της ΑΤΑ και οι διαδοχικές αναπροσαρμογές των έμμεσων φόρων και των τιμολογίων των επιχειρήσεων του δημοσίου περιόρισαν το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων και συνέβαλαν στην άμβλυνση των πληθωριστικών πιέσεων από την πλευρά της ζήτησης.

Στην επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του δείκτη τιμών καταναλωτή κατά 8 εκατοστιαίες μονάδες στη διάρκεια του 1990 (από 14,8% το Δεκέμβριο του 1989 σε 22,8% το Δεκέμβριο του 1990) συνέβαλαν οι ανατιμήσεις των υγρών καυσίμων, η αναπροσαρμογή των τιμολογίων των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, η αύξηση της έμμεσης φορολογίας, η ταχύτερη αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και η αύξηση των ενοικίων κυρίως λόγω της αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών.

Αναλυτικότερα, οι ομάδες αγαθών και υπηρεσιών του δείκτη τιμών καταναλωτή που εμφάνισαν τις εντονότερες ανατιμητικές τάσεις στη διάρκεια του 1990 ήταν κατά σειρά μεγέθους οι εξής: μεταφορών - επικοινωνιών

(αύξηση τιμών κατά 32,2% από 10,3% το 1989), στέγαση (32,2% από 12,4% το 1989), υγείας-ατομικής καθαριότητας (20,9% από 10,5% το 1989) και ποτών καπνού (26,4% από 13,3% το 1989).

Η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών ειδών διατροφής ήταν μικρότερη (αύξηση κατά 21% έναντι 19,9% το 1989) και οφειλόταν στις αυξημένες τιμές των οπωροκηπευτικών (λόγω μειωμένης προσφοράς, εξαιτίας τοπικών ζημιών από υψηλές θερμοκρασίες και λόγω αυξημένης εξωτερικής ζήτησης κυρίως για νωπά φρούτα) και του ελαιολάδου (η τιμή παρέμβασης του οποίου αναπροσαρμόστηκε σημαντικά, ενώ η εξωτερική ζήτηση ήταν αυξημένη). Οι μεγαλύτερες, σε σύγκριση με το 1989, αυξήσεις στις τιμές των οπωροκηπευτικών και του ελαιολάδου συνέβαλαν στην ταχύτερη αύξηση του γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή κατά μία εκατοστιαία μονάδα μέσα στο 1990.

Οι εξελίξεις στις τιμές κατά το 1990 οδήγησαν στη διεύρυνση της διαφοράς των ρυθμών πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ, παρά το γεγονός ότι στις χώρες αυτές ο πληθωρισμός σημείωσε μικρή επιτάχυνση. Συγκεκριμένα, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή αυξήθηκε στις χώρες της ΕΟΚ από 5% το 1989 σε 5,7% το 1990. Κατά συνέπεια ο ρυθμός πληθωρισμού με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή ήταν στην Ελλάδα υπερτριπλάσιος του αντίστοιχου μέσου ρυθμού των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ.

Α. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1991

Η αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή μεταξύ αρχής και τέλους του 1991 περιορίστηκε σε 17,8% έναντι 22,8% το 1990. Σε μέσα ετήσια επίπεδα ο ρυθμός ανόδου των τιμών παρουσίασε μικρότερη επιβράδυνση από ό,τι στη διάρκεια του έτους και ήταν 18,9% έναντι 20,4% το 1990. Αυτό οφείλεται στην έντονη επιτάχυνση του πληθωρισμού κατά το τελευταίο τρίμηνο του 1990, μετά την ανατίμηση των υγρών καυσίμων και την αναπροσαρμογή των τιμολογίων δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών, βάσει του κυβερνητικού προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης, με αποτέλεσμα ο δείκτης τιμών στην αρχή του 1991 να ευρίσκεται σε υψηλό επίπεδο. Ύστερα όμως ο ρυθμός

αύξησης των τιμών εμφάνισε σημαντική επιβράδυνση. Τον Αύγουστο του 1991, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού υποχώρησε στο 17,4%. Στους επόμενους μήνες η πτωτική του τάση ανακόπηκε, αλλά μεταξύ αρχής και τέλους του έτους, ο πληθωρισμός περιορίστηκε σε ποσοστό που δεν απέχει σημαντικά από το στόχο του 17% που είχε τεθεί στο πρόγραμμα σταθεροποίησης. Η ανακοπή της πτωτικής τάσης του πληθωρισμού μετά τον Αύγουστο του 1991 οφείλεται, σε σημαντικό βαθμό, στην επίδραση έκτακτων παραγόντων.

Αποφασιστικά συνέβαλε στην επιβράδυνση του πληθωρισμού, στη διάρκεια του 1991, η μείωση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον αστικό τομέα κατά 5,8% εκατοστιαίες μονάδες, ως αποτέλεσμα αφενός της επιβράδυνσης του ρυθμού αύξησης των ονομαστικών αποδοχών και αφετέρου της αύξησης της παραγωγικότητας. Αξιόλογη συμβολή στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού το 1991 είχε και η μειωμένη επίδραση στις τιμές από την περιορισμένη αύξηση των έμμεσων φόρων, μετά τη μεγάλη αύξησή τους το 1990.

Αντίθετα, αυξητική ήταν η επίδραση της ανόδου των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων, παρά τη σχετική σταθερότητα των διεθνών τιμών. Το γεγονός αυτό αντανακλά τη μεγαλύτερη από ό,τι το 1990 διολίσθηση της μέσης σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής (11,2% έναντι 9% το 1990 σε μέσα επίπεδα).

Αναλυτικότερα, η κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες επιβράδυνση του αυξητικού ρυθμού του δείκτη τιμών καταναλωτή στο δωδεκάμηνο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 1991 προήλθε από μικρότερες, σε σχέση με το αντίστοιχο δωδεκάμηνο του 1990, αυξήσεις στις τιμές όλων των επιμέρους ομάδων αγαθών και υπηρεσιών, με εξαίρεση την ομάδα <εκπαίδευση-μόρφωση-αναψυχή>, της οποίας οι τιμές σημείωσαν ταχύτερη αύξηση (18,6% έναντι 17,4% το 1990). Στο ίδιο δωδεκάμηνο η αύξηση των τιμών των υπηρεσιών ήταν αρκετά μεγαλύτερη από εκείνη των αγαθών (21,8% έναντι 16,5%). Το ίδιο συνέβη και το 1990 (βλέπε το Διάγραμμα IV.2). Εξάλλου, η κάμψη των πληθωριστικών πιέσεων στη διάρκεια του 1991 εκδηλώθηκε εντονότερα στις τιμές των ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών (αύξηση 18,2% έναντι 29,2% το 1990) σε σύγκριση με τις τιμές των μη ελεγχόμενων αγαθών και υπηρεσιών (αύξηση 17,6% έναντι 19,9% το 1990). Η εξέλιξη αυτή μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός

ότι η επιβράδυνση του πληθωρισμού το 1991 πραγματοποιήθηκε σε περίοδο κατά την οποία συνεχιζόταν η πολιτική απελευθέρωσης των τιμών.

Συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων σε μέσα επίπεδα, εκτός από την Ελλάδα, σημειώθηκε και στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ. Ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ περιορίστηκε στο 5,2% από 6,2% το 1990 και στις χώρες της ΕΟΚ στο 5,1% από 5,7% το 1990. Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων ήταν ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού, με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή, να παραμείνει πέρυσι στην Ελλάδα σχεδόν τετραπλάσιος από το αντίστοιχο των χωρών μελών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ.

Μ. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1992

Η υποχώρηση του πληθωρισμού που άρχισε του πρώτους μήνες του 1991 συνεχίστηκε το 1992 με μια σχετικώς ήπια αναστροφή στο τρίμηνο Αυγούστου-Οκτωβρίου με αποτέλεσμα η αύξηση των τιμών καταναλωτή να περιοριστεί κατά τη διάρκεια του έτους στο 14,4% από 18% το 1991 καθώς και 22,9% το 1990. Την ίδια περίπου εξέλιξη παρουσίασε ο ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή σε μέσα ετήσια επίπεδα από 19,5% το 1991 σε 15,8% το 1992. Επομένως, παρατηρήθηκε τελικά επιβράδυνση του πληθωρισμού, αν και ήταν μικρότερη από την αναμενόμενη.

Η εξέλιξη του πληθωρισμού το 1992 επηρεάστηκε εν μέρει από ειδικούς παράγοντες. Από τη μια πλευρά, η υποχώρηση του πληθωρισμού το 1992 ήταν μικρότερη από ότι αναμενόταν, λόγω των φορολογικών μέτρων που έλαβε η Κυβέρνηση στις αρχές Αυγούστου (σημαντική αναπροσαρμογή των τιμών των καυσίμων, μεταβολή των συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας, επιβολή ειδικών φόρων στα οινοπνευματώδη ποτά και τα τσιγάρα), τα οποία κρίθηκαν αναγκαία για την κάλυψη της διαφαινόμενης απόκλισης των εσόδων από το επίπεδο που προβλεπόταν στον προϋπολογισμό του 1992. Από καθαρά στατική άποψη, η αυξητική επίπτωση από τα φορολογικά μέτρα του Αυγούστου υπολογίζεται σε 3 περίπου εκατοστιαίες μονάδες, που επιβάρυναν το ρυθμό αύξησης των τιμών καταναλωτή το 1992. Από την άλλη πλευρά, η επιβράδυνση που τελικά παρατηρήθηκε αντανακλά τη μικρότερη, σε σύγκριση με το 1991,

αύξηση των τιμών των οπωροκηπευτικών προϊόντων (λόγω των εξαιρετικά ευνοϊκών καιρικών συνθηκών που επικράτησαν κατά τη διάρκεια του έτους), η οποία μείωσε το ρυθμό αύξησης του δείκτη τιμών καταναλωτή κατά 2,7 εκατοστιαίες μονάδες. Σε μεγαλύτερο όμως βαθμό, η επιβράδυνση του πληθωρισμού ήταν αποτέλεσμα της εξασθένησης των πιέσεων που ασκούνται από βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες, τόσο από την πλευρά του κόστους όσο και από την πλευρά της ζήτησης. Επομένως, η επιβράδυνση του πληθωρισμού το 1992, όπως και το 1991, αντανακλά τη διαμόρφωση μιας μονιμότερης τάσης αποκλιμάκωσης του, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική αν ληφθεί υπόψη ότι σημειώθηκε σε περίοδο κατά την οποία εφαρμοζόταν πολιτική απελευθέρωσης των τιμών. Οι ριζικές αλλαγές που έγιναν στο αγορανομικό καθεστώς οδήγησαν, αναπόφευκτα, σε βραχυχρόνια αύξηση των τιμών ορισμένων ειδών.

Αυτό συμβαίνει συνήθως στις περιπτώσεις απελευθέρωσης των τιμών όταν δεν υπάρχουν επαρκείς ανταγωνιστικές συνθήκες, γεγονός που επηρεάζει επίσης τη διάρκεια της περιόδου αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού.

Ειδικότερα, από την πλευρά του κόστους, η επιβράδυνση στο ρυθμό αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, η οποία ήταν συνέπεια της περιοριστικής οικονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκε, συνέβαλε σημαντικά στην υποχώρηση του πληθωρισμού. Ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα μειώθηκε από 19,2% το 1990 σε 13,6% το 1991 και 11,9% το 1992, σύμφωνα με εθνολογιστικά στοιχεία και εκτιμήσεις του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Εξάλλου, η αντιπληθωριστική νομισματική και συναλλαγματική πολιτική περιόρισε τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να ενδίδουν στις πιέσεις για αύξηση των χρηματικών μισθών και ημερομισθίων.

Ευνοϊκά επίσης επέδρασε η μικρότερη, σε σύγκριση με το 1991, αύξηση των αγροτικών τιμών, τόσο σε επίπεδο παραγωγού (4,0% έναντι 19,3% το 1991) όσο και σε επίπεδο τιμών καταναλωτή, η οποία οφείλεται στη διατήρηση της αγροτικής παραγωγής σε υψηλά επίπεδα και στη σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών των οπωροκηπευτικών (6,4% έναντι 13,5% το 1991, σε μέσα επίπεδα).

Σημαντική, εξάλλου, ήταν και η υποχώρηση των πληθωριστικών επιδράσεων από πλευράς εισαγόμενων ειδών. Σύμφωνα με τον ειδικό δείκτη

του τιμάριθμου χονδρικής πώλησης της ΕΣΥΕ, ο ρυθμός αύξησης των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων μειώθηκε σε 12,6% το 1992, από 14,6% το 1991. Στην εξασθένηση των πληθωριστικών πιέσεων που προέρχονται από το εξωτερικό συνέβαλε όχι μόνο η κάμψη των διεθνών τιμών πρώτων υλών, αλλά και η μικρότερη, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, πτώση της μέσης σταθμικής συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός διολίσθησης της δραχμής το 1992 περιορίστηκε στο 8,3% από 11,2% το 1991.

Υπάρχουν, τέλος σαφείς ενδείξεις ότι κατά το παρελθόν έτος ήταν εξασθενημένες οι πληθωριστικές πιέσεις και από την πλευρά ζήτησης. Στον περιορισμό της εγχώριας ζήτησης συνέβαλε η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η συγκράτηση της καταναλωτικής ζήτησης, που οφείλονται στην κάμψη του πραγματικού διαθέσιμου ιδιωτικού εισοδήματος.

Η διατήρηση της εγχώριας ζήτησης σε χαμηλά επίπεδα φαίνεται ότι περιορίσε την ικανότητα πολλών επιχειρήσεων να μετακυλίσουν την αύξηση του κόστους στις τιμές και έχει ίσως οδηγήσει σε συμπίεση των περιθωρίων κέρδους.

Η υποχώρηση του πληθωρισμού δεν ήταν συνεχής στη διάρκεια του 1992. Κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους, υπό την επίδραση πρόσκαιρων παραγόντων (εφάπαξ αυξήσεις στα τιμολόγια των ΔΕΚΟ, αυξήσεις της έμμεσης φορολογίας στις τιμές της βενζίνης και των τσιγάρων), ο ρυθμός του πληθωρισμού σε δωδεκάμηνη βάση σταθεροποιήθηκε στο επίπεδο του Δεκεμβρίου του 1991, δηλαδή στο 18% περίπου. Η πτωτική τάση του πληθωρισμού συνεχίστηκε στο τετράμηνο Απριλίου-Ιουλίου, με αποτέλεσμα η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή να περιοριστεί, μέσα στην περίοδο αυτή, στο 1,3% έναντι αυξήσεως 5,6% που είχε σημειώσει στην αντίστοιχη περίοδο του 1991. Σε δωδεκάμηνη βάση, η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή τον Ιούλιο του 1992 υποχώρησε σε 13,6%. Η επιβράδυνση αυτή προήλθε κυρίως από την κάμψη, σε σύγκριση με το αντίστοιχο τετράμηνο του 1991, των τιμών των εποχικών φρούτων και λαχανικών και τη συγκράτηση των τιμών των διαρκών καταναλωτικών αγαθών.

Μετά τα φορολογικά μέτρα που έλαβε η Κυβέρνηση στις αρχές Αυγούστου, ο πληθωρισμός εμφάνισε ανοδική τάση. Μεταξύ Ιουλίου και Οκτωβρίου 1992, οι τιμές καταναλωτή αυξήθηκαν κατά 8,1%, ενώ στην αντίστοιχη περίοδο του 1991 είχαν αυξηθεί κατά 5,9%. Σε δωδεκάμηνη βάση, ο

ρυθμός του πληθωρισμού επιταχύνθηκε κατά 2,3% εκατοστιαίες μονάδες και τον Οκτώβριο έφθασε στο 15,9%. Κατά τους τελευταίους δύο μήνες του έτους, μετά την εξασθένηση της επίδρασης των οικονομικών μέτρων του Αυγούστου στις τιμές καταναλωτή, σημειώθηκε εκ νέου σημαντική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, του οποίου ο ετήσιος ρυθμός διαμορφώθηκε τελικά το Δεκέμβριο του 1992 στο 14,4%, όπως ήδη αναφέρθηκε.

Οι πτωτικές τάσεις του ρυθμού αύξησης των τιμών στη διάρκεια του 1992, σε σύγκριση με το 1991, εκδηλώθηκαν κυρίως στα είδη των κατηγοριών <διατροφή> και διαρκή αγαθά και είδη άμεσης κατανάλωσης>. Οι τιμές στις δύο αυτές κατηγορίες αγαθών αυξήθηκαν στη διάρκεια του 1992 με ρυθμούς κάτω του 10% (9,3% και 9,1% αντίστοιχα), που ήταν σημαντικά μικρότεροι από ό,τι το 1991 (20,2% και 16,2% αντίστοιχα).

Μικρότερες ήταν επίσης οι ανατιμήσεις στη διάρκεια του 1992, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, στις υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών, με εξαίρεση τις κατηγορίες <μεταφορές-επικοινωνίες> (αύξηση 22,7% έναντι 13,8% το 1991) και <ποτά-καπνός> (στην οποία οι ανατιμήσεις έφθασαν το 24% περίπου, όπως και το 1991). Η εξέλιξη των τιμών στις προηγούμενες δύο κατηγορίες επηρεάστηκε σημαντικά από τα φορολογικά μέτρα του Αυγούστου. Εξάλλου, από την επεξεργασία στοιχείων της ΕΣΥΕ προκύπτει ότι στην διάρκεια του 1992 η αύξηση των τιμών των υπηρεσιών (στις οποίες περιλαμβάνονται και οι τιμές των υπηρεσιών που προέρχονται από τις ΔΕΚΟ) ήταν αρκετά μεγαλύτερη από εκείνη των αγαθών (18,1% έναντι 12,5%). Το ίδιο είχε συμβεί και το 1991. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται με το γεγονός ότι ο τομέας των υπηρεσιών είναι περισσότερο προστατευμένος από το διεθνή ανταγωνισμό. Έτσι, η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών μέσα στο 1992 προήλθε κατά τα τέσσερα πέμπτα περίπου από τις τιμές των αγαθών.

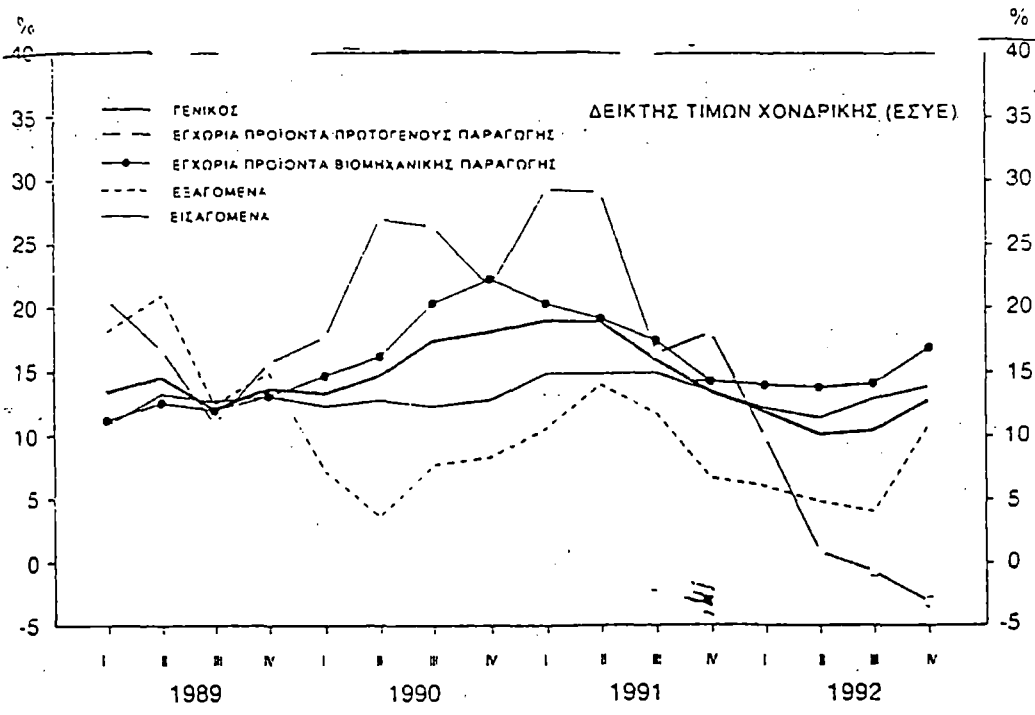
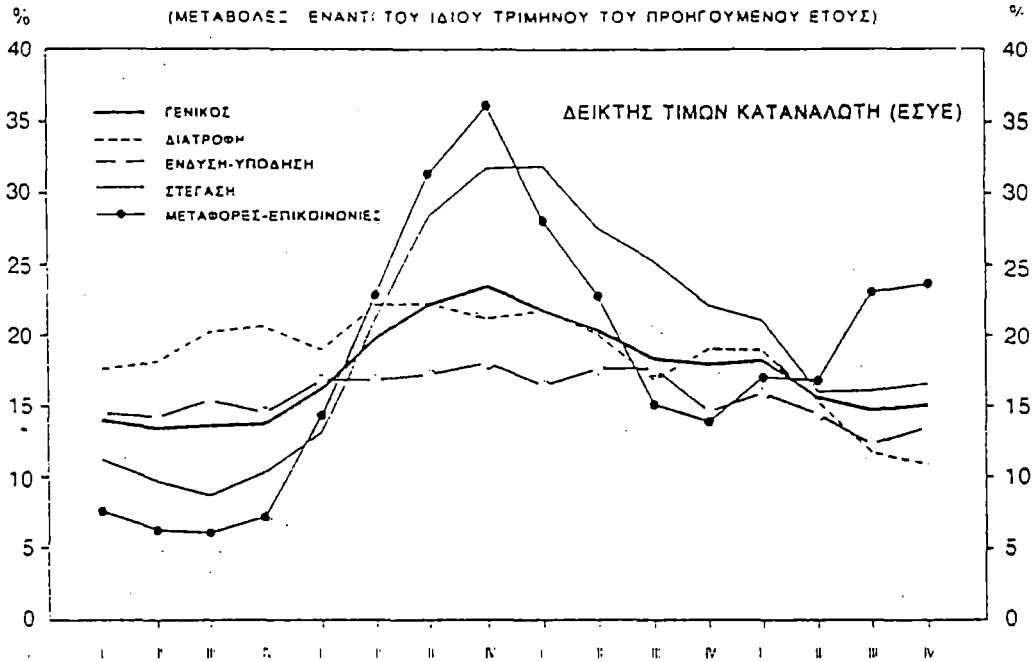
Εξασθένηση του ρυθμού αύξησης των τιμών σημειώθηκε και στις άλλες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα, ο μέσος ρυθμός ανόδου των τιμών καταναλωτή στις χώρες της Κοινότητας περιορίστηκε από 5,1% το 1991 σε 4,3% το 1992, ενώ το ίδιο συνέβη και στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν ο μέσος ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού (με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή) την Ελλάδα να παραμείνει και κατά το 1992 σχεδόν τετραπλάσιος του αντίστοιχου μέσου ρυθμού των χωρών-μελών της Κοινότητας.

Έτη ή τρίμηνα	Δείκτης τιμών καταναλωτή, ΕΣΥΕ						Δείκτης τιμών χονδρικής πώλησης, ΕΣΥΕ				
	ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες					ΓΕΝΙΚΟΣ	Ειδικοί δείκτες			
		Διατροφή	Ένδυση, υπόδηση	Στέγηση	Μεταφο- ρές, εκ- κοινωνίες	Λοιπά παιδιά και υπηρεσίες		Προϊόντα εγχώριας παραγωγής για εσωτερική κατανάλωση Πρωτο- γενή	Εξαγό- μενα προϊόντα	Εισαγό- μενα προϊόντα	
1982	20,9	21,1	27,7	18,5	15,4	21,7	17,1	21,5	17,2	14,5	16,0
1983	20,2	18,0	22,3	13,7	20,9	24,4	20,4	17,0	20,0	21,4	24,1
1984	18,4	18,3	26,2	14,8	11,7	19,8	20,0	18,9	16,8	27,3	23,9
1985	19,3	19,5	22,1	17,0	16,8	19,7	20,2	20,1	18,6	19,9	25,5
1986	23,0	20,3	25,4	20,8	26,6	24,2	16,8	11,4	21,3	1,8	24,1
1987	16,4	12,6	21,7	14,6	11,4	20,4	9,8	11,4	8,7	9,5	12,3
1988	13,5	11,1	18,1	13,4	8,3	15,7	10,1	9,8	10,3	10,6	9,3
1989	13,7	19,2	14,6	10,0	6,8	12,6	13,4	15,9	12,2	16,5	12,5
1990	20,4	21,1	17,2	23,7	26,3	17,7	15,9	23,1	18,4	6,7	12,5
1991	19,5	19,3	16,5	26,4	19,4	18,4	16,7	23,0	17,7	10,7	14,6
1992	15,8	14,1	14,0	17,3	20,3	16,0	11,3	1,7	14,7	6,4	12,6
1989 α'	14,0	17,6	14,5	11,2	7,6	14,4	13,4	20,6	11,2	18,1	10,8
β'	13,4	18,1	14,2	9,7	6,3	13,2	14,6	16,7	12,6	21,0	13,3
γ'	13,6	20,2	15,4	8,7	6,1	11,8	12,1	11,0	12,0	12,5	12,7
δ'	13,7	20,6	14,5	10,3	7,2	11,0	13,7	15,7	13,1	14,9	13,1
1990 α'	16,2	18,9	16,8	13,1	14,3	15,2	13,3	17,7	14,7	7,2	12,3
β'	19,7	22,1	16,8	21,1	22,8	17,1	14,7	27,0	16,2	3,6	12,8
γ'	22,1	22,2	17,2	28,3	31,3	18,1	17,4	26,4	20,3	7,7	12,3
δ'	23,4	21,1	18,0	31,7	36,1	20,1	18,1	21,6	22,2	8,3	12,8
1991 α'	21,7	21,7	16,4	31,9	28,0	18,0	19,0	29,3	20,3	10,6	14,9
β'	20,3	20,0	17,6	27,5	22,7	18,0	18,9	29,1	19,2	14,1	14,9
γ'	18,3	16,8	17,6	25,2	15,1	19,1	16,0	16,5	17,5	11,8	15,0
δ'	17,9	19,0	14,6	22,1	13,9	18,6	13,5	18,1	14,3	6,7	13,5
1992 α'	18,2	18,9	15,9	21,0	17,0	18,0	11,9	9,9	14,0	6,0	12,2
β'	15,6	15,3	14,4	16,0	16,8	15,9	10,1	0,8	13,8	4,8	11,4
γ'	14,7	11,7	12,3	16,1	23,1	14,5	10,4	-0,7	14,1	4,0	12,9
δ'	15,1	10,9	13,5	16,6	23,7	15,6	12,8	-3,1	16,9	10,8	13,9

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ

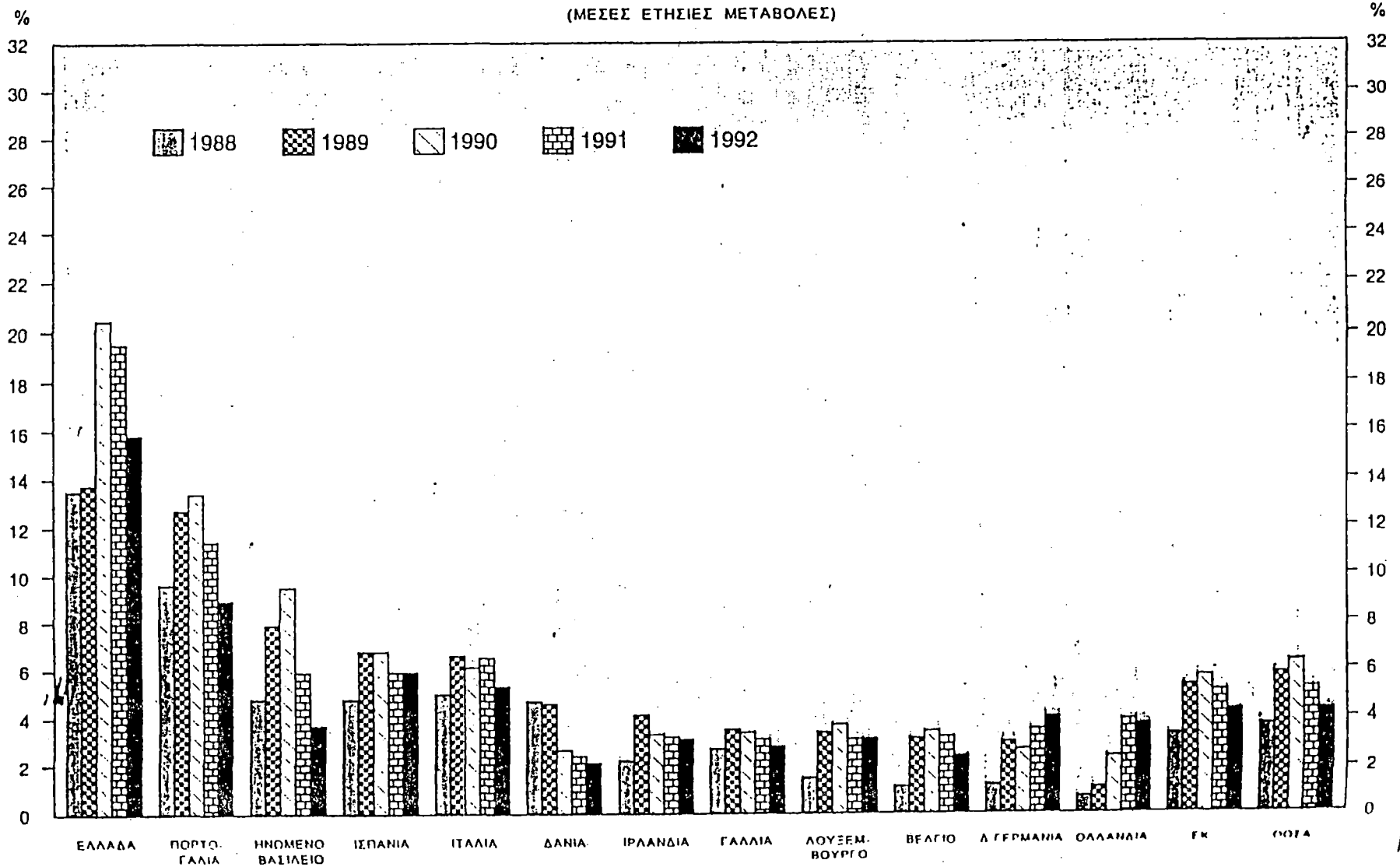
(ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ IV.4

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΕΙΚΤΗ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ, ΟΣΑ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

(ΜΕΣΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ)

ΧΩΡΕΣ	1980	1981	1982	1983	1984
Ολλανδία	7.0	6.3	5.3	2.8	2.1
Γαλλία	13.3	13.0	11.5	9.7	7.7
Ιταλία	20.5	18.0	17.1	14.9	12.0
Βέλγιο	6.2	8.7	7.9	7.0	5.9
Γερμανία	5.8	6.4	5.3	3.3	2.7
Ελλάδα	22.0	22.5	20.7	18.1	17.9
Ιρλανδία	18.6	19.6	14.9	9.2	7.4
Λουξεμβούργο	7.5	8.6	10.6	8.3	6.5
Πορτογαλία	21.5	20.2	20.2	26.0	28.4
Ισπανία	16.5	14.4	14.5	12.3	10.9
Μ.Βρετανία	16.3	11.2	8.7	4.9	5.0
Δανία	10.7	12.0	10.3	6.7	6.4
Μ.Ο. ΕΟΚ	12.9	11.7	10.4	8.1	6.9

1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
2.2	0.3	-0.2	1.0	1.6	2.3	3.3
5.8	2.7	3.2	2.7	3.5	3.0	3.1
9.0	6.3	5.3	5.7	6.3	6.2	6.7
6.0	0.8	1.7	1.3	3.2	2.9	2.8
2.0	-0.5	0.6	1.3	3.1	2.7	3.8
19.2	22.3	15.7	14.2	15.2	19.7	18.5
5.0	4.6	2.9	2.5	3.7	1.7	3.2
4.3	1.7	1.8	2.7	3.3	4.2	3.2
19.3	13.8	10.0	10.0	12.1	12.7	12.0
8.2	8.6	5.7	5.0	6.6	6.5	6.3
5.3	4.3	4.3	5.1	5.9	5.3	7.2
4.3	2.9	4.6	4.0	5.0	2.1	2.4
5.5	3.3	3.3	3.5	4.6	4.3	5.0

3.2 Η ΑΠΟΚΛΙΜΑΚΩΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Η σταθεροποίηση της οικονομίας εξακολουθεί να αποτελεί πρωταρχικό στόχο της οικονομικής πολιτικής. Όμως τα μέτρα που εφαρμόζονται για τον σκοπό αυτό έχουν ορισμένες σοβαρές παρενέργειες, οι οποίες συντηρούν την ύφεση της οικονομίας και δημιουργούν έντονες κοινωνικές τριβές.

Επιβάλλεται λοιπόν, συνεχής παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας της σταθεροποιητικής πολιτικής, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα έγκαιρης παρέμβασης των οικονομικών αρχών για να εξασφαλίσει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Μια τέτοια παρακολούθηση πρέπει να αφορά τόσο στο εσωτερικό επίπεδο των τιμών όσο και στο ισοζύγιο πληρωμών, διότι και στις δύο αυτές κατευθύνσεις μπορούν να βρουν διέξοδο οι πληθωριστικές τάσεις.

Ως προς τις τιμές, περιορίστηκε η άνοδος των τιμών κατά 4.6 εκατοστιαίες μονάδες, για την τριετία 1990-1992. Διπλάσια αποκλιμάκωση του πληθωρισμού είχε παρατηρηθεί κατά την τριετία 1986-1988 συνέπεια της πολιτικής σταθεροποίησεως που εφαρμόστηκε τότε, η οποία όμως δεν συνεχίσθηκε, αφού όπως είδαμε το 1990 το επίπεδο των τιμών ανήλθε και πάλι.

Αν συγκρίνουμε τιμαρίθμο στην Ελλάδα με την πορεία των τιμαρίθμων άλλων χωρών της Κοινότητας θα δούμε ότι ο λόγος της ποσοστιαίας ανόδου των τιμών στην Ελλάδα προς την αντίστοιχη των χωρών της Κοινότητας μειώθηκε. Όμως η απόσταση που χωρίζει τους δύο ρυθμούς πληθωρισμούς εξακολουθεί να είναι μεγάλη. Με βάση τη σχέση των δύο τιμαρίθμων (Ελλάδας και Κοινότητας), που αντιστοιχεί στο 1992, η σχέση τους το 1992 αυξήθηκε κατά 10,9%, που υποδηλώνει ως ένα βαθμό, ότι μειώθηκε η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων ως προς τα ευρωπαϊκά, για την αντιστάθμιση της οποίας, στο ίδιο χρονικό διάστημα αυξήθηκε η τιμή της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Μονάδας, σε δραχμές κατά 9,4%.

Ως προς τις πληθωριστικές πιέσεις που εκδηλώθηκαν στις εξωτερικές συναλλαγές οι εξελίξεις το 1992 δεν ήταν, εκ πρώτης όψεως τόσο ευνοϊκές όσο εκείνες των τιμών. Κατά το ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου του έτους αυτού, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, που εκφράζει το αποτέλεσμα των συναλλαγών σε αγαθά και υπηρεσίες ήταν κατά 69,2% μεγαλύτερο το έλλειμμα του 1991, ενώ το τελευταίο ήταν κατά 19,0% μικρότερο εκείνου του 1990.

Όμως για μια πιο αξιόπιστη απεικόνιση των πληθωριστικών πιέσεων στο ισοζύγιο πληρωμών πρέπει να αφαιρεθούν από το σκέλος των εισπράξεων οι καθαρές μεταβιβάσεις της Κοινότητας. Και χωρίς το ποσό αυτό η εξέλιξη δεν παρουσιάζει ουσιαστική αλλαγή. Συγκεκριμένα, το διορθωμένο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το ενδεκάμηνο του 1992 ήταν κατά 14,3% μεγαλύτερο από το έλλειμμα του 1991, ενώ το τελευταίο ήταν κατά 7,5% μικρότερο εκείνου του 1990.

Η ένταση των πληθωριστικών πιέσεων που φαίνεται ότι σημειώθηκε το 1992 προέρχεται από μεταβολές τόσο του εμπορικού ισοζυγίου, όσο και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, που συνδέονται με την διαμόρφωση των μεγεθών της προσφοράς και της ζήτησης στην ελληνική αγορά.

Εντούτοις, σοβαρές επιδράσεις είναι πιθανό να ασκήθηκαν από τη διεθνή ύφεση, αλλά κυρίως από τη νομισματική κρίση που εκδηλώθηκε από τα μέσα του 1992, σε ορισμένες ευρωπαϊκές οικονομίες.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το κατά το μήνα Νοέμβριο, οπότε είχε πλέον επικρατήσει κάποια χαλάρωση, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, μειώθηκε κατά 31,7% σε σχέση με το Νοέμβριο του 1991. Από την παρατήρηση αυτή μπορεί να συνταχθεί ότι στην πραγματικότητα, η αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων στο ισοζύγιο πληρωμών ήταν το 1992 μικρότερη από εκείνη του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Άρα προκύπτει ότι οι ανισορροπίες που χαρακτήριζαν μέχρι τώρα την Ελληνική Οικονομία άρχισαν να περιορίζονται. Η φάση αυτή αποκλιμακώσεως του πληθωρισμού αναμένεται να συνεχιστεί το 1993. Αλλά και στο ισοζύγιο πληρωμών οι πιέσεις θα περιορισθούν και αυτές σημαντικά για λόγους τόσο εσωτερικούς, όσο και εξωτερικούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Τα κύρια μέτρα για την καταπολέμηση του πληθωρισμού θα μπορούσαμε να τα κατατάξουμε σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

4.1.1 ΣΥΣΤΑΛΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΩΤΗ: είναι η συσταλτική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική, που είναι και ο κλασικός τρόπος καταπολέμησης του πληθωρισμού. Αυτό σημαίνει ότι η μείωση των δημοσίων δαπανών ή η αύξηση των φόρων θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της συνολικής ζήτησης αφού η συνολική ζήτηση αποτελείται από την κατανάλωση, την επένδυση και τις δημόσιες δαπάνες, δηλαδή έχουμε τη σχέση:

$$\Sigma Z = K + E + \Delta.$$

Συγκεκριμένα με την αύξηση των φόρων η κατανάλωση θα μειωθεί, με αποτέλεσμα τα πληθωριστικά φαινόμενα της οικονομίας να περιοριστούν. Επίσης, με την μείωση των δημοσίων δαπανών η συνολική ζήτηση πρόκειται να μειωθεί.

Από την άλλη μεριά, ο πληθωρισμός της προσφοράς του χρήματος μπορεί να μειώσει τη συνολική ζήτηση, μειώνοντας την ιδιωτική κατανάλωση και επένδυση. Χρησιμοποιώντας τα μέσα της νομισματικής πολιτικής, που η κεντρική τράπεζα διαθέτει (ανοιχτή αγορά, προεξοφλητικό επιτόκιο, επιτόκιο, ποσοστό υποχρεωτικών διαθεσίμων, δημόσιες καταθέσεις) η ποσότητα της εγχώριας κυκλοφορίας του χρήματος μειώνεται με συσταλτικά αποτελέσματα στην συνολική ζήτηση.

Προσφέροντας κρατικές ομολογίες στην ανοιχτή αγορά αποκτά χρήμα, προκαλώντας έτσι κατάργηση του οικείου χρήματος ίσης χρηματικής αξίας με την αντίστοιχη των ομολογιών. Αυξάνοντας το προεξοφλητικό επιτόκιο, δυσχεραίνει όλο και περισσότερο τη δανειοληπτική ικανότητα των εμπορικών τραπεζών. Αυξάνοντας το επιτόκιο δανεισμού αποθαρρύνει όλο και περισσότερο τις ιδιωτικές επενδύσεις, αφού το κόστος δανεισμού αυξάνει.

Τέλος μεταφέροντας τις δημόσιες καταθέσεις από τις εμπορικές τράπεζες στην κεντρική μειώνεται μία ακόμα πηγή αύξησης της προσφοράς χρήματος.

4.1.2 ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: είναι η εισοδηματική πολιτική της Κυβέρνησης: Με την συμπίεση των εισοδημάτων των διαφόρων εισοδηματικών τάξεων που ελέγχονται από το κράτος (μισθοί, κέρδη ελεύθερων επαγγελματιών, συνταξιούχοι), η συνολική ζήτηση στην οικονομία μειώνεται.

Συνεπώς θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δύο πρώτες κατηγορίες μέτρων αντιμετώπισης του πληθωρισμού σχετίζονται άμεσα με την πλευρά της συνολικής ζήτησης της οικονομίας. Μετατοπίζουν την καμπύλη συνολικής ζήτησης της οικονομίας προς τα κάτω και αριστερά, η οποία τώρα θα τέμνει την καμπύλη συνολικής προσφοράς σε ένα χαμηλότερο σημείο της.

4.1.3 ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΡΙΤΗ είναι η αύξηση της προσφοράς, δηλαδή του παραγόμενου προϊόντος της οικονομίας. Η αύξηση αυτή της προσφοράς είναι δυνατό να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους. Ας αναφέρουμε μερικούς από αυτούς.

1. Αύξηση της παραγωγικότητας. Αυτή μπορεί να επιτευχθεί με την εισαγωγή βελτιωμένων μεθόδων παραγωγής τόσο στις καλλιέργειες όσο και στην βιομηχανία, καθώς επίσης, με την εξειδίκευση των εργαζομένων. Με την αύξηση της παραγωγικότητας η συνολική παραγωγή αυξάνει, κρατώντας αμετάβλητους όλους τους άλλους συντελεστές. Αυξάνει δηλαδή αυτόματα το προϊόν κατά απασχολούμενο.
2. Η συγκράτηση του κόστους της παραγωγής σε χαμηλά επίπεδα. Με τον έλεγχο των ημερομισθίων των εργατών, τον έλεγχο των επιβαρύνσεων από τους τόκους καθώς και στις τιμές των πρώτων υλών είναι δυνατόν να συγκρατηθεί το κόστος παραγωγής και συνεπώς να μη περιορισθεί η προσφορά η ακόμα και να αυξηθεί.

3. Η μείωση της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας των μη ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Επειδή τα μονοπώλια και τα ολιγοπώλια δεν παράγουν το κοινωνικό αποδοτικό προϊόν, είναι δυνατόν ο κρατικός τομέας να επέμβει με διάφορους τρόπους (π.χ. καθορισμός μέγιστης τιμής) αναγκάζοντας έμμεσα τις επιχειρήσεις αυτές να αυξήσουν το παραγόμενο προϊόν τους.

4.1.4 ΑΜΕΣΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: είναι ο άμεσος έλεγχος των τιμών των προϊόντων. Με την απαγόρευση της ελεύθερης αύξησης των τιμών των προϊόντων, όπως αυτές τείνουν να διαμορφώνονται στην αγορά. Ο έλεγχος αυτός αναστέλλει άμεσα την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών.

Όμως το μέτρο αυτό μπορεί να οδηγήσει σε όχι άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων με την παρέμβαση του στον μηχανισμό αγοράς. Έτσι βλέπουμε τις επιχειρήσεις που αντιλαμβάνονταν ότι το μέτρο αυτό είναι προσωρινό, να συσσωρεύουν όσο πιο πολλά αγαθά μπορούν αφού γνωρίζουν ότι οι τιμές αυτές θα αυξηθούν στο μέλλον. Έτσι μπορεί να δημιουργηθούν η λεγόμενη μαύρη αγορά.

4.2 ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ανάλογα με τις παρούσες συνθήκες της Ελληνικής οικονομίας, η οικονομική πολιτική πρέπει να έχει δύο βασικές κατευθύνσεις. Πρώτον, μέτρα μακροοικονομικής πολιτικής που να αποβλέπουν στην άμεση σταθεροποίηση και ανάκαμψη της οικονομίας και δεύτερον, μέτρα που να αναφέρονται σε διαρθρωτικές μεταβολές και προσαρμογές μικροοικονομικού χαρακτήρα.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.2.1 Δημοσιονομική πολιτική

Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να αναλάβει το κύριο βάρος της αντιμετώπισης των μακροοικονομικών προβλημάτων, αφού ο δημόσιος τομέας αποτελεί την κύρια πηγή της αποσταθεροποίησης.

Κεντρικός στόχος θα είναι η μείωση του πρωτογενούς ελλείμματος του ευρύτερου δημοσίου τομέα, με την περιστολή των δαπανών και την αύξηση και αναδιάρθρωση των εσόδων. Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο θα ελέγχει η συνολική ζήτηση αλλά και θα αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα προβλήματα της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας που έχουν πάρει μεγάλες διαστάσεις την τελευταία περίοδο με σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην κατανομή των φορολογικών βαρών και τη λειτουργία της οικονομίας.

Η δημοσιονομική πολιτική πρέπει να καλύπτει τον κρατικό προϋπολογισμό, τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς και τις προβληματικές επιχειρήσεις, που εμφανίζονται ως κύριοι ελλειμματικοί τομείς.

4.2.2 ΜΕΤΡΑ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

1. Οι δαπάνες για μισθούς και συντάξεις δεν θα πρέπει να αυξάνονται με ρυθμό ταχύτερο από την άνοδο των τιμών.
2. Οι δαπάνες για καταναλωτικά αγαθά θα πρέπει να αυξάνονται με ρυθμό χαμηλότερο από τον ρυθμό πληθωρισμού.
3. Οι δαπάνες για επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις θα πρέπει να μειωθούν σημαντικά.
4. Η παροχή κρατικών εγγυήσεων θα πρέπει να περιοριστεί στο ελάχιστο δυνατό και να γίνουν αυστηρότεροι οι όροι παροχής τους.
5. Η επιβάρυνση από το δημόσιο χρέος είναι ιδιαίτερα μεγάλη (το 1/3 περίπου των τακτικών δαπανών) λόγω της αύξησης του αλλά και της αύξησης των επιτοκίων.

4.2.3 ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ - ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ

Σε αντίθεση με τις δημόσιες δαπάνες τα δημόσια έσοδα, σαν ποσοστό του ΑΕΠ, έχουν το χαμηλότερο ποσοστό στην Κοινότητα.

Η περιορισμένη αποτελεσματικότητα του Ελληνικού φορολογικού συστήματος, παρά τους σχετικά ψηλούς φορολογικούς συντελεστές, αιτιολογείται από το σχετικά μεγάλο μέγεθος της παραοικονομίας (που σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύει ποσοστό 30 -35% του ΑΕΠ), στις σημαντικές φοροαπαλλαγές και στην εκτεταμένη φοροδιαφυγή.

Η αλλαγή του φορολογικού συστήματος πρέπει να έχει ως βάση την αρχή της ισότητας των πολιτών στα φορολογικά βάρη, ανάλογα με τις οικονομικές του δυνατότητες. Η αρχή αυτή έχει καταπατηθεί κυρίως με την παροχή πολλών απαλλαγών υπέρ ορισμένων τάξεων ή κατηγοριών εισοδημάτων. Απαραίτητο, λοιπόν, είναι η άμεση αποκατάσταση αυτής της αρχής.

4.2.4 ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Η μεγάλη αύξηση των ελλειμμάτων των κυριότερων ασφαλιστικών οργανισμών (ΙΚΑ, ΝΑΤ, ΤΕΒΕ κλπ) αποτελεί έναν παράγοντα που βάζει σε μεγαλύτερο κίνδυνο την σταθεροποίηση της οικονομίας, την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη. Η κατάσταση είναι κρίσιμη και επιβάλλεται η λήψη τολμηρών μέτρων, η αποτελεσματικότητα των οποίων προϋποθέτει σωστό προγραμματισμό και κοινωνική συνεργασία.

Σε μεγάλο βαθμό, το πρόβλημα οφείλεται στην προσπάθεια εφαρμογής κοινωνικής πολιτικής η οποία είχε μεγάλη ελαστικότητα στις προϋποθέσεις για απονομή των προνομίων. Άρα πρέπει να διαχωρίσουμε την κοινωνική πρόνοια που εφαρμόζεται από το κράτος, από το ασφαλιστικό σύστημα, παροχών. Αλλά σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει το ασφαλιστικό μας σύστημα είναι η εισφοροδιαφυγή και οι καθυστερημένες εισφορές.

Πρέπει να ληφθούν λοιπόν, τα απαραίτητα μέτρα για την αντιμετώπιση της εκτεταμένης φοροδιαφυγής κυρίως χρησιμοποιώντας τη μηχανοργάνωση των ασφαλιστικών οργανισμών και τη βαθμιαία αλλαγή του συστήματος της

είσπραξης των εισφορών. Επίσης θα πρέπει να εισπραχθούν άμεσα οι καθυστερημένες εισφορές καθώς σε περιόδους έντονων πληθωριστικών πιέσεων χάνουν ένα σημαντικό μέρος από την πραγματική τους αξία.

4.2.5 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Σημαντικό τμήμα του ευρύτερου δημόσιου τομέα αποτελούν οι δημόσιες επιχειρήσεις με ουσιαστική συμμετοχή στην αναπτυξιακή διαδικασία αλλά και με μεγάλη συμβολή στην κατάσταση που βρίσκεται σήμερα η οικονομία μας και στην αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων.

Ο τομέας αυτός αποτελείται από μονοπώλια τα οποία προσφέρουν υπηρεσίες που δημιουργούν οι κοινωνικές ωφέλειες και οι εξωτερικοί παράγοντες άλλων οικονομιών. Για τους λόγους αυτούς δικαιολογείται η κρατική παρέμβαση η οποία όμως δεν πρέπει να ταυτίζεται και με την αποκλειστική παραγωγή από το κράτος των αγαθών και υπηρεσιών αυτών.

Όπως ακριβώς συμβαίνει και με τον υπόλοιπο δημόσιο τομέα, οι περισσότερες δημόσιες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα ελλείμματος στην οικονομική διαχείριση τους αλλά και σημαντικές αδυναμίες στην παραγωγική τους διαδικασία και στην ποιότητα των υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρουν. Η διαίωσιση των προβλημάτων αυτών, επιτυγχάνεται να καλύπτεται από τη δυνατότητα που έχουν της αναπροσαρμογής των τιμολογίων τους, σε άμεση σύνδεση με την ανελαστικότητα της ζήτησης των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρουν αλλά και από την έλλειψη ανταγωνισμού λόγω του μονοπωλιακού τους χαρακτήρα.

Στο πρόγραμμα για την σταθεροποίηση και ανάπτυξη της οικονομίας μας, είναι ανάγκη και απαραίτητη η μείωση των ελλειμμάτων τους, ο εκσυγχρονισμός της λειτουργίας τους και η βελτίωση της ποιότητας των αγαθών και υπηρεσιών που παρέχουν. Ιδιαίτερο σημείο που πρέπει να λάβουμε υπόψη για την εξυγίανση τους είναι οι σχέσεις του κράτους με τις δημόσιες επιχειρήσεις, οι οποίες πρέπει να αποδεσμευτούν από τις υπερπαραεμβάσεις.

Γενικές αρχές θα πρέπει να καθορίζουν τις τιμές των τιμολογίων τους έτσι ώστε να ενισχύουν τις πληθωριστικές τάσεις αλλά να παίρνουν και αυτές μέρος

στη συνολική προσπάθεια για την αποδυνάμωση του. Οι γενικές αρχές θα πρέπει να προσαρμοστούν σε κάθε επιχείρηση ανάλογα με τις ιδιομορφίες της.

Η πρώτη γενική αρχή είναι ότι οι τιμές θα πρέπει να καλύπτουν το μέσο συνολικό κόστος παραγωγής, στο οποίο περιλαμβάνεται και μια λογική απόδοση του κεφαλαίου που έχει επενδυθεί.

Η δεύτερη γενική αρχή θα πρέπει να εξασφαλίζεται η διαφάνεια στις διαδικασίες ανατιμολόγησης έτσι ώστε να αποκλείονται παρεκκλίσεις από την παραπάνω αρχή. Στις περιπτώσεις όμως που για κοινωνικούς λόγους αποφασίζονται τέτοιες αποκλίσεις το κόστος θα πρέπει να αναλαμβάνεται από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Σε περιπτώσεις υπηρεσιών που μπορούν να παραχθούν και από άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, ο ανταγωνισμός είναι επιθυμητός.

4.2.6 ΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί από το 1983 με την δημιουργία του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ), για την αντιμετώπιση του σοβαρού θέματος των προβληματικών και υπερχρεωμένων επιχειρήσεων, τα αποτελέσματα δεν είναι ενθαρρυντικά.

Οι ζημιές του οργανισμού αυτού στο τέλος του 1989 ξεπέρασαν τα 170 δισεκατομμύρια δραχμές. Το πρόβλημα όμως έγινε όμως μεγαλύτερο γιατί στις γνωστές προβληματικές επιχειρήσεις προστέθηκε και ένας μεγάλος αριθμός υπερχρεωμένων επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα στην ουσία.

Οι επιπτώσεις από το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα αρνητικές. Όχι μόνο επιβαρύνεται σημαντικά η οικονομία με την αντικοινωνική χρησιμοποίηση παραγωγικών πόρων και τη διεύρυνση των ελλειμμάτων του ευρύτερου δημοσίου τομέα αλλά και προκαλούνται σοβαρές παρενέργειες που επηρεάζουν αρνητικά τον υπόλοιπο παραγωγικό μηχανισμό αλλά και την εξέλιξη του τιμαρίθμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Θ.Γεωργακόπουλος. Θ.Λιανός. Θ.Μπένος. Γ.Τσεκούρας.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΑΘΗΝΑ 1982
2. Α.Κιντής. Ε.Πουρναράκης.
ΑΡΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΑΘΗΝΑ 1987
3. Θ.Μπένος.
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ, Πειραιάς
1988
4. Θ.Μπένος Θ.Λιανός.
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 1979
5. Παναγιώτη Γ. Κορλιρά.
ΘΕΩΡΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ, Εκδόσεις Gutenberg. ΑΘΗΝΑ
1979
6. Γκαμαλέτσου Θ.
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ, Εκδόσεις Καραμπελόπουλος. Πειραιάς 1981
7. Ε.Πουρναράκη.
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, Εκδόσεις Παπαζήση.
ΑΘΗΝΑ 1980
8. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Ετη 1980-1992) Αθήνα. Τράπεζα της Ελλάδος
9. Περιοδικό ΕΠΙΛΟΓΗ - Απρίλιος 1993
10. Περιοδικό ΕΠΙΛΟΓΗ - Ετήσια Έκδοση 1989
11. Περιοδικό ΑΓΟΡΑ - Ιούνιος 1993
12. Περιοδικό ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ - Δεκέμβριος 1991